This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

3 3433 07022841 0

The
Gordon Lester Ford
Collection
Presented by his Sons
Worthington Chauncey Ford
and
Paul Leicester Ford
to the
New York Public Library

STL

Voorwaard

ENT-EXc

VOORWAARDELIJK

KOSTELOOS ONDERWIJS

OP DE OPENBARE SCHOOL.

GESCHIEDENIS

VAN

EEN GEMEENTERAADSBESLUIT.

MET EENE INLEIDING

DOOR

J. G. JÄGER.

AMSTERDAM,
GEBROEDERS BINGER.
BOEKDRUKKERS & UITGEVERS.
1873.

Hoog Welgeb. Heer
Mr J. de Bosch Kemp
van J. G. T.

VOORWAARDELIJK KOSTELOOS ONDERWIJS

VOORWAARDELIJK

KOSTELOOS ONDERWIJS

OP DE OPENBARE SCHOOL.

GESCHIEDENIS

VAN

EEN GEMEENTERAADSBESLUIT.

MET EENE INLEIDING

DOOR

J. G. JÄGER.

AMSTERDAM,
GEBROEDERS BINGER.
1873.

RUP.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
160019
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
1929.

Gedrukt bij Gebroeders Binger, Amsterdam

But to act,
That each tomorrow find us
farther than to day.
LONGFELLOW, Psalm of life.

LIEFDE TOT ONDERWIJS is onloochenbaar een kenmerk van onzen tijd en van een zich gezond ontwikkelend volksleven.

De Grondwet maakt de zorg voor onderwijs tot een' bijzonderen Staatsplicht; doch de liefde dringt, afgescheiden van de Regeeringstaak, als een zuurdeesem door alle lagen der maatschappij en gist reeds in die aan den bodem 't meest nabij.

Doch op alle lagen liggen krachten verspreid, die, worden zij veronachtzaamd, verloren gaan; — doch, met beleid ontwikkeld, rijke vruchten kunnen afwerpen tot welzijn van het algemeen.

Te waken dat zij niet verloren gaan — dat hetgeen sluimert worde opgewekt — kan een bewijs zijn van de zorg, door de Grondwet van de Regeering geeischt.

Het Raadsbesluit, waarvan de geschiedenis in de volgende bladzijden is vermeld, werd in de overtuiging dezer beginselen ontworpen. — De strekking was:

De Openbare School voor alle vakken van onderwijs voor een beperkt getal jongens en meisjes open te stellen, waar zij door gebrek aan geld gesloten zou moeten blijven voor hen, die blijken gaven uit te munten door kennis of aanleg. Daarbij moesten twee hoofdvoorwaarden in acht genomen, te weten:

De toelating door niets anders te beperken, zoodat volkomen gelijkstelling werd verzekerd aan alle candidaten, om het even of zij de reeds verkregen kennis waren deelachtig geworden door het bezoeken

van de Openbare School of door het ontvangen van bijzonder onderwijs, en voorts door op gezette tijden van wege het Gemeentebestuur openbare uitnoodigingen af te kondigen, waardoor het denkbeeld aan solliciteren naar eene kostelooze plaatsing verviel en dat van particulier gunstbetoon er aan werd ontnomen.

In de Verordening zijn deze beginselen vervat.

Het Raadsbesluit heeft weerklank gevonden bij de bevolking, en reeds heeft de ondervinding uitspraak gedaan ten aanzien van de bezwaren die door de tegenstanders zijn aangevoerd.

Zal nu in de overige Gemeenten des Rijks, waar daartoe de gelegenheid bestaat, het voorbeeld van de hoofdstad navolging vinden?

De Gemeente-besturen hebben het in hun macht.

De Uitgevers hebben gemeend dat de tegenwoordige verzameling eene meer algemeene toepassing der bovenaangehaalde beginselen kan bevorderen.

De rapporten over de voorstellen uitgebracht, de debatten er over gevoerd, dragen geen locale kleur. Zij behandelen principieele vragen, die, aan welke zijde men zich plaatst, dierbaar zijn aan de zonen van het gemeenschappelijk Vaderland; daarom hebben de Uitgevers zich door de vrees van te groote uitvoerigheid niet laten terughouden, daar waar zij begrepen dat de volledigheid van de toelichting daardoor werd bevorderd.

Op elk gebied van de wetenschap der zamenleving blijft veel te doen, op dat van het onderwijs — opvoeding zouden wij er bij kunnen voegen — niet het minst; doch veel *is* reeds verkregen door de levendige belangstelling, die voor het onderwijs is opgewekt. Deze verklaart de liefde waarover wij spraken. Is zij een kenmerk van onzen tijd, niet minder is het een gelukkig verschijnsel, dat ieder vrij uitspreekt wat hem daarbij op het harte ligt. De waarheid kan er slechts bij winnen.

AMSTERDAM. September 1873. J. G. JÄGER.

In het Gemeenteblad van Amsterdam werd in het begin van Mei 1871 het navolgende voorstel vermeld:

Voorstel van den heer J. G. JÄGER, ondersteund door de heeren G. H. KUIPER, Mr. J. C. DE KONING en P. H. HOLTZMAN, dd. 5 Mei 1871, luidende als volgt:

De ondergeteekende heeft de eer voor te stellen het nemen van het volgend besluit:

DE RAAD VAN AMSTERDAM,

Overwegende, dat door eenige plaatsen kosteloos open te stellen op de Gemeentescholen, waar onderwijs tegen betaling wordt gegeven, het verkrijgen van de kennis, welke de grondslag mede uitmaakt van volkswelvaart, kan worden aangeboden aan hen die, uitmuntende door aanleg of studie, door geldelijk bezwaar dat voorregt zouden moeten missen,

Besluit:

Op de Gemeentescholen van gewoon en meer uitgebreid lager en van middelbaar onderwijs en op het Gymnasium, worden eenige plaatsen kosteloos toegankelijk gesteld voor hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden hebben en overigens voldoen aan de eischen, door Burgemeester en Wethouders bij reglement vast te stellen.

Het getal plaatsen, hiervoren bedoeld, gaat niet te boven dat van *veertig* op de scholen van gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs, en van *tien* op elk der scholen van middelbaar onderwijs, en van *vijf* op het Gymnasium.

J. G. JÄGER.

Amsterdam, den 5den Mei 1871.

Ondersteund door:

G. H. KUIPER.
J. C. DE KONING.
P. H. HOLTZMAN.

TOELICHTING.

De aanstaande behandeling door den Raad van de organisatie van het middelbaar onderwijs voor meisjes en van het verlagen van het schoolgeld op de Hoogere Burgerscholen, schijnt den ondergeteekende het geschikt oogenblik te zijn voor de behandeling van een beginsel, dat hij gelooft dat bij het openbaar onderwijs niet mag ontbreken.

Het denkbeeld is buiten 's lands niet nieuw, en ook hier te lande herdenken velen, die in Kerk en Staat hun stand tot roem zijn geweest en de grootste diensten vaak aan de Maatschappij bewezen hebben, de weldaad die door »de beurzen" hun is geschonken geworden.

Financiëel bezwaar kan het beperkt getal plaatsen, waarvoor geen betaling zou worden ontvangen, niet wel inhouden, zelfs wanneer het maximum werd bereikt; doch in elk geval zal dit, naar het oordeel van den ondergeteekende, niet overwegend gelden tegen de velerlei vruchten van edeler gehalte, welke de maatregel moet opleveren.

J. G. JÄGER.

Dit voorstel werd in handen gesteld van Burgemeester en Wethouders, ten fine van preadvies, en daarover het navolgend verslag uitgebracht:

RAPPORT van Burgemeester en Wethouders, van den 25sten Augustus 1871, op het voorstel van den heer J. G. JÄGER, tot het kosteloos openstellen van eenige plaatsen op de lagere en de middelbare Scholen, en op het Stedelijk Gymnasium, voor hen die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden hebben, enz. Dit rapport luidt als volgt:

AMSTERDAM, 25 Augustus 1871.

Met 4 BIJLAGEN.

Aan den Gemeenteraad.

Uwe Vergadering heeft ons ten fine van praeadvies toegezonden het voorstel van Uw medelid JÄGER, waarbij 40 plaatsen op de lagere, 40 op de middelbare scholen, 5 op het Gymnasium kosteloos worden toegekend voor hen, die zich op een te houden examen gunstig hebben onderscheiden en overigens aan de eischen voldoen door Burgemeester en Wethouders bij reglement vast te stellen. Die 85 plaatsen zouden dus om niet toegankelijk worden gesteld aan degenen, die zich op de toelatings-examina gunstig hadden onderscheiden en overigens aan de eischen voldeden, bij reglement te bepalen.

Burgemeester en Wethouders schijnen in het stellen van die eischen niet door den voorsteller te zijn beperkt, dan alleen in zoo verre, dat slechts in aanmerking zullen kunnen komen degenen die door geldelijk bezwaar het voorregt zouden missen om de kennis te verkrijgen, welke den grondslag mede uitmaakt van volkswelvaart.

Alzoo onvermogenden, zeker minvermogenden, mits door aanleg of studie uitmuntende.

Wij hebben gemeend omtrent dit voorstel het advies te moeten inwinnen van de Commissiën van toezigt, zoowel van het lager als het middelbaar onderwijs, alsook van Curatoren van het Gymnasium.

Onder overlegging der ingekomen rapporten, doet het ons leed U te moeten berigten, dat zij zeer uiteenloopend zijn. Curatoren van het Gymnasium geven op onderscheiden gronden U in overweging het voorstel, voor zooverre het Gymnasium aangaat, niet aan te nemen.

De Commissie van toezigt op het middelbaar onderwijs, ofschoon met het denkbeeld ingenomen, beschouwt het geven van uitvoering daaraan, als eene daad van zuiver finantiëelen aard, waarover zij niet is geroepen te oordeelen. De vruchten van zulk eene kostelooze toelating maakt zij van de wijze van uitvoering afhankelijk; die wijze van uitvoering, de eischen bij reglement vast te stellen, hebben de voorstellers ondertusschen niet zelven aangegeven, maar aan Burgemeester en Wethouders overgelaten. Bij die onbekendheid acht de Commissie de beoordeeling van het voorstel onmogelijk.

Alleen de Plaatselijke Schoolcommissie is meer bepaald met het voorstel ingenomen en ziet daarin eene aanvulling van een in het vorig jaar door Burgemeester en Wethouders vastgesteld reglement voor de prijsuitdeeling en het toekennen van andere belooningen. In dit reglement, U hierbij overgelegd, komt eene slotbepaling voor, waarbij voor zeer verdienstelijke leerlingen op de armen- en tusschenscholen het uitzigt geopend wordt om tot het ontvangen van middelbaar onderwijs door het Gemeentebestuur in staat te worden gesteld.

Ook deze Commissie ondertusschen ontveinst zich de bezwaren niet aan de uitvoering verbonden; zij noemt die wel niet, maar acht, dat ze te overwinnen zijn, ook naar de meening van het hoofdpersoneel (?) Als het beginsel maar eens is aangenomen, moeten Burgemeester en Wethouders maar met de hoofdonderwijzers verder over de uitvoering in overleg treden enz. enz.

De drie rapporten geven ons weinig licht bij het uitbrengen van ons praeadvies; integendeel komt het ons voor dat de moeijelijkheden, reeds door de voorstellers aan ons overgelaten, niet weinig daardoor zijn toegenomen en vermeerderd.

Het denkbeeld ondertusschen, om door tegemoetkoming in de betaling den toegang tot het meer uitgebreid lager- en middelbaar onderwijs te openen voor hen, die daarvan anders wegens gebrek aan

middelen zouden verstoken zijn, kan naar ons inzien geene ernstige bestrijding ondervinden: ééne voorwaarde stellen wij daarbij echter op den voorgrond, deze namelijk, dat er bij de leerlingen de aanleg toe besta, of dat zij door studie uitmunten.

Nu is het zeker, dat sedert de wijzigingen, die in de reglementen op de prijsuitdeelingen bij de armen- en tusschenscholen gebragt zijn, waarbij niet alleen het goed gedrag in aanmerking wordt genomen, maar ook wordt gelet of men het onderwijs met vrucht heeft genoten, het beoordeelen of er waarachtige aanleg bestaat, niet meer zoo geheel onmogelijk is; uiterst moeijelijk blijft het altijd, want de ontwikkeling van den geest is aan geene regelen of wetten gebonden, noch volgt met gelijken tred den wasdom van het ligchaam.

Als belooning voor hen die door studie uitmunten of om hunnen bijzonderen aanleg verdienen voortgeholpen te worden, kan voor leerlingen van armen- en tusschenscholen de toegang tot de middelbare scholen kosteloos worden opengesteld; hierin is geen bezwaar.

Maar grooter is de moeijelijkheid wat betreft de scholen van gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs.

Op wat wijze zullen zij, die door geldelijk bezwaar niet op die scholen kunnen komen, 70 noch 20 gulden kunnen betalen, van Gemeentewege daarop worden toegelaten met inachtneming van de gestelde voorwaarde, dat zij door aanleg of studie uitmunten?

In den regel worden aldaar op 6 jarigen leeftijd leerlingen opgenomen; er kan dus van aanleg noch studie sprake zijn: wat zal dan de maatstaf zijn van het te houden examen?

Worden de kinderen op lateren leeftijd geplaatst, na reeds vroeger elders onderwijs te hebben genoten, zoo is er ja, wel mogelijkheid om hunnen aanleg of hunne studie te beoordeelen: of echter de aandrang van kinderen van verarmde huisgezinnen uit de hoogere standen, die volgens de Plaatselijke Schoolcommissie naar de beschikbaar gestelde plaatsen zullen dingen, dan wel bijzonder groot zal zijn, zouden wij betwijfelen; een zeker eergevoel, hetzij dan wel of kwalijk geplaatst, zal de ouders van zoodanig concours terughouden.

Bezoeken echter die kinderen de armen- en tusschenscholen, dan bestaat er ook nu reeds, mits zij tot de verdienstelijkste leerlingen behoord hebben, gelegenheid om kosteloos middelbaar onderwijs van Gemeentewege te ontvangen.

Het is om al die redenen, dat wij voor ons er groot bezwaar in zien om het voorstel van de heeren JÄGER c.s. toe te passen wat betreft de scholen van gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs.

Het zijn vooral de moeijelijkheden aan de uitvoering verbonden, die ons beletten U daarvan de aanneming te adviseren.

Daarentegen achten wij dat het bepaald zijn nut kan hebben, het beginsel aan te nemen wat betreft de middelbare scholen, althans de

burger-avondschool en hoogere burgerschool; op indirecte wijze kan daardoor het bezoek dier scholen worden bevorderd en het middelbaar onderwijs ook in deze Gemeente meerdere populariteit worden verzekerd.

Het is dan ook om die redenen, dat wij gaarne zullen zien dat er een 100tal plaatsen op de burger-avondschool toegankelijk worden gesteld voor de meest verdienstelijke leerlingen der armen- en tusschenscholen, terwijl ook een 40 plaatsen op de hoogere burgerschool, en op de op te rigten meisjesschool op gelijke wijze zullen kunnen open worden gehouden voor de leerlingen der burgerscholen 1e klasse, die zich door ijver en studie onderscheiden.

Om nu echter het bezwaar te ontgaan, door Curatoren van het Gymnasium vermeld, dat in zake van belastingen geen privilegie mag worden verleend, komt het ons wenschelijk voor, het beginsel om kosteloos plaatsen toegankelijk te stellen, te laten varen, maar het reeds vroeger vermelde reglement op de prijsuitdeeling en het toekennen van belooningen, wat de armen- en tusschenscholen betreft, toe te passen en de Plaatselijke Schoolcommissie uit te noodigen in het nog door haar te ontwerpen reglement voor de burgerscholen gelijk artikel op te nemen wat betreft de burgerscholen 1e klasse, zoo wel voor jongens als voor meisjes.

Op die wijze wordt voldaan aan het doel door de voorstellers beoogd en het verkrijgen van kennis op de middelbare scholen aangeboden aan hen, die, uitmuntende door aanleg of studie, dat voorregt om geldelijk bezwaar zouden moeten missen.

De schoolgelden zouden worden voldaan in den vorm van belooning, administratief te regelen, zoodat tusschen de afdeeling onderwijs en den Gemeente-ontvanger alles wierd verrekend.

Wij achten hiermede zoo beknopt mogelijk ons praeadvies U te hebben kenbaar gemaakt, en verklaren ons ten slotte bereid zoodanige reglementen te concipiëren of ampliëren, naar gelang het door U te nemen besluit zal vorderen.

Eene aanmerking ten slotte: zij is deze, dat wij, hoezeer erkennende dat in kerk en staat vele verdienstelijke mannen zijn opgetreden, die aan de zoogenaamde »beurzen" hunne opleiding te danken hadden, nogthans vermeenen, dat die liefdadigheid aan particulieren en vrijwillige vereenigingen dient te worden overgelaten, en geheel ligt buiten den werkkring en de bevoegdheid der Gemeentebesturen.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

BERG,
Wethouder.

De Secretaris,
DE NEUFVILLE.

AMSTERDAM, 9 Juni 1871.

Aan Edel-Achtbare Heeren Burgemeester en Wethouders alhier.

Bij Uwe missive d.d. 20 Mei 1871 n°. 272/4083 O. hadden wij de eer te ontvangen een afdruk van het voorstel der heeren J. G JÄGER c. s. tot het kosteloos toegankelijk stellen o.a. van het Gymnasium voor vijf jongelieden, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden, en overigens voldoen aan de eischen bij reglement vast te stellen, met verzoek daarover van advies te dienen voor zooveel onze inrichting betreft.

Hieraan voldoende hebben wij de eer te berichten dat dit voorstel bij ons college geen onverdeelden bijval heeft gevonden. Als hoofdbedenking meende de meerderheid daartegen te moeten aanvoeren, dat het niet wel is overeen te brengen met het beginsel, dat in zake van belasting geen privilegie mag worden verleend, welk beginsel ook hier behoort te gelden, dewijl schoolgeld aan de Gemeente betaald, algemeen volgens de bepalingen der wet als belasting wordt aangemerkt; dat voor zooverre zou kunnen gezegd worden, dat hiervan wordt afgeweken ten aanzien van het kosteloos lager onderwijs, deze derogatie berust op een bepaald wetsvoorschrift. Dat als toepassing van het beginsel juist op onze inrichting zich hebben voorgedaan: 1°. de afschaffing eener vroeger verleende vergunning voor zoons van de aan het Gymnasium verbonden leeraren om kosteloos onderwijs te ontvangen; 2°. de omstandigheid dat bij de verhooging van het minerval van *f* 100.— op *f* 120.—, er geen sprake van is geweest om de leerlingen, die toegang gekregen hadden voor eerstgemeld bedrag, vrij te stellen van de verhooging, die later werd aangenomen.

Er schijnt nu te minder grond om wegens onvermogen der ouders van dit beginsel af te wijken, daar in dit geval ons ook andere bezwaren zijn voorgekomen. Immers de hier bedoelde vrijstelling komt ons voor een nadeeligen invloed te zullen hebben, in zooverre zij een verkeerd werkenden prikkel zou opleveren voor ouders om de proef te nemen, of hun kinderen voor een hoogere opleiding geschikt zijn; door dezen maatregel zou tevens voor onbemiddelde jongelieden de moeielijke toestand geboren worden, dat zij den aanvang van die hoogere opleiding gemakkelijk gemaakt zouden vinden, terwijl toch op de gymnasiale studiën de academische volgen, waar de eerst genoten tegemoetkoming hun zou kunnen ontvallen, iets wat én voor hen zelven én voor de hoogleeraren, bij wie zij zich om vrijstelling van de betaling van collegiegelden mochten aanmelden, tot bezwaren aanleiding zou kunnen geven. Daarbij ontbreken de voorbeelden niet van hen, die zich in den hier bedoelden toestand hebben bevonden, doch die niet van de gelegenheid verstoken zijn geweest om zich aan studiën te wijden, voor welke zij buitengewonen aanleg bleken te bezitten, zoodat men ook

thans nog veilig aan particulieren of vereenigingen de taak kan overlaten om te voorzien in de behoeften van jongelingen van uitstekenden aanleg, tot welke men zich zal behooren te bepalen, ten einde een onrechtvaardigheid te ontgaan, als het examen niet in dier voege werd ingericht, dat het vijftal gereserveerde plaatsen alleen aan de zoodanigen werd toegewezen.

Deze gronden geven ons aanleiding om aan den Gemeenteraad in overweging te geven, het gedane voorstel voor zooveel het Gymnasium aangaat, niet aan te nemen.

Curatoren van het Stedelijk Gymnasium,

P. J. TEDING VAN BERKHOUT,
loco-President.

JOSUA VAN EIK JZN.,
Secretaris.

AMSTERDAM, 15 Juni 1871.

Aan Burgemeester en Wethouders
van Amsterdam.

Bij Uwe missive van den 20te Mei 1871 nº. 272/4083 O., werd de plaatselijke commissie van toezicht op het middelbaar onderwijs alhier uitgenoodigd, U haar gevoelen mede te deelen omtrent het voorstel van de Raadsleden J. G. JÄGER c. s., tot het kosteloos toegankelijk stellen van eenige plaatsen op de openbare scholen van gewoon lager, meer uitgebreid lager en van middelbaar onderwijs, en op het Gymnasium, ten behoeve van hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden en overigens voldoen aan de eischen bij reglement vast te stellen.

Het behoeft wel geen betoog dat ook Uwe Commissie gaarne zag, dat voor jongens met goede geestvermogens bedeeld, doch wier ouders geen schoolgeld kunnen betalen, de gelegenheid werd geopend van de verschillende inrichtingen van onderwijs gebruik te maken, en zij gaf dan ook reeds in haar verslag over 't jaar 1870 dit denkbeeld voor de burger dag- en avondschool aan.

Of het geven van uitvoering aan dit denkbeeld van wege de Gemeente moet geschieden, dan wel aan het initiatief van particulieren dient te worden overgelaten, is eene zaak van zuiver finantieëlen aard, waarover Uwe Commissie niet geroepen is te oordeelen.

Maar 't zal geheel van de wijze van uitvoering afhangen, of zulk een maatregel goede vruchten zal dragen, en 't is Uwe Commissie daarom onmogelijk het voorstel van de heeren JÄGER c. s. te beoor-

deelen, zoolang zij onbekend is met het reglement op het verleenen eener kostelooze plaatsing.

De Plaatselijke Commissie van toezicht op het middelbaar onderwijs,

P. N. MULLER,
Vice-President.

G. A. TINDAL,
Secretaris.

AMSTERDAM, 9 Juni 1871.

Aan Heeren Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

Door Uw Collegie werd dd. 20 Mei jl. nº. 272/4083 O. in onze handen gesteld een afdruk van het *Gemeenteblad*, behelzende het voorstel van de Raadsleden J. G. JÄGER c. s., tot het kosteloos toegankelijk stellen van eenige plaatsen op de openbare scholen van meer uitgebreid lager en van middelbaar onderwijs en op het Gymnasium, ten behoeve van hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden, en overigens voldoen aan de eischen bij reglement vast te stellen.

Ons advies werd gevraagd voor zoo ver de lagere scholen betreft.

Wij zien in het voorstel eene aanvulling van de slotartikels der reglementen op de prijsuitdeeling en het toekennen van andere beloóningen aan de openbare armen- en tusschenscholen, door Burgemeester en Wethouders op 28 Juni 1870 vastgesteld, en luidende: »Zeer ver»dienstelijke leerlingen kunnen door het Gemeentebestuur worden in »staat gesteld tot het ontvangen van middelbaar onderwijs." Deze bepaling is tot nu toe, *voor zoo ver wij weten*, nog niet toegepast kunnen worden, en wanneer wij bij gelegenheid van de halfjaarlijksche examens, de met lof ontslagen leerlingen hebben aangespoord om van de hun aangeboden gelegenheid tot kosteloos bezoek der burger dag- of avondschool of der ambachtsschool gebruik te maken, ondervonden wij steeds dat hunne ouders hun dit niet wilden of konden vergunnen. Het voorstel der heeren JÄGER c. s. heeft kans meer vruchten te dragen, omdat het zich 1º. ook uitstrekt tot leerlingen van bijzondere scholen; 2º. door de kostelooze toelating tot de openbare scholen van meer uitgebreid lager onderwijs, de uitstekende leerlingen van openbare en bijzondere scholen voor min- en onvermogenden in staat stelt die kennis van het fransch te verkrijgen, die tot de toelating aan het gymnasium en de hoogere burgerschool vereischt wordt; 3º. omdat de kennis der beginselen van het fransch, het hoogduitsch en het engelsch, die aan de openbare scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs verkregen wordt, door verscheidene ouders uit den handwerkersstand voor hunne kinderen zeer nuttig wordt geacht, en bij de uitoefening

van verschillende ambachten, die deze kinderen kiezen, herhaaldelijk te stade zal komen; 4°. omdat kinderen van verarmde huisgezinnen uit de hoogere standen zeker naar de beschikbaar gestelde plaatsen zullen dingen.

Voor de scholen zelve zijn aan het voorstel verscheidene bezwaren verbonden, die echter naar de meening van het hoofdpersoneel en naar onze overtuiging, door wijze voorzorgen wel zijn te overwinnen. In het belang van de scholen zal het noodig zijn, na aanneming van het beginsel, de uitvoering bij reglement zoo veel mogelijk aan Uw collegie over te laten en met de hoofdonderwijzers in nader overleg te treden.

Ook zal men streng moeten vasthouden aan de bepaling van het voorstel, dat het getal kosteloos toegankelijke plaatsen niet meer dan veertig mag bedragen, en tevens dat er geen verplichting zal bestaan, om altijd zoo vele plaatsen beschikbaar te houden. Het is wenschelijk, zoo lang men niet tot eene andere regeling van het lager onderwijs besluit, de openbare scholen der 1e en 2e klasse haar tegenwoordig karakter niet te ontnemen, geheel daargelaten de vraag, of dit karakter later al dan niet bij eene nieuwe regeling behouden zal worden.

De Plaatselijke Schoolcommissie te Amsterdam,

N. G. PIERSON,
Voorzitter.

W. W. VAN LENNEP,
Secretaris.

Dit rapport kwam in de Raadszitting van Woensdag 22 November 1871 in behandeling. (*)

RAPPORT van Burgemeester en Wethouders, van den 25sten Augustus 1871, op het voorstel van den heer J. G. JÄGER, tot het kosteloos openstellen van eenige plaatsen op de lagere en middelbare scholen, en op het stedelijk Gymnasium, voor hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden hebben, enz. (N°. 302 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 677).

De heer DAVID J. C. VAN LENNEP herinnert, dat voor de zitting van den 18den October l.l. twee nummers aan de orde waren gesteld, waarvan

(*) In den aanvang der Raadsvergadering van Donderdag 9 November te voren, was door den VOORZITTER onder de ingekomen stukken vermeld eene missive van Curatoren van het Athenaeum Illustre, dd. 7 November 1871, geleidende een afschrift van een brief van de gecombineerde faculteiten van de natuur- en geneeskundige school, dd. 6 November bevorens, waarbij de leden dier faculteiten zich bereid verklaarden afstand te doen van de collegiegelden van onbemiddelde jongelingen, wanneer aan het voorstel JÄGER uitvoering werd gegeven ook voor kosteloos *Hooger*-Onderwijs. Nadat de VOORZITTER beide missiven had voorgelezen, werden zij, op zijn voorstel, door den Raad voor kennisgeving aangenomen.

het een het voorstel JÄGER en het andere de middelen ter bevordering van den bloei der Burgerdag- en avondschool betrof. De heer JÄGER deelde mede die zitting niet te kunnen bijwonen en verzocht de behandeling van zijn voorstel te willen uitstellen, waaraan toen door de Vergadering is voldaan. Nu zullen wij van gedachten wisselen over en zoo mogelijk eene beslissing nemen omtrent het voorstel van den heer JÄGER, niet langer gekoppeld aan de voordragt van Burgemeester en Wethouders over de Burgerdag- en avondschool. Wanneer er echter inderdaad verband bestaat tusschen beide zaken, dan komt spreker deze behandeling vreemd voor, en zou hij wenschen dat de discussiën werden verdaagd, totdat Burgemeester en Wethouders de twee quaestiën te gelijk aan de orde zullen stellen.

De heer DE KONING doet opmerken, dat hem de plaatsing van de zaak der Burgerdag- en avondschool op de agenda voor de zitting van 18 October l.l., tegelijk met het rapport op het voorstel JÄGER, bevreemd heeft. De agenda wordt niet onder zijne medewerking opgemaakt. Men stelde er wel prijs op dat de adviezen, die omtrent eerstgenoemde zaak waren ingekomen, vóór de behandeling van het voorstel JÄGER aan den Raad bekend waren, maar voor beslissing was die zaak nog niet rijp. Zij mag niet beschouwd worden als eene bijzaak, maar moet haar volle regt hebben. Binnen kort zal dienaangaande een voorstel aan den Raad worden ingediend.

De heer TINDAL heeft met belangstelling van het voorstel van den heer JÄGER kennis genomen, en gelooft dat het allezins waard is hier grondig behandeld te worden. Daartoe is, zijns inziens, echter noodig twee zaken van elkander gescheiden te houden, namelijk het voorstel in beginsel en de wijze van uitvoering. Over het beginsel hebben de leden van den Raad lang genoeg kunnen denken, maar aangaande de wijze van uitvoering zijn zij niet voldoende ingelicht. Het Dagelijksch Bestuur zegt betreffende deze zaak weinig toelichting van het schooltoezigt te hebben ontvangen. Maar dit is natuurlijk, want het onderwerp ligt geheel buiten den werkkring der verschillende schoolcommissiën. Voor de schoolautoriteiten is het immers ten eenenmale onverschillig, of het schoolgeld wordt betaald door de ouders, of door vreemden, of door de Gemeente. Maar 't is bij de uitvoering dat het terrein van het schooltoezigt wordt betreden, en spreker is verzekerd, dat de Commissiën zich zullen beijveren om Burgemeester en Wethouders zooveel mogelijk in te lichten, zoodra zij daarover geconsulteerd worden. Daarenboven, in aanmerking nemende, dat sedert de opmaking van het rapport een andere Wethouder voor het Onderwijs is opgetreden, die het voorstel heeft ondersteund en dat de Hoogleeraren aan het Athenaeum Illustre den wensch hebben geuit, dat het voorstel ook tot het Hooger Onderwijs mogt worden uitgestrekt, vindt spreker daarin aanleiding om in overweging te geven thans al-

leen de vraag te beslissen: »Zullen er op de openbare inrichtingen van onderwijs, kostelooze plaatsen worden opengesteld voor onvermogende en minvermogende jongelieden, die door aanleg of studie uitmunten?" En, wordt die vraag bevestigend beantwoord, dan Burgemeester en Wethouders uit te noodigen eêne regeling van de zaak te ontwerpen en dat ontwerp, met de daarop ingewonnen adviezen van de verschillende schoolcommissiën, aan het oordeel van den Raad te onderwerpen.

De heer Beeloo zegt een voorstander te zijn om onder alle standen der maatschappij het kosteloos onderwijs te bevorderen. Daarom zal het bevreemding baren, dat het voorstel niet zijne onverdeelde sympathie heeft. Hij betreurt het, dat er door gebrek aan plaats zoovele kinderen nog verstoken zijn van het genot van onderwijs, maar om hier in beginsel uit te maken, dat aan arme kinderen, die zich op een te houden examen door aanleg of ijver gunstig onderscheiden hebben, kosteloos toegang te verschaffen tot het meer uitgebreid lager en middelbaar onderwijs, komt hem niet wenschelijk voor. Vergelijkende examina zijn zeer nuttig, doch als ze moeten dienen om eene gunst te verkrijgen, beduiden zij niet veel, aangezien toch al ligt een arm kind, dat aanleg heeft, op den achtergrond wordt gedrongen, terwijl een ander, dat invloedrijke beschermers heeft, beter slaagt. Philantrophie behoort niet bij de Gemeente te huis en moet aan particulieren worden overgelaten. Zijn de kinderen van arme of verarmde ouders eenmaal het tot verkrijgen van kosteloos onderwijs op de lagere en middelbare inrigtingen toegelaten, dan dienen ze ook behoorlijk gekleed te zijn, want anders zullen zij zich op de schoolbanken unheimlich en niet te huis gevoelen, evenzeer als een arm student, die gratis de collegiën bijwoont, zonder de middelen ter voorziening in zijn overige behoeften, zich niet aangenaam zou bewegen te midden van zijn stoffelijk beter bedeelde mede-studenten. Wanneer dus gelijktijdig eene goede gratificatie voor kleeding werd verstrekt, dan zou spreker meer ingenomen zijn met het voorstel; maar wij hebben den naam van een weldadig volk, en zien nog dikwijls de bewijzen van philantropie, maar of het steunen op de publieke kas aan particuliere weldadigheid bevorderlijk zal zijn, valt te betwijfelen. Het is sprekers innige overtuiging, dat aan de echt christelijke deugd der weldadigheid van ons volk daardoor zou worden te kort gedaan.

De heer Wildschut is het wel eens met den heer Tindal, dat in den regel beginsel en wijze van uitvoering behooren gescheiden te worden, maar staat verbaasd over het denkbeeld om dat systeem op dit onderwerp toe te passen, voor dat het tot eene beslissing is gekomen. Curatoren van het Gymnasium verklaren zich tegen dezen maatregel, terwijl de andere school-autoriteiten en Burgemeester en Wethouders huiverig zijn de zaak au fond te behandelen. Spreker keert de zaak om, want hij houdt niet van ziekelijke philanthropie. Hij wijst op

de bekende vereeniging *Charitas*, die in der tijd aan drie bekwame jongelieden, van verschillende geloofsbelijdenis, van de openbare Armenscholen eene gratificatie van — *f* 25.— wilde uitreiken, eene zaak, waarmede Curatoren over die scholen echter meenden zich niet te moeten inlaten. Het kosteloos openstellen van plaatsen op het Gymnasium, op de Hoogere Burgerschool en op de inrigting van Hooger Onderwijs, komt hem niet wenschelijk voor. Alleen zou hij zich kunnen vereenigen met het doen geven van gratis onderwijs aan eenige jonge lieden op de Burger dag- en avondschool, omdat zij daar in den kring blijven, waartoe zij behooren, in welk opzigt hij in het gevoelen van den heer Beeloo deelt, dat de arme kinderen zich niet te huis gevoelen onder de meergegoede klasse.

De heer Muller gelooft, dat het den heer Wildschut naauwelijks ernst kan geweest zijn met te beweren, dat de Commissie van toezigt op het Middelbaar Onderwijs zich van de zaak heeft willen afmaken. De Commissie van Middelbaar Onderwijs zegt immers juist in haar advies, dat zij gaarne zag, dat voor jongens met goede geestvermogens bedeeld, doch wier ouders geen schoolgeld kunnen betalen, de gelegenheid werd geopend van de verschillende inrigtingen van onderwijs gebruik te maken; maar of het nemen van het initiatief daartoe van de Gemeente, dan wel van particulieren dient uit te gaan, liet zij in het midden, en zij gaf verder te kennen, dat het geheel van de uitvoering zal afhangen, of de maatregel goede vruchten zal dragen. Daarenboven is immers door haar in het verslag over 1870, aangaande de Burgerdag- en avondschool reeds aangegeven, wat nu wordt voorgesteld. Spreker is het volkomen eens met het rapport van Burgemeester en Wethouders, vooral met betrekking op de zoo even genoemde inrichting. Maar het schoolgeld, dat daar voldaan moet worden, is al zoo laag gesteld, dat het naauwelijks te denken is, dat iemand dat niet kan betalen. En wat is dan het geval? Dat men het publiek als eene gunst wil opdringen, wat blijkbaar door het publiek niet begeerd wordt. Men wil als premie datgene uitloven, waarvoor bij de groote massa geen sympathie bestaat, en dit acht hij, om de triviale uitdrukking te gebruiken, een wassen neus. Wat het oordeel over vergelijkende examina betreft, zegt spreker de laatste te zullen wezen om den heer Beeloo, die beter dan hij in staat is daarover critiek te voeren, op dit punt tegen te spreken. Wanneer echter nu dat vergelijkend onderzoek moet strekken tot maatstaf voor het verkrijgen van eene gunst, dan gelooft ook hij, dat misschien een kind zal worden achteruitgezet, waarvan 't bij een billijker beoordeeling gebleken zou zijn dat het in aanmerking had moeten komen. In het voorstel, zoo als het daar ligt, ziet spreker eigenlijk een bedekten toeleg, om in deze Geemeente het kosteloos onderwijs in te voeren. Maar dan ook eerst zal het doel, dat men beoogt, volkomen worden bereikt, terwijl de maatregel welke

men nu wil nemen, eene halfheid is. Burgemeester en Wethouders écarteren de scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs, ofschoon die, naar spreker meent, eigenlijk 't meest voor het beoogde doel geschikt zijn, maar op de burgerscholen der 1e en 2e klasse zal de uitvoering onmogelijk wezen, daar die scholen, welke allen bevolkt zijn, en voor enkele waarvan nog candidaten zij ingeschreven, voor een beperkt getal leerlingen zijn ingerigt. Wanneer er nu 40 à 50, of laten wij liever stellen, maar 10 plaatsen op die scholen kosteloos worden opengesteld, dan doet men eene belofte, die men niet bij magte is te vervullen. Het beginsel uit te maken, of er aan minvermogende kinderen kosteloos onderwijs zal worden gegeven, is wenschelijk, maar als men er in principe toe overgaat, dat men het dan verder uitstrekke dan de voorstellers willen, en ruiterlijk zegge, dat van wege de Gemeente het onderwijs aan een ieder die 't begeert kosteloos verstrekt zal worden.

De heer Luden verschijnt in de Vergadering.

De heer Kuiper is van oordeel, dat de voorgestelde maatregel in de uitvoering niet zoo moeijelijk zal blijken te zijn, als wel wordt geschetst. Hij behoeft slechts te wijzen op de vele kinderen van die burgerklasse, die geen slecht figuur zullen maken. Deze nu zijn bedoeld, zoodat de heer Beeloo de zaak van hare zwakste zijde heeft aangevallen. Spreker heeft bij het onderteekenen van het voorstel gedacht, dat alleen gelet zou worden op lust en ontwikkeling, niet op den uitslag van een vergelijkend examen. Als maatstaf om daardoor geplaatst te worden, zullen de open te stellen plaatsen slechts voor enkelen zijn. Immers er zijn nog zoovele redenen, die de ouders beletten om hunne kinderen van deze gunstige bepaling gebruik te laten maken. Het is waar, dat in Amsterdam veel welwillendheid wordt gevonden voor het brengen van offers in het belang van minvermogende kinderen, maar de maatregel moet strekken om hen, wie het aan de noodige finantiën ontbreekt, in de gelegenheid te stellen het op de lagere scholen genoten onderwijs verder voort te zetten.

De heer de Leaô Laguna wenscht de motieven te ontwikkelen, die hem nopen vóór het voorstel te stemmen. Hij juicht het toe, dat men voor minvermogende kinderen, die uitmunten door aanleg en ontwikkeling, de deuren van de inrichtingen van middelbaar onderwijs niet langer gesloten zal houden, al mogt eenmaal deze stap leiden tot eene meer breede toepassing, en tot het denkbeeld, waarop door den heer Muller werd gedoeld. Er moet een beter verband worden gebragt tusschen het lager en het middelbaar onderwijs. De aanneming van het voorstel kan aanleiding geven dat de slagboomen, die daartusschen thans nog bestaan, zullen worden opgeheven. Men dient toch in het oog te houden, dat de voorgestelde belooning arme kinderen geldt, voor wie, door aanleg en ontwikkeling uitmuntende, het onderwijs aan de inrichtingen

voor middelbaar onderwijs toegankelijk wordt gesteld. Voor hen is intusschen deze belooning eerder eene tantalusstraf, want de toegang er heen is voor de leerlingen der Armen- en Tusschenscholen gesloten. Wat de bedenking van Curatoren van het Gymnasium betreft, dat het voorstel daarom niet aannemelijk schijnt, omdat in zake van belastingen geen privilegie mag worden verleend, zegt spreker, dat dit bezwaar denkbeeldig is. Gaat de meening van Curatoren op, dan zal men moeten erkennen, dat de Rijks-wetgever zich bij herhaling aan Grondwetschennis heeft schuldig gemaakt. Al worden bij de Gemeentewet de heffingen van gelden voor speciale diensten met belastingen gelijk gesteld, daardoor wordt nog niet bewezen, dat die heffingen inderdaad belastingen zijn. Bovendien zou spreker de wet op het lager onderwijs van 1857 kunnen bijbrengen als krachtig argument tegen de bedenking van Curatoren. Dit bezwaar kan alzoo niet wegen. In antwoord aan den heer WILDSCHUT geeft spreker te kennen, dat diens zienswijze, dat de kinderen in den stand behooren te blijven, waarin zij zich bewegen, op hem geen aangenamen indruk heeft gemaakt, want volgens zijne meening moet de toegang tot alle instellingen van onderwijs voor een ieder vrij blijven, van welken rang of stand hij moge zijn. Ten slotte merkt spreker op, dat Burgemeester en Wethouders in hun rapport eene z. i. niet geregtvaardigde afscheiding in acht nemen tusschen de Armen- en Tusschenscholen en de Burger dag- en avondschool aan de eene zijde, en tusschen de Burgerscholen 1e en 2e klasse en de Hoogere Burgerschool aan den anderen kant. De beide inrigtingen van middelbaar onderwijs hebben intusschen elk haar eigenaardig karakter, buiten verband met de onderscheiding tusschen Armen- en Tusschenscholen en de Burgerscholen, daar de Hoogere Burgerschool meer dient voor algemeene ontwikkeling, terwijl op de Burger dag- en Avondschool bekwame ambachtslieden worden gevormd. Spreker is, als bestuurder der Bischoffsheimstichting, in de gelegenheid te constateren, dat de mingegoede klasse groote behoefte gevoelt aan het ontvangen van meer uitgebreid lager en van middelbaar onderwijs, en houdt zich overtuigd, dat de hand, die door aanneming van het voorstel tot dat einde haar zal worden toegereikt, gretig aangevat worden zal.

De heer JÄGER betuigt zijnen dank voor de welwillendheid, waarmede de Vergadering onlangs aan zijn verzoek tot uitstel der behandeling van het voorstel heeft voldaan. Wanneer hij nu aan de eene zijde zijne ingenomenheid heeft te kennen gegeven, dan doet het hem leed, dat hij aan den anderen kant die niet kan uitstrekken tot het praeadvies van Burgemeester en Wethouders. De voorstellers hebben alleen het beginsel uitgemaakt willen zien, doch in hun voorstel geen verdere strekking gelegd. Op het terrein waar de heer MULLER hem lokt, wenscht hij zich niet te begeven. Welk is het standpunt, waarop hij en zijne mede-voorstellers zich hebben geplaatst? Zij zijn uitgegaan

van de stelling, dat bevordering van het algemeen belang daardoor zou worden verkregen, daar er in alle standen sluimerende krachten zijn, die ten gevolge van tijdelijk onvermogen geheel verloren gaan, terwijl die ten nutte van de maatschappij behooren te worden aangewend, zoodat het denkbeeld van barmhartigheid derhalve aan de voorstellers geheel vreemd is gebleven. Daardoor is bij hen ook geen sprake van het in het leven roepen van een privilegie voor de laagste of lagere standen, waartoe de denkbeelden van Burgemeester en Wethouders voeren. Spreker houdt wel niet van beeldspraak, maar wenscht zich er in dit geval toch van te bedienen. Hij stelt zich voor door een' verrekijker te zien, waardoor hij langzamerhand breede velden voor zich krijgt, en de voorwerpen duidelijker en grooter voor zijn oog haalt. Maar keert hij dien verrekijker om, dan ziet hij alles kleiner, wel scherp afgeteekend, doch hoe langer, hoe kleiner, tot dat de voorwerpen eindelijk infiniment petit zijn geworden. Dit laatste nu hebben Burgemeester en Wethouders gedaan, terwijl spreker liever door den kijker ziet, zoo als hij het eerst bedoelde. Tot den heer Beeloo het woord rigtende, hoopt hij, dat deze, het gesprokene later lezende, zich niet zal beklagen. Hij zou het betreuren, als de woorden van dat geachte lid, dien wij hebben leeren waarderen, als kleingeestig werden beschouwd. Blijven wij staan bij het beginsel, dan gelooft hij, het vergevorderde uur in aanmerking nemende, dat de zaak thans kan worden beslist.

Den Voorzitter spijt het te moeten zeggen, dat Burgemeester en Wethouders het voorstel beoordeeld hebben zoo als het ingediend was, en het niet noodig gevonden hebben daartoe een verrekijker te gebruiken, hetzij tot vergrooting, hetzij tot verkleining. Het lag niet op hunnen weg het te amenderen, want het was alleen tot praeadvies in hunne handen gesteld. Zij meenden het als op zich zelf staande te moeten beschouwen en er de onderdeelen van te moeten onderzoeken. Dat onderzoek nu heeft geleid tot het resultaat, dat, naar de opvatting van het Dagelijksch Bestuur, het voorstel niet goed toegepast kan worden op de Burgerscholen der 1e en 2e klasse, omdat in den regel bij kinderen van 6 jaar het bewijs van aanleg en ontwikkeling ontbreekt, doch dat er daarentegen wel aanleiding bestaat, om het met eenig succes op de Burger dag- en avondschool en de Hoogere Burgerschool toe te passen.

De heer de Koning heeft uit volle overtuiging aan het voorstel zijne ondersteuning geschonken, omdat daardoor iets goeds tot stand gebragt wordt. Het behelst eenvoudig dit, om voor min- of onvermogenden, die een gelukkigen aanleg hebben, de Gemeenteschoolen te openen, ten einde dien aanleg te ontwikkelen. Wat is het doel, dat de voorstellers beoogen? Het is door den heer Jäger gepreciseerd: het is niet om philanthropie te plegen, om aan minvermogenden een

goeden stand in de maatschappij te bezorgen, neen, want de Gemeente heeft daartoe geen regt. Het doel is zuiver egoïsme der Gemeente, het bevorderen van het algemeen balang. De kosten, die wij zullen uitgeven, zullen ruimschoots worden vergoed door het aankweeken van kundige burgers. Spreker gelooft, dat in den grond geen bezwaar tegen het voorstel kan bestaan, ofschoon er toch bedenkingen zijn ingebragt, die echter het beginsel niet raken. Op den voorgrond wordt de bedenking gesteld, dat het ongeoorloofd is, op het stuk van belasting vrijdom te verleenen. Dit is dus een juridiek bezwaar. Burgemeester en Wethouders stemmen wel is waar niet regtstreeks daarmede in, maar achten het toch noodig deze bedenking door een hulpmiddel te ontwijken. Het zou daarin bestaan, dat het kosteloos bezoeken der hoogere Gemeente-scholen werd toegestaan als belooning voor hen, die de lagere loffelijk verlaten; dan zou langs administratieven weg het schoolgeld voor den leerling betaald worden. Spreker moet zich daartegen verklaren, aangezien hij het niet geoorloofd acht langs zijwegen het doel te willen bereiken, waarheen men niet langs den royalen weg gaan kan. Het Dagelijksch Bestuur heeft ook het bezwaar niet weggenomen, want het blijft immers geheel hetzelfde of men zegt: »Gij betaalt de belasting niet," of »wij betalen die voor U." Burgemeester en Wethouders maken de zaak eigenlijk erger, want zij geven een privilegie aan de bezoekers der openbare scholen boven die der bijzondere. Maar het hulpmiddel is overbodig. Schoolgeld is geen belasting, en vrijdom daarvan geen privilegie. Spreker staat stil bij art. 238 der Gemeentewet, en bepaaldelijk bij de woorden: „Voor plaatselijke belastingen worden gehouden, of daarmede, wat „de toepassing van artt. 232—237 betreft, gelijk gesteld" enz. Daaruit en uit de geschiedenis van het artikel ziet men, dat men de quaestie niet heeft willen uitmaken of heffingen, als de daar genoemde, inderdaad belastingen zijn. Zij worden wel naar den vorm als belastingen beschouwd. Omtrent het wezen daarvan wordt niets beslist. Het voorschrift der Grondwet is dus hier niet van toepassing. Volgens zijne meening is eene heffing van schoolgeld geen belasting. Welke zijn de criteria eener belasting? Die vraag is door een voormalig Hoogleeraar aan het Athenaeum Illustre, den heer DE BOSCH KEMPER, juist beantwoord. Volgens dezen is belasting eene bijdrage in de algemeene behoeften en niet betaling voor een bepaald doel, noch voor een genoten dienst. Tot staving van deze meening beroept spreker zich nog op het gevoelen van den Hoogleeraar VISSERING en dat van den advocaat-generaal KARSEBOOM, een man, wiens naam ook in deze Vergadering nog altijd een goeden klank heeft. Vrijdom van schoolgeld is ook geen privilegie, want een privilegie is eene gunst, die aan een persoon of een bijzonderen stand van personen wordt toegestaan, terwijl hier van geen gunst, maar van het belang der Gemeente sprake is, en de toegang zal ver-

leend worden aan ieder, die aan de vereischten voldoet. Mede kan spreker zich hier beroepen op den heer BOISSEVAIN, die in zijne aanteekeningen op de Grondwet zoodanige bepaling niet voor een privilegie houdt — Maar ook de wet op het lager onderwijs — de heer DE LEAÔ LAGUNA wees er reeds op — staat toe wat nu wordt voorgesteld: kosteloos onderwijs voor hen, die on- of minvermogend zijn. — Hij komt nu tot andere bezwaren. De heer WILDSCHUT vreest, dat het plaatsen van kinderen uit de lagere standen op de scholen, waar meer gegoeden onderwijs ontvangen, op de laatsten nadeeligen invloed zal uitoefenen. Maar spreker gelooft niet, dat het alleen arme kinderen zullen zijn, die naar de open te stellen plaatsen zullen dingen; men denke aan de kinderen van hen, die hun fortuin verloren hebben en dientengevolge aan hunne kinderen geene opvoeding kunnen geven overeenkomstig hun stand. En wanneer er al onder de meer beschaafde kinderen eenige komen van de lagere standen, dan is het toch niet te verwachten dat die weinigen de massa zullen bederven, maar eer dat de massa die weinigen beschaven zal. — De Commissie voor Middelbaar Onderwijs maakt er een grief van, dat het voorstel niet behoorlijk uitgewerkt is, terwijl de VOORZITTER het onduidelijk heeft genoemd, waarmede hij waarschijnlijk op datzelfde bezwaar doelde. Maar het komt spreker juist verstandig voor, dat slechts een weinig uitgewerkt voorstel is ingediend. Een lid van den Raad, die het initiatief neemt, moet slechts het beginsel aangeven en aan Burgemeester en Wethouders de taak overlaten om dat uit te werken. Spreker reikt den heer TINDAL in dezen de hand. Hoeveel kinderen men zal plaatsen en op welke wijze, kan eene zaak van latere zorg zijn. — De heer MULLER wil verder gaan dan de voorstellers, en stelt een ander beginsel tegenover het hunne. Kosteloos onderwijs in het algemeen te verstrekken is eene thans nog niet voorbereide zaak, zoodat het niet raadzaam schijnt, zich voor het tegenwoordige daarin te verdiepen. Spreker althans zou niet gaarne geroepen worden, daarover reeds heden zijne stem uit te brengen. — Den heer BEELOO, die deze zaak aan de particuliere liefdadigheid wil overgelaten zien, herhaalt spreker dat het doel van het voorstel niet liefdadig is. Daarenboven wat de particulieren slechts doen, naarmate hunne aandacht toevallig op een kind gevestigd wordt, wil de heer JÄGER op allen toepassen, die een buitengewonen aanleg hebben. Iedereen, die zich geregtigd acht, kan nu aanspraak maken op eene plaats; de geschiktsten gaan voor. Ook zegt de heer BEELOO, dat er op meerdere behoeften moet worden gerekend. Spreker is dit wel eens, maar er kan van Gemeentewege niet meer gedaan worden. Wij kunnen in het onderhoud niet voorzien, daar dit buiten de bevoegdheid der Gemeente ligt; wat wij wel kunnen, is zooveel mogelijk nut te trekken van de openbare scholen. — Nu zegt de heer MULLER wel, dat er geen plaats

is op de scholen van meer uitgebreid lager onderwijs, zoodat de belofte niet kan worden nagekomen, maar blijkt dit inderdaad het geval te zijn, welnu, dan moet er door het bouwen van scholen plaats gemaakt worden. — Met het tegenvoorstel van Burgemeester en Wethouders kan spreker zich niet vereenigen, en hij herinnert dat het advies is opgemaakt, voordat hij de eer had lid van het Dagelijksch Bestuur te zijn Het spijt hem hier zeer met de overige leden van dat bestuur in opinie te verschillen en hunne denkbeelden te moeten bestrijden, doch hij vertrouwt, dat Burgemeester en Wethouders het zullen waarderen, dat hij hier rond en open voor de waarheid uitkomt, en niet uit conveniëntie zijne meening bedekt. De heer JÄGER wenscht 85 plaatsen open te stellen, als: 40 op de lagere, 40 op de middelbare scholen en 5 op het Gymnasium, terwijl Burgemeester en Wethouders voorstellen tot de Burger avondschool aan een 100tal leerlingen der Armen- en Tusschenscholen, en verder tot de Hoogere Burgerschool voor jongens en tot de op te rigten meisjesschool aan een 40tal kinderen van de Burgerscholen 1e klasse toegang te verleenen. Daartegen heeft spreker bepaalde grieven. Waarom de Handelschool, het Gymnasium, de Burger dagschool en de lagere Burgerscholen gecarteerd? Voor de drie eerstgenoemde scholen wordt geene reden opgegeven. Wat de laatste aangaat wordt aangevoerd, dat bij kinderen van 6 jaar in den regel het bewijs van ontwikkeling ontbreekt. Dit geeft spreker toe, maar men houde toch in het oog, dat de Burgerscholen toegankelijk zijn tot den leeftijd van 14 jaar. Wel heeft het eenig bezwaar, kinderen op lateren leeftijd op scholen te plaatsen; maar dat is niet van overwegenden aard; het gebeurt nu aanhoudend zonder stoornis te veroorzaken. — Waarom zullen ook voor leerlingen der Burgerscholen 2e klasse geen plaatsen op de Hoogere Burgerscholen kosteloos worden opengesteld? Het kan toch voorkomen, dat ouders, wier kind die scholen bezoekt, intusschen verarmen en dan zou dat niet kunnen mededingen, volgens de voorstellen van Burgemeester en Wethouders. — Maar het grootste bezwaar ziet spreker in de uitsluiting van de kinderen der bijzondere scholen van de mededinging. Burgemeester en Wethouders hebben dat niet zoo kwaad bedoeld, maar desniettemin is die uitsluiting zeer onbillijk tegenover het bijzonder onderwijs. — Spreker zegt ten slotte, dat hij zich niet ontveinst, dat aan de uitvoering van het voorstel moeijelijkheden verbonden zijn, maar dat hij er zich over verheugen zal, als de Raad hem in staat stelt zijne krachten te beproeven om deze te overwinnen.

De heer VAN DER TOORN stelt als motie van orde voor, tot stemming over te gaan. Hij gelooft, dat er, na de duidelijke en breedvoerige wederlegging van de geopperde bedenkingen door den heer DE KONING, en in harmonie met het voorstel van den heer TINDAL, allezins aanleiding bestaat, de beraadslagingen te sluiten.

De vraag van den VOORZITTER, of de motie voldoende ondersteund wordt, wordt bevestigend beantwoord. Hij geeft te kennen, dat de heer RAHUSEN en meer andere leden het woord hebben gevraagd, doch dat hij, zoo de Vergadering dit wenscht, de motie in omvraag zal brengen.

De heer RAHUSEN bestrijdt de motie, ofschoon hij verklaart wel van het woord te willen afzien.

De heer DE KONING verklaart zich mede tegen de motie, omdat hij nog gaarne aan de tegenstanders van het voorstel, die dit wenschen, de gelegenheid wil geven zich nader te verklaren.

Daarop wordt de motie in stemming gebragt, doch verworpen met 22 tegen 4 stemmen.

Tegen hebben gestemd: de heeren RAHUSEN, EVERWIJN LANGE, KUIPER, CROMMELIN, CORVER HOOFT, TETTERODE, BOAS, DIJKERS, CONINCK WESTENBERG, BOISSEVAIN, LUDEN, ASSER, VAN SONSBEECK, RAS, DE LEAÔ LAGUNA, VENING MEINESZ, MULLER, DE KONING, PENN, JÄGER, TINDAL en de VOORZITTER.

Vóór: de heeren VAN DER TOORN, SMIDT VAN GELDER, DAVID J. C. VAN LENNEP en BEELOO.

De heeren DRIESSEN, WILDSCHUT, HERMAN J. VAN LENNEP, MENDES, VAN NIEROP, KOENEN, JITTA en VAN KEMPEN hebben de Vergadering verlaten.

De beraadslagingen werden Woensdag 6 December 1871 voortgezet.

De Vergadering gaat over tot behandeling van de voor heden aan de orde gestelde zaken, en wel:

Voortzetting der behandeling van de stukken, betrekking hebbende op het voorstel van de heeren J. G. JÄGER c. s., strekkende tot het kosteloos toegankelijk stellen van eenige plaatsen op de openbare scholen van gewoon lager, meer uitgebreid lager en van middelbaar onderwijs en op het Gymnasium, ten behoeve van hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden en overigens voldoen aan de eischen, bij reglement vast te stellen (N°. 302 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 677/683), over welke stukken de beraadslagingen in de vorige Vergadering aangevangen, doch niet ten einde gebragt zijn.

De heer TINDAL geeft in overweging om in omvraag te brengen het voorstel door hem in de vorige zitting gedaan, om namelijk de vraag te beantwoorden: »Zullen er op de openbare inrigtingen van onderwijs »kostelooze plaatsen worden opengesteld voor onvermogende en min»vermogende jongelieden, die door aanleg of studie uitmunten?" En »om vervolgens, indien die vraag bevestigend wordt beantwoord: »Bur-

»gemeester en Wethouders uit te noodigen eene regeling van de zaak »te ontwerpen en dát ontwerp, met de daarop ingewonnen adviezen »van de verschillende schoolcommissiën, aan het oordeel van den Raad »te onderwerpen." Hij gelooft dat daardoor onnoodige discussie zal vermeden worden. Wordt nu het beginsel aangenomen, dan is de regeling van de uitvoering eene zaak van latere zorg.

De heer JÄGER vraagt wat de bedoeling is van het eerste gedeelte van het voorstel van den heer TINDAL. Wil hij het beginsel beslist zien in den zin van de voorstellers, dan wel in dien van het rapport van Burgemeester en Wethouders? De voorstellers beoogen eene toepassing in meer ruimen, Burgemeester en Wethouders daarentegen in beperkten zin, en de eersten blijven aan hunne opvatting hechten.

De heer TINDAL antwoordt, dat hij zijn voorstel gedaan heeft in den geest der voorstellers. Met voordacht heeft hij echter uit het zijne alle cijfers weggelaten. In de vorige Vergadering namelijk is veel gesproken over het verleenen van een privilegie, hetwelk van de aanneming van het voorstel het gevolg zou zijn. Spreker is het daarmede niet eens, maar meent, dat juist door het stellen van een bepaald getal een privilegie zou geboren worden. Gesteld toch, dat men 40 plaatsen openstelt, terwijl 41 personen daarnaar dingen, die allen geschikt zijn, dan zal aan 40 een privilegie boven den 41sten worden verleend.

De heer DE KONING zegt, dat hij over het voorstel van den heer TINDAL heeft nagedacht en geen bezwaar heeft om er zich mede te vereenigen. Het beginsel is daarin juist geformuleerd. Ofschoon hij gelooft dat het noodzakelijk zal zijn het aantal beschikbaar te stellen plaatsen te bepalen, zoo wenscht hij toch over dit punt nu niet verder te spreken, omdat dit de uitvoering der zaak betreft, die later zal worden geregeld. Hij zou echter gaarne eene vrucht zien van de beraadslagingen, in de vorige zitting gehouden, namelijk deze: dat, wanneer het voorstel van den heer TINDAL mogt worden aangenomen, de Raad tevens tot Burgemeester en Wethouders de uitnoodiging rigte, dat zij de regeling der uitvoering in ruimen zin ontwerpen. Hij zal dan de eer hebben, het volgende voorstel te doen:

»De Vergadering noodigt Burgemeester en Wethouders uit een regle»ment te maken en aan het oordeel van den Raad te onderwerpen. »waarin het aangenomen beginsel *in ruimen zin* wordt toegepast."

De VOORZITTER acht dit voorstel overbodig. Wordt toch dat van den heer TINDAL aangenomen, dan volgt daaruit van zelve, dat Burgemeester en Wethouders het beginsel moeten uitwerken, en met een plan van uitvoering nader bij den Raad moeten komen. Hij vat niet goed het verschil tusschen het voorstel van den heer TINDAL en dat van den heer JÄGER, daar beiden, indien zij worden aangenomen, hetzelfde gevolg zullen hebben, namelijk dat Burgemeester en Wethouders het beginsel zullen moeten uitwerken en eene nadere voordragt doen aanden Raad.

De heer DE KONING stemt toe, dat er geen kenmerkend onderscheid bestaat tusschen het voorstel van den heer JÄGER en dat van den heer TINDAL, maar doet tevens opmerken, dat dit wel het geval is met de voorstellen van den heer JÄGER en van Burgemeester en Wethouders. Dáárom acht hij het wenschelijk dat de Raad, als hij het beginsel aanneemt, tevens uitspreke hoe hij wil dat het zal worden uitgewerkt: in den geest van de heeren JÄGER en TINDAL, of in dien van Burgemeester en Wethouders. Dáártoe strekt dan ook sprekers voorstel.

De heer RAHUSEN was eerst geneigd van het woord af te zien. Na de motie van den heer TINDAL echter, stelt hij er prijs op de juridieke beschouwingen van den heer DE KONING, in de vorige Vergadering gehouden te beantwoorden....

De VOORZITTER doet opmerken dat nu het voorstel TINDAL aan de orde is, terwijl de beantwoording der rede van den heer DE KONING zou behooren bij de algemeene beschouwingen over het voorstel JÄGER.

De heer RAHUSEN verklaart zich, na deze opmerking bereid, voor het oogenblik van het woord af te zien.

De heer BEELOO bestrijdt het voorstel TINDAL. Hij kan het beginsel daarvan niet toegeven. Hoe meer hij over de zaak heeft nagedacht, hoe meer de overtuiging bij hem bevestigd wordt, dat het voorstel niet in het belang der Gemeente, maar in dat van slechts enkelen strekt: hij is nog steeds overtuigd dat èn die enkelen èn de scholen, zoo als zij thans zijn ingerigt, niet zullen worden gebaat door den voorgestelden maatregel. Wordt het beginsel van het voorstel toegepast op de scholen, waar kinderen van minvermogenden worden opgeleid tot ambachtslieden enz., dan acht hij het allervoortreffelijkst; maar, wil men de kinderen ook kosteloos eenig fransch en duitsch leeren, dan zal dit toch niet die vruchten afwerpen als bij die leerlingen, welke in den regel de daartoe bestemde scholen bezoeken, en de eerstgemelden zullen daardoor niet worden gebaat; zij zullen van het geleerde niet die baten trekken in het vervolg, welke men zich in zijne philantropische verbeelding voorstelt. Voor uitbreiding van het kosteloos onderwijs aan kinderen uit de minvermogende standen op de daartoe bestemde scholen, is spreker met warmte gestemd, maar hij kan zich noch met het voorstel TINDAL, noch met dat van den heer JÄGER vereenigen.

De heer VENING MEINESZ vraagt den heer DE KONING, wat deze bedoelt met de woorden »*in ruimen zin*," in zijn amendement voorkomende. Ligt daarin de bedoeling dat het beginsel, zoo dit wordt aangenomen, zal worden uitgewerkt in den geest van het voorstel JÄGER, dan is het nu wel niet mogelijk om eene discussie over de wettigheid of onwettigheid van dat voorstel te vermijden. Dàn toch is nu aan de orde de vraag, of aan minvermogenden kosteloos toegang zal worden verleend tot de openbare scholen, voor welke schoolgeld wordt geheven, en de wettigheid van dien maatregel dient dan toch vooraf te worden uitgemaakt.

De heer WILDSCHUT doet opmerken dat het voorstel DE KONING is conditioneel. Het strekt om Burgemeester en Wethouders uit te noodigen eene regeling van de zaak te ontwerpen, *indien* het beginsel door den Raad wordt aangenomen. Daaruit volgt dat dit voorstel eerst aan de orde kan komen, als dat van den heer JÄGER aangenomen is.

De heer DE KONING zegt dat de onderstelling van den heer WILDSCHUT juist is. Eerst moet het beginsel worden uitgemaakt en dan moet de Raad beslissen of hij het wenscht te zien toegepast in ruimen, dan wel in beperkten zin: m. a. w. in den geest van den heer JÄGER of in dien van Burgemeester en Wethouders.

De heer VENING MEINESZ meent dat derhalve thans het voorstel JÄGER aan de orde is. Is dit zoo, dan wenscht hij het woord te hebben, ten einde zijne bezwaren tegen dat voorstel en vooral die tegen de rede van den heer DE KONING in het midden te brengen.

De heer JÄGER doet opmerken dat het voorstel TINDAL de strekking heeft de discussiën te vereenvoudigen; het noemt geen cijfers en laat zich niet met détails van uitvoering in. Na de toevoeging, door den heer DE KONING verlangd, meent spreker dat de Vergadering genoegzaam van de zaak gesaisisseerd is, om thans over het beginsel eene beslissing te nemen. Wat de toepassing en uitvoering aangaat, dit is dan eene zaak van later debat.

De heer WILDSCHUT wenscht dat thans het woord worde gegeven aan die leden, welke het voorstel willen bestrijden. Anders zal het hem onmogelijk zijn voor het voorstel TINDAL te stemmen. De heer TINDAL heeft een zuiver beginsel gesteld; hij heeft het beginsel afgescheiden van de uitvoering: derhalve, eerst moet het beginsel worden uitgemaakt, en aan hen, die nog mogten verlangen dat te bestrijden, dient dus daartoe nu de gelegenheid te worden gegeven.

De heer BOAS doet opmerken, dat het voorstel TINDAL geene motie van orde is en niet strekken kan tot sluiting der beraadslagingen over het voorstel JÄGER, die thans aan de orde zijn. Het voorstel TINDAL is volgens spreker niets anders dan eene wijziging van het oorspronkelijke. Indien de leden van den Raad zich met dat denkbeeld vereenigen, dan heeft dit alleen tengevolge, dat zij zich bij de beraadslagingen over het voorstel JÄGER tot het bespreken van het *beginsel* zullen beperken.

De heer DE KONING stemt den heer BOAS toe, dat het voorstel TINDAL geen motie is tot sluiting der discussiën.

De VOORZITTER verklaart daarop de algemeene beschouwingen over het voorstel JÄGER en de daarop uitgebragte adviezen, te heropenen.

De heer RAHUSEN zegt dat de Wethouder voor het Onderwijs, de heer DE KONING, in de vorige Vergadering het betoog geleverd heeft, uit de Gemeentewet geput, dat schoolgeld geen belasting is. Hij beriep zich daarbij op art 238 en voornamelijk op de woorden, daarin voor-

komende: »Voor plaatselijke belastingen worden gehouden, of daar»mede, wat de toepassing van art. 232—237 betreft, gelijkgesteld" enz., en meende dáárin het bewijs te zien, dat schoolgeld niet was *belasting*, dat het wel op belasting *geleek*, maar dit toch eigenlijk niet *was*. Spreker is door dat betoog niet bevredigd, vooral niet als hij art. 240 der Gemeentewet leest, zoo als dit in 1865 gewijzigd is. Daar staat dat, tot dekking der plaatselijke uitgaven, de Gemeentebesturen ook kunnen heffen, als *belasting*, »de regten, loonen en andere gelden, »bedoeld in art. 238," en dat laatste artikel bepaalt, dat voor plaatselijke belastingen gehouden of daarmede gelijk gesteld worden, óók de »gelden, geheven voor het gebruik of genot van openbare Gemeente»werken, bezittingen of inrigtingen." Derhalve: art. 238 stelt de gelden, geheven voor het gebruik of genot van openbare Gemeenteinrigtingen — en daaronder zijn de openbare scholen begrepen — met belasting gelijk; en art. 240 noemt de loonen in art. 238 vermeld, uitdrukkelijk onder de *belastingen* op, die de Gemeentebesturen tot dekking der plaatselijke uitgaven mogen heffen. Spreker meent dus dat het betoog van den heer DE KONING in strijd is met de wet, en acht het overbodig dat de Raad zich verdiepe in discussiën over de vraag, of schoolgelden, door de Gemeente geheven, iets van belasting *hebben* of er op *gelijken*, want zij worden in de wet bepaaldelijk als belasting aangeduid. Hij ziet er dus, uit een juridiek oogpunt, bezwaar in om tot het voorstel JÄGER toe te treden, tenzij hij nadere inlichtingen mogt ontvangen, waaruit hem blijkt dat hij zich in zijne opvatting vergist.

De heer VENING MEINESZ zegt te kunnen begrijpen, dat het voorstel JÄGER bij velen sympathie ontmoet, 't Heeft de strekking om te zorgen dat verborgen krachten aan het licht en tot ontwikkeling gebragt worden, die anders voor de maatschappij verloren zouden gaan. Dat is een schoon denkbeeld. Maar ligt het wel op den weg van Staat of Gemeente om dat denkbeeld te verwezenlijken, op de wijze als de heeren JÄGER c. s., dit hebben voorgesteld? Spreker begrijpt dat de Staat prijs stelt op goed onderwijs voor zijne burgers, en derhalve voor goede scholen zorgt. Zonder goed onderwijs toch worden geene goede burgers gekweekt. Van daar dan ook de wet op het lager onderwijs, die de zorg voor goede scholen aan de Gemeentebesturen overal als pligt voorschrijft en bepaalt dat geen schoolgeld mag worden geheven van onvermogenden. De vraag is echter, of het de roeping van Staat of Gemeente is om verborgen krachten en talenten op te sporen en tot ontwikkeling te brengen; m. a. w. om geniën aan te kweeken? Spreker gelooft dit ook daarom niet, dewijl hij niet inziet hoe de Staat of de Gemeente die taak zou kunnen vervullen zonder onregtvaardig te worden. Men heeft geniën van verschillenden aard; de een munt in teekenen, een ander in wiskunde, een derde in eenig ander vak uit. De zoodanigen doen zich soms op de Armenscholen en de Burger dag- en

avondschool voor, en spreker herinnert zich een voorbeeld van een leerling aan de Burger avondschool, die een uitstekenden aanleg, voor de teekenkunst toonde. Maar — heeft iemand die goed teekent, ook altijd aanleg een goed mathematicus of een uitstekend taalkundige te worden? Die vraag moet ontkennend worden beantwoord. En nu stelle men zich eens voor, dat, als het voorstel JÄGER wordt aangenomen, iemand die b. v. grooten aanleg voor teekenen heeft, zich aanmeldt tot kostelooze plaatsing op eene der bedoelde Gemeente-inrigtingen van onderwijs. Dan zal hij zich aan een examen moeten onderwerpen, en dit zal ook loopen over andere vakken, dan dat, waarin hij uitmunt, zoodat hij in zijn examen niet slaagt. In één vak munt hij uit, maar in algemeene ontwikkeling staat hij achter, zoodat hij niet voldoet aan de eischen, bij reglement door Burgemeester en Wethouders vastgesteld. En toch ligt ook in hem eene kracht, die volgens het voorstel tot ontwikkeling zou moeten worden gebragt. Op deze wijze zullen tal van onbillijkheden worden begaan, die te ernstiger zijn, omdat het scholen geldt, die bekostigd worden door de belastingschuldigen en dus uit het vermogen van allen. Iets anders echter is het, als het denkbeeld van Burgemeester en Wethouders wordt aangenomen: om namelijk den toegang tot eene hoogere Gemeenteschool te verleenen als belooning voor het getrouw gebruik maken van het lager onderwijs. Dan verandert de zaak van karakter: de toegang tot het middelbaar onderwijs wordt dan opengesteld, in plaats dat een prijs wordt uitgereikt. Dit zal dan een spoorslag wezen om van het lager onderwijs, dat een ieder moet bijwonen, getrouw gebruik te maken. Spreker geeft daarom de voorkeur aan het denkbeeld van Burgemeester en Wethouders, boven het voorstel van den heer JÄGER.

Spreker heeft echter nog een meer ernstige reden, waarom hij zich met laatstgenoemd voorstel niet vereenigen kan. Tegen de aanneming van dat voorstel bestaat, naar zijne overtuiging, inderdaad een groot *wettelijk* bezwaar. De Wethouder voor het Onderwijs zeide dat schoolgeld geen belasting was, maar spreker is dit niet met hem eens, en meer en meer wint het tegenovergestelde gevoelen veld — schoolgeld is wel degelijk belasting. De Wethouder DE KONING haalde, tot staving van zijn gevoelen, citaten van de hoogleeraren DE BOSCH KEMPER en VISSERING aan, maar hunne meening te dezen opzigte doet hier niets af. Beide schrijvers beschouwen de vraag, wat in staathuishoudkundigen zin belastingen *moeten* zijn, niet wat de wet onder belastingen begrijpt. Op eene andere plaats dan die, welke de heer DE KONING heeft aangehaald, zegt Prof. DE BOSCH KEMPER dan ook, dat schoolgelden door de wet onder de belastingen zijn gebragt, zoodat over dit punt nu niet meer te redeneren valt. De heer DE KONING haalde ook de geschiedenis der Gemeentewet aan, ten bewijze, dat men de quaestie, die het hier geldt, niet had willen uitmaken bij de behandeling van art. 238

dier wet; maar spreker wijst toch op eene opmerking, toen door de Regering gemaakt, waaruit volgt dat de wet niet wilde uitmaken wat belastingen zijn in staathuishoudkundigen zin, maar dat de wet al de in art. 238 genoemde inkomsten onder belasting begrijpt, juist om daardoor aan de staathuishoudkundige quaestie een einde te maken. Ook de verordeningen op de heffing en invordering van schoolgelden in deze Gemeente spreken van »belastingschuldigen;" derhalve heeft ook de Gemeentelijke wetgever de schoolgelden stellig als *belastingen* beschouwd.

Over de vraag, of door de aanneming van het voorstel JÄGER aan enkele personen een privilegie in zake van belasting zou worden verleend, heeft de heer DE KONING zich, naar sprekers meening, gewaagd uitgedrukt. Hij zeide namelijk, dat vrijdom van schoolgeld geen privilegie is, omdat een privilegie is eene gunst, die aan één persoon of aan een bijzonderen stand van personen wordt toegestaan, hetgeen hier niet het geval zoude zijn. Spreker geeft echter die beschouwing niet toe, maar is het meer eens met hetgeen omtrent de vraag, wat een privilegie is, gezegd is door iemand, die voorzeker in deze nog al gezag heeft, namelijk Mr. J. R. THORBECKE, en op grond waarvan hij gelooft dat, als de Gemeente — niet bepaald onvermogenden — maar kinderen uit den minder gegoeden stand op hare scholen toeliet, *zonder* betaling van schoolgeld, terwijl zij anders toch voor die scholen schoolgelden heft, zeer zeker aan die kinderen een privilegie zou verleenen. De heer DE KONING zeide ook, dat de wet op het lager onderwijs de zaak heeft uitgemaakt; immers ook daarin is van kosteloos onderwijs sprake. Dit is spreker met hem eens, maar de wet maakt haar, naar zijn inzien, uit in geheel anderen zin dan de heer DE KONING deed voorkomen. Zij zegt namelijk, in art. 33, dat, ter gemoetkoming in de kosten, eene bijdrage voor ieder schoolgaand kind kan worden geheven, maar dat bedeelden, en zij, die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn schoolgeld te betalen, niet aan de heffing worden onderworpen. En een volgend artikel (35) bepaalt, dat voor de kinderen van dezelfde klasse eener school het schoolgeld gelijk is. De laatste regel wordt dus alleen beperkt door de voorafgaande vrijstelling van bepaald onvermogenden en bedeelden. Strekte het voorstel van den heer JÄGER nu om onze scholen, voor welke schoolgeld geheven wordt, gratis open te stellen voor bepaald onvermogenden, dan zeker zou het niet in strijd zijn met de wet; maar nu uit de toelichting blijkt, dat de bedoeling is om het onderwijs kosteloos te verschaffen óók aan de zoodanigen, die niet buiten staat zijn schoolgeld te betalen, nu gelooft spreker dat het voorstel in strijd komt met wettelijke bepalingen en voorschriften. Ook om deze reden kan hij er zich niet mede vereenigen.

De heer CORVER HOOFT moet erkennen, dat hij in de vorige Vergadering op eene aangename wijze verrast is geworden. Hij heeft toen namelijk bemerkt, dat hij niet meer alleen stond in eene meening, die

hij steeds heeft verdedigd en waarin thans ook personen van eene andere rigting dan de zijne instemmen: de meening namelijk dat de regten en loonen, bedoeld in art. 238 der Gemeentewet, *geene* belastingen zijn. Bijkans overal vernam hij vroeger het gevoelen dat zij dit wèl waren, maar thans wordt deze zienswijze meer en meer losgelaten. De grond voor sprekers opvatting ligt in art. 238 der Gemeentewet zelve, hetwelk aanvangt met de woorden: »Voor plaatselijke be»lastingen worden *gehouden*, of daarmede, wat de toepassing van art. »232—237 betreft *gelijk gesteld*" enz. Wáárom die bepaling? *Zijn* de regten en loonen, in art. 238 genoemd, werkelijk belastingen, dan behoeft de wet het niet te zeggen; maar de Gemeentewet zegt uitdrukkelijk: »Voor plaatselijke belastingen worden *gehouden*" enz. Doch, toegegeven voor een oogenblik, dat de regten en loonen hier bedoeld, derhalve ook schoolgelden, plaatselijke belastingen *zijn*, wat beteekenen dan de woorden: »of daarmede, wat de bepaling van art. 232—237 betreft, *gelijk gesteld?*" Naar sprekers meening wil art. 238 niets anders zeggen, dan dat de heffing en invordering van de regten en loonen, daarin opgenoemd, moeten geregeld worden op dezelfde wijze *als* die van belastingen. Daarom heeft spreker, toen hij Wethouder was, nimmer bezwaar gemaakt om in de verordening tot heffing van zoodanige regten en loonen in deze Gemeente, een artikel op te nemen, waarbij aan enkele personen vrijstelling verleend werd. Hier, meent hij, kan geen sprake zijn van het toekennen van privilegie in zaken van belasting.

Een anderen grond voor zijne zienswijze vindt spreker in art. 240 der Gemeentewet, straks door den heer RAHUSEN besproken, maar in het art. 240 zoo als het luidt in de wet van 1851, niet in die van 1865. In de wet van 1851 leest men in art. 240: »Tot dekking der »plaatselijke uitgaven kunnen worden geheven: opcenten" enz., en eindelijk: »de regten, loonen en andere gelden," omdat men ze niet *als* belasting wilde *qualificeren*, maar slechts *voor* belasting wilde *houden*. Op dezen grond heeft spreker dan ook geen wettelijk bezwaar tegen het voorstel JÄGER. Maar, gold dat bezwaar bij hem wèl, dan zou het niet uit den weg geruimd worden door de wijze, waarop Burgemeester en Wethouders voorstellen de zaak te vinden, om namelijk het schoolgeld te betalen uit de Gemeentekas, zoodat de Gemeente zich zelve zoude betalen. Op die wijze zou, wel is waar, de vorm worden gered, maar ten koste van het wezen der zaak. In hoever spreker het voor het overige wenschelijk oordeelt om kinderen, in de omstandigheden verkeerende en op de wijze als in het voorstel bedoeld, op de openbare scholen toe te laten, is eene vraag, die hij thans nog niet zal beantwoorden, maar waarover hij eerst nog den loop der beraadslagingen wenscht af te wachten.

De heer WILDSCHUT betreurt het, dat de heer CORVER HOOFT in de geschiedenis van de artt. 238 en 240 der Gemeentewet niet verder is

doorgedrongen, en niet gelet heeft op de wijziging, die laatstgemeld artikel in 1865 ondergaan heeft. Nu worden in art. 240 »de regten, »loonen en andere gelden, bedoeld in art. 238," wel degelijk genoemd onder de *belastingen*, die de Gemeentebesturen tot dekking der plaatselijke uitgaven kunnen heffen. De wet mogt vroeger al onduidelijk zijn, de memorie van toelichting was het niet. Dáárin is ook schoolgeld onder *belastingen* genoemd, en in 1865 is dit als zoodanig in de wet opgenomen. In art. 240 der wet van 1851 is echter van *belasting* geen sprake.

De heer DE KONING verdedigt het voorstel andermaal tegen de gemaakte bedenkingen. In de eerste plaats bespreekt hij de prealable quaestie, of de wet vrijdom van schoolgeld in den geest der voorstellers toelaat. Hij zegt den voorlaatsten spreker, den heer CORVER HOOFT, dank voor diens ondersteuning. De Vergadering zal zeker veel waarde hechten aan de meening van dat lid. Spreker is meer en meer bevestigd in de overtuiging, dat schoolgeld *geen* belasting mag genoemd worden. De wet is op dit punt niet alleen volkomen duidelijk, maar ook de slotsom der daarover gevoerde beraadslagingen bevestigt sprekers meening. In het oorspronkelijk wetsontwerp luidde art. 238 der Gemeentewet: »Voor plaatselijke belastingen worden gehou»den de in den naam der Gemeente gevorderde weg, straat en brug»gelden enz. enz. en verder »de gelden voor het gebruik of genot van »Gemeentewerken, bezittingen of inrigtingen." Naar aanleiding van bedenkingen, betreffende die bepaling in het verslag der Commissie van rapporteurs geopperd, voegde de Minister, om zijne bedoeling duidelijk te doen uitkomen, later aan den aanvang van het artikel achter het woord »gehouden", de woorden toe »of daarmede, wat de toepas»sing van art. 232—237 betreft gelijkgesteld". Niemand heeft nu het regt verder te gaan dan de wet, die zegt, dat, voor zoo ver de bepalingen van genoemde artikelen betreft, schoolgelden voor belastingen gehouden worden? En wat bepalen die artikelen? Art. 232, dat het invoeren, wijzigen of afschaffen eener plaatselijke belasting wordt bepaald bij een besluit van den Raad; art. 233, dat zoodanig Raadsbesluit moet worden voorgedragen aan Gedeputeerde Staten, die daaromtrent verslag doen aan den Koning; art. 234 en 235 handelen over de beslissing, door den Koning te nemen en art. 236 heeft betrekking op de wijze, waarop zoodanig besluit moet worden afgeschaft. Het is dus alsof er in art. 238 te lezen stond: De wetgever beslist niet of o. a. schoolgelden belastingen zijn, maar die gelden moeten worden vastgesteld bij Raadsbesluit, dat aan Gedeputeerde Staten en den Koning medegedeeld wordt, enz. De geschiedenis der zamenstelling van de Gemeentewet bevestigt dit. In de memorie van toelichting ging de Minister bij art. 238 wat ver in zijne definitie van belasting. Een groot aantal leden der Tweede Kamer achtte het een gewichtig bezwaar,

dat alzoo gelden voor het gebruik of genot van Gemeentewerken enz. tot belastingen zouden worden verklaard. Daardoor zouden sommige Gemeenten bezittingen kunnen verliezen, waaruit inkomsten werden getrokken. Als voorbeeld werd bijgebragt, dat de Gemeente Arnhem in de Gemeente Westervoort eene brug over den Yssel bezit, uit welker gebruik Arnhem eene zekere som als bruggeld trekt. Zoo dit bruggeld, meende men, belasting werd, zou Arnhem geen regt meer hebben het te vorderen, omdat de brug niet in die Gemeente ligt. En wat deed nu de Minister? Handhaafde hij zijn vroegere meening? Neen, hij verduidelijkte art. 238 door de genoemde bijvoeging en zeide: »de bedoe»ling is alleen om de gelden voor het gebruik of genot van openbare »Gemeentewerken, bezittingen of inrigtingen, *als eené belasting tot stand »te doen komen.*" Daarin ligt de duidelijke toelichting van art. 238. — Spreker doet verder opmerken, in antwoord aan den heer RAHUSEN, dat in art. 240 der wet van 1851, stond: »Tot dekking der plaatselijke »uitgaven kunnen worden geheven." Dan volgde eene opsomming van verschillende belastingen, en eindelijk werden daarbij ook genoemd »de »regten, loonen en andere gelden, bedoeld in art. 238". In art. 240 echter, zoo als dit in 1865 is gewijzigd, worden wel is waar die regten, loonen en gelden genoemd onder de »belastingen," en is de wetgever dus minder naauwkeurig geweest in zijne uitdrukking, maar deze is toch verdedigbaar, omdat die heffingen nu eens naar den vorm belastingen zijn en tot stand komen alsof ze belastingen waren. Op die wijze moet ook uitgelegd worden het woord; *belastingschuldigen*, dat in sommige onzer verordeningen op de heffing van schoolgelden voorkomt. — Wat verder het gevoelen aangaat van de hoogleeraren DE BOSCH KEMPER en VISSERING, waarop spreker zich in de vorige zitting beriep, erkent hij gaarne dat dit niet afdoende zou zijn tegenover de Gemeentewet. Zijne redeneering was echter deze: de Gemeentewet beslist niets omtrent het karakter dezer heffingen. Dat moet naar algemeene beginselen beoordeeld worden. En nu haalde hij de meening dier heeren aan om te betoogen, dat principiëel, schoolgelden geene belastingen zijn.

Men heeft ook gezegd dat spreker zich te vergeefs had beroepen op de wet tot regeling van het lager onderwijs. Die wet, zeide men, staat wel toe vrijdom van schoolgeld, maar alleen aan bedeelden, en aan hen, die, ofschoon niet bedeeld, toch onvermogend zijn schoolgeld te betalen; maar men meende tevens dat spreker uit het oog verloren had de bepaling van art. 35, houdende, dat voor de kinderen van dezelfde klasse eener school het schoolgeld gelijk is, en het bedrag alleen lager kan worden gesteld voor twee of meer kinderen uit één gezin, die gelijktijdig ter school gaan. Ook krachtens deze bepaling zou dus de voorgestelde vrijdom van schoolgeld ongeoorloofd zijn. Maar, ter beantwoording van dat bezwaar, wijst spreker op de dorpsscholen, waar zoowel kinderen voor geld als om niet op dezelfde school gaan; waar-

tegen geen bedenking wordt gemaakt. De bedoeling van art. 35 kan dan ook, naar sprekers opvatting, in verband met art. 33, 2e al., geene andere zijn dan deze, dat voor de kinderen voor welke wordt betaald, het schoolgeld van alle klassen eener school gelijk moet zijn. Hij heeft zich daarom op laatstgenoemd artikel beroepen, omdat het voorstel JÄGER ook betreft onvermogenden, namelijk om het schoolgeld te betalen op de school, die zij wenschen te bezoeken. — De heer VENING MEINESZ, zegt spreker verder, heeft de zaak au fond bestreden, en daarin het voorbeeld gevolgd van den heer BEELOO, die blijft volhouden, dat het niet wenschelijk is aan kinderen uit de lagere standen eene betere opvoeding te geven, dan zij in den regel ontvangen, en dat zij misplaatst zouden zijn op eene school van hooger karakter, dan nu voor hen is aangewezen. Maar de heer BEELOO let hier weder te veel op de *kinderen;* terwijl hij moest letten op het algemeen belang. Spreker vraagt, of kinderen uit de hoogere standen in den regel meer aanleg bezitten dan die uit de lagere klassen en of geestesgaven zijn toebedeeld naar rang, stand of geboorte. Zoo neen; dan brengt het belang der maatschappij mede, die gaven bij mingegoeden tot ontwikkeling te brengen. — De heer VENING MEINESZ vroeg, of het tot de roeping van Staat of Gemeente behoort om geniën aan te kweeken. Spreker zal zich, om die vraag te beantwoorden, niet verdiepen in het staatsregtelijke vraagstuk, hoever in deze het regt der Gemeente gaat; maar hij zal alleen *dit* zeggen, dat z. i. het belang en het regt der Gemeente medebrengen, om van de scholen, die haar zóóveel geld kosten, ook het meest mogelijke voordeel te trekken. — Aankweeken van geniën ligt ook niet in de bedoeling van het voorstel JÄGER. 't Zou immers ongerijmd zijn te verwachten, dat de 85 plaatsen, die volgens het voorstel op de verschillende scholen *om niet* toegankelijk zouden worden gesteld, allen bezet zouden worden met geniën; maar — mogten onder de toegelatenen geniën zijn, welnu, des te beter! — De heer VENING MEINESZ wees ook op de moeijelijkheid en de daaruit voortvloeijende onbillijkheid, die, naar zijne meening, ontstaan zou uit de toepassing der bepaling omtrent een af te leggen examen. 't Zou, vreesde hij, kunnen gebeuren, dat een candidaat b. v. een examen zou worden afgenomen in 't eene vak, terwijl men zijne bekwaamheid in het andere niet zou onderzoeken. Dáárop antwoordt spreker dat nog niet is uitgemaakt dat er een examen zal worden gevorderd. Dit is eene zaak van latere zorg, waarin men zich nu nog niet verdiepen moet. Als hulpmiddel zal een examen kunnen dienen, maar 't is de bedoeling der voorstellers zeker niet om er alles van te laten afhangen. — Eindelijk nog een woord over de quæstie van het verleenen van privilegie. De heer VENING MEINESZ heeft sprekers betoog daaromtrent willen dooddoen met het gevoelen van den heer THORBECKE, maar spreker doet opmerken, dat zijne zienswijze niet met dat gevoelen strijdt. Uit hetgeen spreker daaromtrent in de vorige zitting zeide, heeft de heer VENING

MEINESZ straks iets weggelaten; dit blijkt uit het verslag, dat spreker voor zich heeft liggen. Ook hij noemde toen privilegie eene gunst, die aan een persoon of *aan een bijzonderen stand van personen* wordt toegestaan. Maar nu bedoelt het voorstel niet, om eene gunst te verleenen; en, zoo het al eene gunst is, wordt die verleend aan elk, die toont dat hij aanleg heeft. Spreker is door de argumenten der bestrijders niet overtuigd van dwaling en blijft het voorstel ten zeerste ondersteunen!

De heer DE LEAÔ LAGUNA zal niet veel toevoegen aan hetgeen door den heer DE KONING in het midden is gebragt; hij gelooft ook niet dat de Wethouder voor het Onderwijs in dezen zijn steun behoeft. Hij wenscht evenwel nog één punt te releveren. Er is veel gesproken over de vraag, wat de wet verstaat onder belasting. En nu is het noodig eerst den zin der wet behoorlijk te overwegen, alvorens men over de toepassing spreke. Wat is wel de bedoeling van art. 172 der Grondwet, bepalende, dat geene privilegiën in het stuk van belastingen kunnen worden verleend? Dat is niet enkel een voorschrift van de Grondwet van 1848. Reeds in de Staatsregeling van 1798 vindt men met andere woorden hetzelfde beginsel uitgedrukt. Daarin komt voor de bepaling, dat allen, zonder onderscheid, in evenredigheid van hun vermogen, dragen in de lasten van den Staat. Het zwaartepunt hier is dus, dat ieder, *naar zijn vermogen*, in die lasten deelt, en dát beginsel is, hoewel in gewijzigde bewoordingen, in de latere Grondwet opgenomen. Belasting is dus eene heffing, die naar de behoeften van het algemeen, over allen wordt omgeslagen; maar is dat waar, dan vallen de schoolgelden daarbuiten. Spreker meent dus, dat men de grondwettige bepaling zou verkrachten, wanneer men beweerde dat het ongeoorloofd is vrijdom van de betaling van schoolgeld te verleenen. Hij wijst verder de Wethouders voor het Onderwijs en voor de Finantiën op den strijd, die in zake de heffingen, bedoeld bij art. 238 der Gemeentewet, bestaat tusschen de Provinciale en de Gemeentewet. Bij eerstgemelde wet is juist dit punt onaangeroerd gelaten; daarin is geenerlei bepaling hieromtrent opgenomen en de quæstie dus geheel geëcarteerd. De Provinciale Staten kunnen omtrent den aard der Provinciale belastingen zelve beslissen, maar de Gemeentewet bepaalt welke belastingen de Gemeentebesturen mogen heffen en welke heffingen voor belastingen gehouden of daarmede gelijk gesteld worden.

De verdiensten van het voorstel JÄGER zijn hier reeds breed uitgemeten, maar op ééne verdienste daarvan wenscht spreker nog de aandacht te vestigen. Men zegt, dat volgens het voorstel eene weldaad zal worden bewezen aan vele kinderen, en dat is waar; maar men vestigt toch daarbij te veel het oog op de *kinderen* en niet ook op de scholen zelve. Dit is verkeerd. Men moet ook op het belang der scholen letten, dat door de aanneming van het voorstel mede zal worden

gebaat. Zulke kinderen toch, als het voorstel bedoelt, zullen ook gunstig werken op hunne omgeving. Geen zorg van den onderwijzer kan opwegen tegen het voordeel, dat er voor de school uit zal voortvloeijen, wanneer zich daarop eenige leerlingen bevinden van uitstekenden aanleg. Het voorstel bedoelt de opneming van uitstekende elementen op de scholen der Gemeente, óók als aansporing voor de overige leerlingen, en reeds dáárom alleen acht spreker zich verpligt er zijne ondersteuning aan te schenken.

De heer BEELOO wenscht nog, met enkele woorden, eene uitdrukking te releveren, die ten opzigte van spreker door den Wethouder voor het Onderwijs gebezigd is en ligt tot verkeerde gevolgtrekking zou kunnen leiden. Volgens den heer DE KONING namelijk, zou spreker de stelling hebben verkondigd, dat geestesgaven uitsluitend het eigendom zijn van een bepaalden, den hoogeren, stand in de maatschappij. Maar hij heeft dit niet beweerd, en houdt zich overtuigd, dat niemand in deze Vergadering zulk een bewering aan hem zou toeschrijven. Hij is het eens met het *doel* der voorstellers, maar oneens, wat het *middel* betreft; hij gelooft niet, dat dit middel het doel zal treffen; dàt is zijne meening. Hij deelt in de bezwaren, door Burgemeester en Wethouders tegen de aanneming van het voorstel, zoo als het daar ligt, ontwikkeld. Hij gelooft dat de kinderen alleen dàn nut en voordeel van het onderwijs trekken, wanneer zij het genieten overeenkomstig hun stand en karakter, en in hunne eigene omgeving. Daarom zou hij zich wel kunnen vereenigen met het denkbeeld om een aantal plaatsen kosteloos beschikbaar te stellen op de Burger dag- en avondschool. En wat het vergelijkend examen betreft, hieromtrent schijnt zijn vroeger beweren verkeerd te zijn opgevat; hij heeft nu reeds hooren zeggen, dat dit niet uitsluitend de toets voor al- of niet toelating zal zijn. Spreker vreest dat, indien het voorstel JÄGER wordt aangenomen, bij de toepassing der zaak niet altijd het volste regt zal geschieden, en dat de meeste aanspraak op de beschikbare plaatsen niet zal worden toegekend aan hen, die het meeste bekwaam zijn, maar — die de meeste voorspraak hebben!

De heer VAN NIEROP wenscht eene poging te wagen om de beraadslagingen te sluiten of althans te beperken. In de discussie is eene ruime plaats gegund aan de vraag, of het verleenen van vrijdom van schoolgeld is: privilegie in zake van belasting. Die vraag schijnt spreker *praematuur*, als afhangende van den vorm van uitvoering. Indien toch de voorgestelde vrijdom wierd gekleed in den vorm van prijsuitdeeling, dàn wordt schoolgeld betaald door hem, die den prijs behaald heeft. Als prijs namelijk zou aan verdienstelijke leerlingen een *bon* kunken worden uitgereikt tot toegang naar eene hoogere school. Daartegen kan wel geen belangrijk bezwaar bestaan, want er is geen onderscheid tusschen zulk een *bon* en een boek, hemd of ander voorwerp,

dat in den regel als prijs wordt uitgereikt. Deze voorwerpen kosten óók geld. Van den vorm zal dus afhangen of hier gewijzigd moet worden de verordening op de heffing van schoolgeld, dan wel het reglement op de belooningen en prijsuitdeelingen. Spreker stelt voor de beraadslagingen te sluiten, tenzij een der voorstellers nog het woord mogt verlangen.

De heer JÄGER betuigt den heer VAN NIEROP zijn dank voor diens beleefdheid om een der voorstellers nog het woord te gunnen. Hij wenscht nog enkele woorden in het midden te brengen, maar zal daarbij, uit wederkeerige beleefdheid, zeer kort zijn.

Hij verklaart daarop dat de voorstellers de quaestie der belasting, waarmede het voorstel in verband is gebragt, wel hebben overwogen. Veel is daarover reeds geschreven en gesproken en 't is niet wenschelijk daaromtrent op nieuw in veelheid van woorden te vervallen. Spreker wenscht echter nog twee opmerkingen te maken: eene in antwoord aan den heer BEELOO, die wenscht dat de kinderen onderwijs genieten overeenkomstig hun stand en in hunne eigene omgeving; en eene aan Burgemeester en Wethouders, die eene splitsing verlangen tusschen de leerlingen der Gemeentescholen en andere jongelieden.

Wat het laatste punt aangaat, zegt hij, dat de voorstellers zich met zoodanige splitsing niet kunnen vereenigen; maar dat zij elk kind willen toegelaten zien, dat aan de nader vast te stellen eischen voldoet, onverschillig of het tot de leerlingen van bijzondere of Gemeentescholen behoort.

En betreffende de eerste zaak, zou hij gaarne zien dat de Raad der hoofdstad zich spiegelde aan het voorbeeld der Engelsche aristocratie, en dat voorbeeld volgde. In Engeland wordt vaak intelligentie met wat men noemt de aristocratie vereenigd. Zoodra men daar iemand van minderen stand ontmoet, die zich boven het algemeen niveau van ontwikkeling verheft, strekt men dadelijk de hand naar hem uit en helpt hem voort. Men beschouwt hem dan als — zoo als de Duitscher dat noemt — »einer von unsere Leut". Twee voorbeelden daarvan haalt spreker aan: Het eerste is dat van JOSEPH PAXTON, aan wiens ontwerp de voorkeur werd gegeven bij den prijskamp en wien later de bouw van het gebouw voor de eerste groote wereldtentoonstelling werd toevertrouwd. Uit dit werk bleek zijn genie; het volk benoemde hem tot lid van het Lagerhuis en de Koningin van Engeland verhief hem tot den adelstand, onder toejuiching van den adel.

Het tweede type is de takt, waarmede GARIBALDI werd behandeld. Ook dien waardeerden de Engelschen, toen hij eenige jaren geleden hun land bezocht, als een bijzonder man. Om te verhoeden, dat hij onder den invloed zou geraken van lieden van lager soort en karakter, die hem welligt eene verkeerde rigting zouden geven, werd hij door de Engelsche aristocratie feestelijk en voorkomend en als *haar* gast ont-

vangen. Zou het misstaan, als de Raad op het gebied van de aristocratie der intelligentie, met de middelen, die in zijn magt liggen, nieuwe krachten, waar die ook sluimeren of dreigen verloren te gaan, wist op te wekken, te steunen en te behouden tot zegen van de maatschappij?

De heer BOAS vraagt het woord.

De VOORZITTER doet opmerken dat nu de motie tot sluiting der beraadslagingen aan de orde is, en het voorstel JÄGER dus nu niet besproken kan worden.

De heer BOAS bestrijdt dit. Die motie was wel aan de orde vóórdat de heer JÄGER het laatst gesproken had, maar nu deze het woord nog heeft gevoerd, is zij, naar sprekers meening, vervallen, behoudens de bevoegdheid van den heer VAN NIEROP, om zijne motie op nieuw voor te stellen. Het gaat niet aan en kan naauwelijks in de bedoeling van den heer VAN NIEROP gelegen zijn, motiën voor te stellen, waarbij ten opzigte van enkele leden uitzondering toegelaten wordt en dus de gelijkheid van regten der leden van den Raad, om aan de beraadslagingen deel te nemen, verbroken wordt.

De heer VAN NIEROP zegt, dat hij, die een voorstel heeft te verdedigen regt heeft, het laatst of meermalen het woord te voeren en dat daarom de bijvoeging bij zijne motie was eene pligtmatige uitzondering, die aan zijne motie volstrekt niet schaden kon, daar de voorsteller van eene motie het regt heeft zijne motie te herhalen, waarvan spreker thans gebruik maakt.

De motie wordt voldoende ondersteund, in omvraag gebragt, aanvangende, volgens loting, bij n°. 27 der presentielijst, zijnde de heer MENDES, en aangenomen met 17 tegen 16 stemmen.

Vóór hebben gestemd: de heeren MENDES, DIJKERS, KUIPER, VAN DER TOORN, FEITH, CORVER HOOFT, WILDSCHUT, KOENEN, EVERWIJN LANGE, TINDAL, RAHUSEN, BEELOO, PENN, VAN KEMPEN, BOISSEVAIN, VAN NIEROP en de VOORZITTER.

Tegen: de heeren CONINCK WESTENBERG, BOAS, DAVID J. C. VAN LENNEP, HEYNSIUS, RAS, DRIESSEN, VAN SONSBEECK, MULLER, LUDEN, DE LEAÔ LAGUNA, DE KONING, VENING MEINESZ, JÄGER, HERMAN J. VAN LENNEP, CROMMELIN en JITTA.

Thans wordt in omvraag gebragt het voorstel van den heer TINDAL. Het wordt aangenomen met 21 tegen 12 stemmen.

Vóór hebben gestemd: de heeren DIJKERS, KUIPER, VAN DER TOORN, DAVID J. C. VAN LENNEP, RAS, VAN SONSBEECK, CORVER HOOFT, MULLER, LUDEN, EVERWIJN LANGE, DE LEAÔ LAGUNA, DE KONING, TINDAL, JÄGER, CROMMELIN, JITTA, PENN, VAN KEMPEN, BOISSEVAIN en VAN NIEROP.

Tegen de heeren MENDES, BOAS, FEITH, HEYSIUS, DRIESSEN, WILDSCHUT, KOENEN, VENING MEINESZ, RAHUSEN, HERMAN J. VAN LENNEP, BEELOO en de VOORZITTER.

Vervolgens is aan de orde het voorstel van den heer DE KONING,

De VOORZITTER meent, dat het niet noodig is daarover te stemmen. Nu het voorstel TINDAL is aangenomen, moeten Burgemeester en Wethouders bij den Raad komen met eene nadere voordragt tot regeling der zaak; daarbij kan het voorstel van den heer DE KONING dan behandeld worden en de vraag worden beslist, of het nu aangenomen beginsel ruim of niet ruim zal worden toegepast.

De heer DE KONING zegt dat thans de taak van Burgemeester en Wethouders is het aangenomen beginsel uit te werken. De vraag is echter of dit zal moeten geschieden in ruimen of beperkten zin. Spreker weet wel dat de Raad het eerste bedoelt, maar zou daaromtrent gaarne zekerheid hebben. De Vergadering is, naar zijn gevoelen, voldoende ingelicht en voorbereid om aangaande dit punt een besluit te nemen.

De heer JÄGER is van oordeel dat, wanneer de Wethouder voor het Onderwijs eene bepaalde verklaring omtrent deze zaak verlangt, de Raad die dan behoort te geven. Spreker stemde vóór het voorstel van den heer TINDAL, omdat hij in de meening verkeerde, dat dit eene opvatting in ruimeren zin bedoelde, overeenkomstig het denkbeeld der oorspronkelijke voorstellers, en hij vertrouwt dat dit ook de bedoeling is van alle leden van den Raad, die vóór het voorstel TINDAL gestemd hebben.

De heer TINDAL gelooft niet dat het noodig is, dat de Raad eene nadere explicatie geve. Indien de Vergadering toch had verlangd, dat het beginsel werd toegepast in den zin van het rapport van Burgemeester en Wethouders, dan zeker zou zij sprekers voorstel hebben verworpen. De aanneming van dat voorstel sluit in, dat de Raad eene toepassing in den geest van het oorspronkelijk voorstel verlangt, want dat was de bedoeling, waarmede spreker zijn voorstel indiende.

De heer DE KONING hervat, dat hij in de verklaring van den heer TINDAL berusten kan, wanneer geen der leden zich daartegen verzet.

De heer BOAS kan de verklaring, door den heer TINDAL nu afgelegd, niet wel overeenbrengen met hetgeen hij bij het doen van zijn voorstel tot aanprijzing daarvan aangevoerd heeft. Terwijl hij toch eerst het beginsel wilde afscheiden van de toepassing, en dáárom zijn voorstel indiende, verklaart hij thans, dat hij met dat voorstel eene toepassing van het beginsel in ruimen zin bedoelt. Die bedoeling is zoo weinig gebleken, dat de heer DE KONING het noodzakelijk geacht heeft eene bijvoeging nopens de toepassing *in ruimen zin* voor te stellen. Spreker is van oordeel, dat door de aanneming van het voorstel TINDAL alleen het beginsel is beslist en de Raad alsnog zijn gevoelen moet doen kenken over de vraag, in welken zin hij dat beginsel wil hebben toegepast.

De heer DE KONING herhaalt thans zijn voorstel, dat de Vergadering besluite Burgemeester en Wethouders uit te noodigen een reglement te maken en aan het oordeel van den Raad te onderwerpen, waarin het aangenomen beginsel *in ruimen zin* wordt toegepast.

De heer VAN NIEROP vraagt den heer DE KONING of deze de woorden »in ruimen zin" niet zou willen wijzigen in »in den geest van het oorspronkelijk voorstel." De woorden »in ruimen zin" toch zijn, naar het hem voorkomt, te onbepaald.

De VOORZITTER geeft andermaal als zijn gevoelen te kennen, dat het onnoodig is thans omtrent het voorstel DE KONING te beslissen, omdat Burgemeester en Wethouders eene nadere voordragt moeten doen aangaande de toepassing van het beginsel, dat nu is aangenomen.

De heer DE KONING blijft echter bij zijn voorstel volharden.

De heer WILDSCHUT vraagt hoe het mogelijk is, dat de Raad stemmen kan over een begrip van *ruimte;* dit gaat immers niet!

De heer DE KONING antwoordt dat de bedoeling van zijn voorstel duidelijk is. De Raad moet beslissen of hij wil dat het beginsel, thans goedgekeurd, worde toegepast in den ruimen zin der voorstellers, dan wel in den beperkten geest van Burgemeester en Wethouders. De bewoordingen, waarin hij zijn voorstel vervat heeft, zijn duidelijk. De leden die zich vereenigen met de zienswijze van Burgemeester en Wethouders stemmen er tegen; die instemmen met den geest van den heer TINDAL en de heeren JÄGER c. s., stemmen er vóór.

De heer BOAS geeft in overweging te stemmen over de vraag: Wil de Raad eene nadere voordragt in den geest van het rapport van Burgemeester en Wethouders? Wordt die vraag ontkennend beantwoord, dan volgt daaruit, dat de Vergadering zich vereenigt met den geest van het voorstel van de heeren JÄGER, c. s. Op deze wijze wordt eene stemming vermeden over het onbestemde begrip van »ruimte."

De heer RAHUSEN doet opmerken dat er nog eene derde partij kan zijn, die het noch met Burgemeester en Wethouders, noch met de heeren JÄGER of TINDAL eens is. Met het oog dáárop gelooft hij, dat de heer BOAS het vraagpunt niet zuiver stelt.

De heer JÄGER zegt dat de heer BOAS hem in eene moeijelijke positie heeft gebragt. Hij stemde vóór het voorstel TINDAL in een *bepaalden* zin; namelijk met de bedoeling, dat het op ruime schaal zou worden toegepast, en meent dat allen die met hem *vóór* stemden, dit deden met dezelfde bedoeling. Wordt echter aan het denkbeeld van den heer BOAS gevolg gegeven, dan geraakt de zaak op losse schroeven. Spreker wenscht dat de Wethouder voor het Onderwijs, de heer DE KONING, berustе in de verklaring, zoo even door den heer TINDAL afgelegd. Eene stemming overeenkomstig het denkbeeld van den heer BOAS, zou ligt de zuivere stemming der Vergadering niet uitdrukken.

De heer DE KONING meent, na de laatstgehouden beraadslaging, er op te moeten blijven aandringen, dat zijn voorstel thans in omvraag worde gebragt.

Dat voorstel wordt daarna, bij hoofdelijke stemming, met 20 tegen 13

stemmen verworpen. De uitnoodiging, in het voorstel DE KONING bedoeld, zal dus *niet* tot Burgemeester en Wethouders worden gerigt.

Tegen hebben gestemd: de heeren MENDES, BOAS, FEITH, HEYNSIUS, DRIESSEN, CORVER HOOFT, WILDSCHUT, KOENEN, MULLER, LUDEN, TINDAL, VENING MEINESZ, RAHUSEN, HERMAN J. VAN LENNEP, JITTA, BEELOO, VAN KEMPEN, BOISSEVAIN, VAN NIEROP en de VOORZITTER.

Vóór: de heeren DIJKE S, KUIPER, CONINCK WESTENBERG, VAN DER TOORN, DAVID J. C. VAN LENNEP, RAS, VAN SONSBEECK, EVERWIJN LANGE, DE LEAÔ LAGUNA, DE KONING, JÄGER, CROMMELIN en PENN.

Naar aanleiding van dit besluit werd door Burg. en Weth. de navolgende voordragt ingediend:

Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van den 7den Maart 1872, luidende als volgt:

AMSTERDAM, 7 Maart 1872.

Aan den Gemeenteraad.

Hierbij hebben wij de eer, U te doen toekomen:

1°. een reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op de Hoogere Burgerscholen, de lagere Burgerscholen der *tweede* klasse voor meisjes en de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd, met daarbij behoorende toelichting; en

2°. twee daarmede in verband staande wijzingen van de verordedeningen op de heffing van schoolgeld op de middelbare en de lagere scholen.

Wij zullen die stukken in handen stellen van den Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs, de Schoolopzieners en de Commissiën van toezigt op het Middelbaar en het Lager Onderwijs, met verzoek daaromtrent te willen dienen van berigt en raad.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

DEN TEX.

De Secretaris,

F. H. VAN NOTTEN, *l. s.*

REGLEMENT op de KOSTELOOZE PLAATSING *van leerlingen op de Hoogere Burgerscholen, de lagere Burgerscholen voor meisjes der* tweede *klasse en de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd.*

ART. 1.

Er kunnen jaarlijks kosteloos geplaatst worden:

op de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus: *vier* leerlingen van de lagere Burgerscholen der eerste klasse voor jongens;

op de lagere Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: *zeven* leerlingen van de lagere Burgerscholen der eerste klasse voor meisjes; en

op de Hoogere Burgerschool voor meisjes: *zeven* leerlingen van de lagere Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes; en

op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd: *negen* leerlingen van de Armen- en Tusschenscholen en van de lagere Burgerscholen van de eerste klasse voor meisjes.

ART. 2.

Voor die plaatsing wordt vereischt, dat de ouders of voogden der leerlingen onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen, dat geheven wordt op de scholen, welke de leerlingen wenschen te bezoeken; en dat deze door bekwaamheid en aanleg uitmunten.

ART. 3.

Bij de aanvrage tot plaatsing worden overgelegd:

a. eene geboorteacte of ander geboortebewijs van den leerling;

b. eene verklaring van goed gedrag van den leerling, af te geven door den hoofdonderwijzer of de hoofdonderwijzeres der school, die laatstelijk door den leerling is bezocht;

c. eene verklaring of verklaringen van den hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres of van de hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen van de school of scholen, welke de leerling gedurende de laatste drie jaren heeft bezocht, dat hij door bekwaamheid en aanleg uitmunt; en

d. eene verklaring van de ouders of voogden, dat zij onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen op de school, welke de leerling wenscht te bezoeken.

ART. 4.

Indien de leerlingen den vereischten leeftijd hebben, en de juistheid der verklaring omtrent het onvermogen bij onderzoek wordt bevestigd, worden de candidaten voor de lagere Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes en die voor de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd, behoudens het bepaalde in art. 6, door Burgemeester en Wethouders ter plaatsing aangewezen, en worden de candidaten voor de Hoogere Burgerscholen onderworpen aan het gewone toelatings-examen.

ART. 5.

Omtrent den uitslag van dat examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan.

Zij, die daarop blijken van bekwaamheid en aanleg gegeven hebben, of, indien er meer zoodanige zijn dan opene plaatsen, de meest uitmuntende van hen, worden door Burgemeester en Wethouders ter plaatsing aangewezen.

ART. 6.

Indien er voor de lagere Burgerschool der tweede klasse voor meisjes of voor de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd meer voldoende candidaten zijn dan opene plaatsen, wordt er tusschen haar een vergelijkend examen gehouden.

Dat examen wordt afgenomen door drie hoofdonderwijzeressen van de openbare lagere scholen, ten overstaan van een lid der Plaatselijke Schoolcommissie, door deze aan te wijzen.

Omtrent den uitslag van dat examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die de meest uitmuntende der candidaten ter plaatsing aanwijzen.

TOELICHTING.

1°. In de Vergadering van den Gemeenteraad van 6 December 1871, werd besloten, »dat er, op de openbare instellingen van onderwijs alhier, kostelooze plaatsen zullen worden opengesteld voor onvermogende jongelieden, die door aanleg of studie uitmunten, en zulks in den geest van het rapport van Burgemeester en Wethouders, van 25 Augustus 1871, (G. bl. 1871, afd. I, n°. 302)." Ter nadere regeling van deze zaak is dit reglement bestemd. Het kon niet vroeger ingediend worden, omdat de beslissing van den Raad moest worden ingewacht omtrent de voorstellen tot bevordering van den bloei der Burger-dag- en avondschool. Daaronder was ook dit, dat die school kosteloos zou worden opengesteld voor hen, die onvermogend zijn om het schoolgeld, dat daar geheven wordt, te betalen. Werd dat, gelijk gebeurd is, aangenomen, dan verviel van zelf het voorstel van minder wijde strekking, voorkomende in het genoemde rapport van Burgemeester en Wethouders, die vrijstelling alleen te verleenen aan hen, die door bekwaamheid en aanleg uitmunten.

2°. Er bleef dus, volgens dat rapport, slechts over te regelen de wijze, waarop uitstekende leerlingen van de Burgerscholen der eerste klasse kosteloos zouden geplaatst worden op de Hoogere Burgerscholen. Ofschoon nu Burgemeester en Wethouders zich bij dit rapport, volgens het Raadsbesluit van 6 December 1871, nauw moeten aansluiten, zijn zij toch in één opzigt verder gegaan. Zij willen ook plaatsen kosteloos

openstellen op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes. De reden hiervan is deze. De Hoogere Burgerschool voor meisjes zal voortzetten het onderwijs, dat op de lagere Burgerscholen der tweede klasse wordt gegeven. Zij, die op de eerstgenoemde school worden toegelaten, zullen dus ook reeds in de beginselen der stel- en meetkunde, en van de Engelsche en Hoogduitsche talen niet onbedreven moeten zijn. Daar nu die vakken niet op de Burgerscholen der eerste klasse onderwezen worden, zullen de leerlingen van deze scholen niet onmiddelijk op de Hoogere Burgerschool voor meisjes kunnen overgaan, maar eerst één of twee jaren op eene Burgerschool der tweede klasse moeten doorbrengen. Op de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus, waar bij de toelating kennis van genoemde vakken geen vereischte is, kunnen de leerlingen dadelijk van de lagere Burgerscholen der eerste klasse overgaan.

3°. Verder is ook in dit reglement geregeld de wijze der plaatsing van leerlingen op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd. Bij het verleenen van subsidie aan deze inrigting is bepaald, dat de Gemeente het regt zou hebben 25 à 30 leerlingen kosteloos op die school te plaatsen. Van dat regt is een karig gebruik gemaakt, waarschijnlijk omdat de wijze van plaatsing niet geregeld was. Burgemeester en Wethouders wenschen van deze gelegenheid gebruik te maken, om hierin te voorzien.

4°. Bij het rapport van 25 Augustus 1871 was voorgesteld, 40 plaatsen open te stellen op de Hoogere Burgerscholen: dus 20 op elke. Op de Hoogere Burgerschool voor jongens, waar de cursus vijfjarig is, zullen dus jaarlijks 4 leerlingen kunnen geplaatst worden. Indien men op die voor meisjes, met driejarigen cursus, het geheele getal op 21 stelt, zullen er jaarlijks 7 plaatsen beschikbaar zijn. Met dat cijfer behoort gelijk gesteld te worden het getal opene plaatsen op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes. De Gemeente heeft het regt op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd 25 á 30 leerlingen te plaatsen; alzoo gemiddeld 27, hetgeen, indien men den cursus op drie jaren stelt, 9 per jaar geeft.

WIJZIGING der verordening op de heffing van schoolgeld op de Middelbare Scholen.

DE GEMEENTERAAD VAN AMSTERDAM,

Besluit:

a. in de verordening op de heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool enz., vastgesteld door den Gemeenteraad, bij besluit van 31 Julij en 23 Augustus 1867, wordt aan het slot van letter *a* van art. 1 de volgende zinsnede bijgevoegd:

»Geene bijdrage wordt gevorderd voor eenige leerlingen, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen."

b. dit besluit zal aan de goedkeuring des Konings worden onderworpen.

WIJZIGING der verordening op de heffing *van schoolgeld op de* LAGERE SCHOLEN.

DE GEMEENTERAAD VAN AMSTERDAM,

Besluit:

a, in de verordening op de heffing van schoolgeld op de lagere scholen, vastgesteld door den Gemeenteraad, bij besluit van 31 Julij 1867, wordt aan het slot van letter *c*. de volgende zinsnede bijgevoegd:

»Geene bijdrage wordt gevorderd voor eenige meisjes, die uitmun»ten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onver»mogend zijn om het schoolgeld te betalen."

b. dit besluit zal aan de goedkeuring des Konings worden onderworpen.

De adviezen der verschillende school-autoriteiten werden bij een gewijzigd ontwerp Reglement aan den Raad medegedeeld bij eene nadere voordragt.

Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van den 26sten Julij 1872, luidende als volgt:

AMSTERDAM, 26 Julij 1872.

Aan den Gemeenteraad.

Bij missive van 7 Maart ll. (*Gemeenteblad*, afd. 1, N°. 98), aan het slot, hadden wij de eer U mede te deelen, dat wij de daarbij toegezonden stukken, betreffende de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige scholen, aan verschillende school-autoriteiten zouden zenden, met verzoek, om daaromtrent te willen dienen van berigt en raad. Daaraan is voldaan. In die adviezen is aanleiding gevonden om eenige wijzigingen te brengen in het reglement. Wij hebben mitsdien de eer, U hierbij te doen toekomen het gewijzigd reglement, met eene toelichting, benevens de ingediende rapporten; en een adres van het Bestuur der Industrieschool voor de vrouwelijke jeugd.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

DRIESSEN,
Weth.

de Secretaris,
DE NEUFVILLE.

GEWIJZIGD ONTWERP-REGLEMENT op de KOSTELOOZE PLAATSING *van leerlingen op eenige openbare en bijzondere Scholen.*

ART. 1.

Er kunnen jaarlijks kosteloos geplaatst worden:

op de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus: *vijf* leerlingen van de Burgerschool der eerste klasse voor jongens;

op de Hoogere Burgerschool voor meisjes: *vijf* leerlingen van de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes;

op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: *vijf* leerlingen van de Burgerscholen der eerste klasse voor meisjes;

op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd: *tien* leerlingen van de Armen- en Tusschenscholen en van de Burgerscholen van de eerste klasse voor meisjes; en

op de Ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand: *tien* leerlingen van de Armen- en Tusschenscholen.

ART. 1*a* (*nieuw*).

Er kunnen meer leerlingen geplaatst worden dan het getal, in het vorige artikel genoemd, indien in het vorige jaar alle openstaande plaatsen niet zijn bezet; indien kosteloos geplaatste leerlingen de school verlaten hebben voor den afloop van den cursus; of in het geval, voorzien bij de laatste alinea van art. 7.

ART. 2.

Tot de plaatsing wordt vereischt, dat de ouders of voogden der leerlingen onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen, dat geheven wordt op de scholen, welke de leerlingen wenschen te bezoeken; en dat deze door bekwaamheid en aanleg uitmunten.

ART. 3.

Bij de aanvrage tot plaatsing worden overgelegd:

a. eene geboorteacte of ander geboortebewijs van den leerling;

b. eene verklaring van goed gedrag van den leerling, af te geven door den hoofdonderwijzer of de hoofdonderwijzeres der school, die laatstelijk door den leerling is bezocht;

c. eene verklaring of verklaringen van den onderwijzer of de onderwijzers of van de onderwijzeres of de onderwijzeressen, die aan den leerling gedurende de laatste drie jaren onderwijs gegeven heeft of hebben, dat hij door bekwaamheid en aanleg uitmunt; en

d. eene verklaring van de ouders of voogden, dat zij onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen op de school, welke de leerling wenscht te bezoeken.

ART. 4.

Indien de leerlingen den vereischten leeftijd hebben en de juistheid der verklaring omtrent het onvermogen bij onderzoek wordt bevestigd, worden de candidaten voor de Burgerschool der tweede klasse voor meisjes, behoudens het bepaalde in art. 6, door Burgemeester en Wethouders, ter plaatsing aangewezen, en worden de candidaten voor de andere scholen onderworpen aan het voor die scholen gevorderde toelatings-examen.

ART. 5.

Omtrent den uitslag van het in het vorige artikel genoemde examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan.

Zij, die aan de gestelde eischen voldaan hebben of, indien er meer zoodanige zijn dan opene plaatsen, de meest uitmuntende van hen, worden door Burgemeester en Wethouders ter plaatsing aangewezen.

ART. 6.

Indien er voor de Burgerschool der tweede klasse voor meisjes meer voldoende candidaten dan opene plaatsen zijn, wordt er tusschen haar een vergelijkend examen gehouden.

Dat examen wordt afgenomen door drie hoofdonderwijzeressen van de openbare lagere scholen. Ter bijwoning daarvan worden uitgenoodigd: een der schoolopzieners en een of meer leden der Plaatselijke Schoolcommissie.

Omtrent den uitslag van dat examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die de meest uitmuntende der candidaten ter plaatsing aanwijzen.

ART. 7.

Jaarlijks, na den afloop van den cursus, zal door den Directeur, de Directrice of de hoofdonderwijzeressen der scholen, waarop leerlingen kosteloos geplaatst zijn, verslag worden gedaan aan Burgemeester en Wethouders, omtrent de bekwaamheid, den aanleg en het gedrag dier leerlingen.

De vergunning, om de school kosteloos te bezoeken, zal door Burgemeester en Wethouders worden ingetrokken, indien het in het voorgaande artikel genoemde verslag daartoe aanleiding geeft, of indien de ouders of voogden ophouden onvermogend te zijn, om het schoolgeld te betalen.

TOELICHTING.

Er is van verschillende zijden op aangedrongen, dat ook aan hen, die niet op de openbare scholen onderwijs genoten hadden, van Gemeentewege gelegenheid zou worden gegeven om op de in art. 1 genoemde scholen kosteloos geplaatst te worden. Het Dagelijksch Bestuur wenscht niet te treden in een onderzoek van dat verlangen; het heeft slechts uitvoering te geven aan het Raadsbesluit van 6 December 1871. Omtrent de strekking van dat besluit bestaat bij Burgemeester en Wethouders geen twijfel. Ten aanzien van het voorstel JÄGER werd door hen op 25 Augustus 1871 een rapport uitgebragt (*Gemeenteblad* 1871, afd. I. blz. 677), waarbij de leerlingen der bijzondere scholen van de mededinging werden uitgesloten. De Wethouder voor het Onderwijs noemde, bij de beraadslagingen in den Gemeenteraad, juist dàt zijn grootste bezwaar tegen het rapport (*Gemeenteblad* 1871, afd. 2, blz. 781). Én toen nu was aangenomen het voorstel TINDAL, dat slechts een algemeen beginsel bevatte, werd door genoemden Wethouder de vraag gesteld, of dat ruim of beperkt zou worden toegepast (t. a. p. bl. 800) en lichtte hij die vraag nader toe door deze omschrijving (t. a. p. bl. 802), dat hij wenschte, dat de Raad zou beslissen of het aangenomen beginsel moest worden uitgewerkt in den ruimen zin van het voorstel JÄGER, of in den beperkten van het rapport van Burgemeester en Wethouders. De beslissing viel in laatstgemelden geest uit; daarmede is deze voordragt in overeenstemming.

ART. 1. Dit artikel heeft eenige wijzigingen ondergaan.

Het aantal leerlingen, dat jaarlijks kosteloos geplaatst kan worden op de Hoogere Burgerscholen en de lagere Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes, is gebragt op 5. De reden daarvan is, dat het ons wenschelijk is voorgekomen, gevolg te geven aan de opmerking van den Inspecteur en der Commissie van toezigt voor het Middelbaar Onderwijs, dat eene gelijke verdeeling der kostelooze plaatsen over de beide Hoogere Burgerscholen, gelijk die door ons was voorgesteld, ten gevolge zou hebben, dat er jaarlijks minder jongens dan meisjes zouden worden geplaatst.

Wij hebben nu de 40 plaatsen aldus verdeeld, dat er 25 op de Hoogere Burgerschool voor jongens en 15 op die voor meisjes zullen openstaan, zoodat zoowel op de school met 5-jarigen als op die met 3-jarigen cursus, telken jare 5 leerlingen kunnen geplaatst worden. De verandering van het getal kostelooze plaatsen op de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes is hiervan het gevolg.

Uit nevensgaande missive van het Bestuur der Industrie-school voor vrouwelijke jeugd blijkt, dat het bezwaar maakt voortaan jaarlijks 9

leerlingen van Gemeentewege kosteloos te plaatsen, daar in der tijd, bij de verhooging van het schoolgeld, van de zijde van het Gemeentebestuur mondeling de belofte zoude zijn gedaan, dat het van het vroeger, bij het verleenen der subsidie door de Gemeente gemaakte beding, om 25 à 30 leerlingen kosteloos op de school te kunnen plaatsen, niet meer ten volle gebruik zou maken. Ofschoon wij daardoor niet willen geacht worden eenigen twijfel te opperen omtrent de juistheid dier bewering, zijn wij toch verpligt U mede te deelen, dat ons aangaande dit punt alleen dit is gebleken, dat in 1868, bij de samensmelting van klasse A, waarin *f* 40.— per jaar en klasse B waarin *f* 5.— per jaar werd betaald, tot ééne klasse, waarin *f* 25.— 's jaars wordt betaald, door Burgemeester en Wethouders tot het Bestuur der Industrieschool de vraag is gerigt, of dit ook verandering noodzakelijk maakte in het beding omtrent de plaatsing; dat daarop door dat bestuur is geantwoord, dat het de beslissing daarvan overliet aan Burgemeester en Wethouders, overtuigd dat ten deze door hen met de grootste billijkheid zou worden gehandeld; en dat van de zijde van het Gemeentebestuur daarop geene wijziging in de voorwaarden is gebragt. Welligt is die niet gemaakt, omdat er zich steeds zeer weinig candidaten voor de kostelooze plaatsing aanmeldden. Hoe dit echter zij, wij wenschen dat voortaan jaarlijks een *tiental* leerlingen op de school zal kunnen worden geplaatst. Met het oog op de genoemde omstandigheden en uit aanmerking van het nut, hetwelk de Industrie-school verspreidt, zullen wij U daarom bij de eerstvolgende begrooting voorstellen, de subsidie met vijfhonderd gulden te verhoogen.

Het bestuur der Industrie-school vindt er verder bezwaar in, dat daar ook kinderen, die de Armenscholen bezocht hebben, door het Gemeentebestuur kosteloos zullen worden geplaatst. Wij kunnen U niet voorstellen, dat bezwaar weg te nemen, daar wij het zouden betreuren, dat juist zij zouden worden uitgesloten, die door de kostelooze plaatsing het meest worden gebaat. Het bestuur vreest, dat in dit geval de betalende ouders hunne kinderen zouden verwijderen. Wij hopen, dat die vrees ongegrond zal bevonden worden, en onderstellen dat er nu op die school reeds behoeftige kinderen zijn, voor wie het schoolgeld door vermogende begunstigers betaald wordt. Wij vertrouwen dat het bestuur de proef zal willen nemen; valt die ongelukkig uit, dan zal het Gemeentebestuur de zaak nader kunnen overwegen.

Met het bestuur van de Ambachtsschool der Maatschappij voor den Werkenden Stand is bij het verleenen der subsidie geene overeenkomst aangegaan; het heeft indertijd de kostelooze plaatsing van 10 à 12 leerlingen aangeboden. Wij hebben gemeend, dat die school nog in dit voorstel behoorde te worden begrepen en dat dan het aantal leerlingen tot 30, tien elk jaar, moest worden opgevoerd. Indien de Gemeente-

raad zich hiermede vereenigt, zullen wij U, bij de eerstvolgende begrooting, voorstellen, ook de subsidie voor deze school met vijfhonderd gulden te verhoogen.

ART. 1*a* (*nieuw*). Hiermede is gevolg gegeven aan eene opmerking van den Inspecteur.

ART. 3*c*. In plaats van: »*van den hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres of van de hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen van de school of scholen welke de leerling.... heeft bezocht*, is nu gesteld: *van den onderwijzer of de onderwijzeres of van de onderwijzers of de onderwijzeressen, die aan den leerling.... onderwijs gegeven heeft of hebben*".

Hiermede is het bezwaar van de Commissie van toezigt op het Middelbaar Onderwijs weggenomen.

ARTT. 4 en 5. Het komt ons voor, dat het toelatings-examen even goed als een afzonderlijk examen gelegenheid geeft om een oordeel te vestigen omtrent den aanleg en de bekwaamheid der candidaten en om hen onderling te vergelijken. Mogt er na afloop van dit examen omtrent enkelen van hen nog twijfel bestaan en de Commissie daardoor niet kunnen voldoen aan art. 5, dan zal zij wel uit eigen beweging nog een nader onderzoek instellen, waartoe zij, uit den aard der zaak, van zelve bevoegd is.

ART. 6. De Inspecteur wenscht dat ook een examen aan de plaatsing voorafga, indien het getal opene plaatsen grooter is dan of gelijk staat met het aantal candidaten. Wij achten dan een examen overbodig. Men kan zich in dat geval verlaten op de verklaringen, genoemd in art. 3, litt. *c*.

De kleine wijziging, welke dit artikel ondergaan heeft ten opzigte van de personen, ten wier overstaan het examen wordt afgenomen, is het gevolg van opmerkingen, door Schoolopzieners en de Plaatselijke Schoolcommissie gemaakt.

ADVIEZEN.

'S GRAVENHAGE, 19 Maart 1872.

Aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

Bij Uw schrijven van 14 Maart jl., n°. 100 O, uitgenoodigd mijn gevoelen mede te deelen omtrent een concept-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op sommige middelbare of lagere scholen, heb ik de eer de volgende beschouwingen aan Uwe overweging te onderwerpen.

Het is mij uit de discussiën in de Vergadering van den Gemeenteraad, van 6 December 1871, nog niet recht duidelijk geworden, of het inderdaad in de bedoeling van den Raad lag, de kostelooze toelating tot de middelbare scholen uitsluitend open te stellen voor leerlingen, die eene bepaalde soort van openbare lagere scholen bezoeken. Wel is beslist, dat geene uitnoodiging tot Burgemeester en Wethouders zou worden gericht om het aangenomen beginsel *in ruimen zin* toe te passen in een aan den Raad voor te stellen reglement, maar ik meen daaruit nog niet te mogen afleiden, dat de Raad daardoor tevens heeft willen te kennen geven, dat hij zijne goedkeuring hechtte aan alle bijzonderheden, in het rapport van Burgemeester en Wethouders, van 25 Augustus 1871, voorkomenden. Er stonden twee hoofdbeginselen tegen elkander over, het eerste om, volgens het rapport van Burgemeester en Wethouders, de kostelooze toelating te beperken tot de middelbare scholen, het tweede om die, overeenkomstig het oorspronkelijk voorstel, ook uit te strekken tot de lagere burgerscholen van de 1e of 2e klasse en het gymnasium. Ik kan aannemen, dat de bedoeling van het verwerpen van het voorstel DE KONING was om op het gymnasium en de lagere scholen geen leerlingen kosteloos toe te laten; maar ik zou niet zoo ver durven gaan van te beweren, dat Burgemeester en Wethouders thans zich strikt zouden te houden hebben aan alle opmerkingen, in het rapport van 25 Augustus 1871 voorkomende, vooral omdat het aangenomen voorstel TINDAL in veel algemeener termen was gesteld.

Is deze opvatting juist, dan zou ook niet zooveel gewicht te hechten zijn aan de uitdrukking op bladz. 679 van dat rapport voorkomende, »dat plaatsen op de hoogere burgerschool, en de op te richten meis»jesschool, zullen kunnen worden opengehouden voor de leerlingen der »burgerscholen 1e klasse, die zich door ijver en studie onderscheiden." Burgemeester en Wethouders erkennen zelven zich daaraan niet volkomen te kunnen houden voor zooveel de meisjesschool betreft, daar deze niet aansluit aan de lagere burgerscholen 1e klasse, zoodat, indien de kostelooze toelating van meisjes op de middelbare school niet geheel onmogelijk zal worden gemaakt, toch moet worden afgeweken van het nog gewichtiger beginsel, om alleen op de middelbare scholen leerlingen kosteloos toe te laten.

Het komt mij wenschelijk voor het in bovengemelden volzin neêrgelegde beginsel te laten varen en niet van allen, die kostelooze toelating op eene middelbare school of op eene meisjesschool van de 2e klasse verlangen, te eischen, dat zij hunne voorbereidende kennis op eene lagere burgerschool der 1e klasse of eene andere der in art. 1 genoemde openbare scholen hebben opgedaan. Het komt mij voor onpartijdiger te zijn, de concurrentie geheel vrij te stellen en ook leerlingen van andere dan openbare scholen in de gelegenheid te stellen om van de kostelooze toelating gebruik te maken; ook onder hen, die niet juist de lagere burger-

scholen 1_e klasse bezoeken, kunnen zich leerlingen bevinden, die door bekwaamheid en aanleg uitmunten en dus die gunst ten volle waardig zijn.

Mocht Uwe Vergadering bij nader inzien zich met dit beginsel kunnen vereenigen, dan zou het toelatings-examen voor allen, die kostelooze toelating vragen, een vergelijkend examen moeten zijn, en zouden derhalve de artikelen 4, 5 en 6 behooren gewijzigd te worden.

Eene tweede opmerking geldt het getal, in art. 1 voorgesteld en in de toelichting nader verklaard. Wordt het reglement gevolgd, dan zal het getal toegelatenen veranderlijk zijn, daar het zeer mogelijk is, dat sommige dier leerlingen niet den geheelen cursus ten einde brengen, hetzij door overlijden, hetzij omdat hunne ouders zulks niet noodig achten, als ook dat enkelen langer dan vijf jaren op de hoogere burgerschool of langer dan drie jaren op de middelbare meisjesschool zullen moeten blijven, alvorens den cursus ten einde te hebben gebracht. Het geval is ook zeer denkbaar, dat een kosteloos toegelaten leerling bij het overgangs-examen niet tot eene hoogere klasse wordt toegelaten, hetzij ten gevolge van ongesteldheid, die hem gedurende eenigen tijd genoodzaakt heeft de school te verzuimen, hetzij omdat zijn aanleg zich verder niet zoo zeer heeft ontwikkeld, als men dat op 12jarigen leeftijd had ondersteld.

In een nauw verband met deze laatste opmerking staat nog eene derde. Er is in het reglement nergens sprake van een bepaalden tijd, voor welken de leerlingen kosteloos zouden worden toegelaten; ik meen daaruit te mogen afleiden, dat de bedoeling is, dat de toelating door Burgemeester en Wethouders zal worden verleend voor een onbepaalden tijd of voor den volledigen cursus der school. Dit komt mij niet doelmatig voor. In mijne vroegere betrekking aan het Athenaeum te Maastricht, gedurende de jaren 1848—1858, heb ik de ondervinding opgedaan, dat somtijds leerlingen, die tot de laagste klasse kosteloos werden toegelaten, later in ijver verflauwden, en dat de hun bewezen gunst dus beter aan anderen kon worden besteed. Ik zou er daarom de voorkeur aan geven, het in dien tijd aan die inrigting in practijk gebrachte beginsel ook voor Amsterdam aan te nemen, om namelijk het geheele getal, dat kan worden toegelaten, vast te stellen, doch de vergunning niet langer dan voor één schooljaar te verleenen. Tegen het einde van het schooljaar zou dan de Directeur of Directrice verslag kunnen doen omtrent de vorderingen en de vlijt dier leerlingen, en naar aanleiding daarvan kunnen Burgemeester en Wethouders dan hun op nieuw voor één jaar dezelfde vergunning verleenen. Is dit geschied, dan blijkt aanstonds hoeveel plaatsen er vacant zijn en hoeveel nieuwe er kosteloos kunnen worden toegelaten.

Wordt dit beginsel aangenomen, dan zou het niet dadelijk volledig moeten worden toegepast, daar dan wellicht eerst na verscheidene jaren weêr op nieuw gelegenheid tot plaatsing zou worden aangeboden. Stelt

men het getal voor de hoogere burgerschool op 20, zooals Burgemeester en Wethouders voorstellen, dan zou men bij den aanvang van het schooljaar 1872/73 er 5 kunnen toelaten, in elk volgend jaar weder 5, tot dat het totaal cijfer van 20 bereikt was; ik twijfel niet of vóór het einde van 1875/76 zullen er wel zooveel afgevallen zijn, dat men met den aanvang van 1876/77 weder een vijftal tot de laagste klasse kan toelaten, zonder het maximum van 20 te overschrijden.

Daar de meisjesschool eene van driejarigen cursus is en als een vervolg op de lagere burgerschool der 2e klasse is te beschouwen, hebben Burgemeester en Wethouders voorgesteld ieder jaar 7 leerlingen toe te laten, tegen 4 op de hoogere burgerschool voor jongens. Het gevolg hiervan zal zijn, dat na verloop van vijf jaren 20 jongens in 't genot zullen zijn van kostelooze toelating en 35 meisjes, indien men aanneemt, dat de leerlingen van de lagere burgerschool 1e klasse nog 2 jaren op de lagere burgerschool 2e klasse moeten gaan, alvorens rijp te zijn voor de middelbare school. Ik geloof niet, dat zoodanige ongelijkheid in de bedoeling heeft gelegen; bovendien komt zij mij ook niet doelmatig voor; integendeel zou ik het beter achten het getal meisjes geringer te stellen dan dat van de jongens, voor welke ongetwijfeld kosteloos middelbaar onderwijs veel meer zal worden gevraagd. Wil men het totaal van 55 plaatsen behouden, dan zou het mijns inziens de voorkeur verdienen, daarvan 35 voor jongens en 20 voor meisjes te bestemmen, zoodat dan ieder jaar gemiddeld 7 nieuwe leerlingen tot de hoogere burgerschool kosteloos konden worden toegelaten en 4 meisjes tot de lagere bugerschool 2e klasse, en even zooveel van deze tot de middelbare school konden overgaan. Wil men daarentegen niet boven het cijfer van 40 gaan en de helft daarvan voor jongens, de helft voor meisjes bestemmen, dan moet voor de meisjesscholen in de 3e en 4e alinea van art 1, het cijfer 7 in 4 veranderd worden.

De bijzondere bepalingen geven mij tot geen bedenkingen van eenig belang aanleiding. Het komt mij echter voor, dat het woord *onvermogen* in art. 2, 3 en 4 en in de gewijzigde schoolgeld-verordeningen wel wat al te kras luidt. Zal iemand, die tot dusver *f* 20.— schoolgeld heeft betaald, nu durven verklaren *onvermogend* te zijn een schoolgeld van *f* 60.— te betalen? En zullen Burgemeester en Wethouders *zoodanig* onvermogen gemakkelijk kunnen constateeren?

Ten slotte komt het mij voor, dat er nog eene kleine anomalie bestaat tusschen het voorgeschrevene voor de hoogere burgerscholen in art. 5 en voor de andere in art. 6. Eerstgenoemd artikel vordert terecht, dat zij, die kostelooze toelating verlangen, bij het toelatingsexamen blijken van bekwaamheid en aanleg moeten gegeven hebben, alvorens door Burgemeester en Wethouders ter plaatsing te kunnen worden aangewezen. Art. 6 daarentegen vordert alleen een examen, in geval er meer kandidaten dan open plaatsen zijn. Zijn er minder,

dan zal men dus alleen zijn oordeel gronden op de in art. 3 vermelde bewijsstukken. Ik zou in elk geval een examen der kandidaten wenschelijk achten, dat dan, indien er zich meer aanmelden dan er kunnen geplaatst worden, een vergelijkend examen zal worden.

De Inspecteur van het middelbaar onderwijs,
STEYN PARVÉ.

AMSTERDAM, 20 April 1872.

Aan Burgemeester en Wethouders
van Amsterdam.

Ter beantwoording Uwer missive van den 14den Maart 1872 n°. 100, O, waarbij ons advies gevraagd werd omtrent een concept-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op de Hoogere Burgerscholen enz., hebben wij de eer U het volgende te berichten. Vooraf zij hier echter opgemerkt, dat wij ons oordeel over het reglement alleen wenschen uit te spreken, voor zooveel de scholen voor middelbaar onderwijs daarbij betrokken zijn.

Het trof ons in de eerste plaats, dat alleen de leerlingen van de *openbare* lagere scholen naar eene kostelooze plaatsing op de scholen van middelbaar onderwijs zullen kunnen dingen, en dat de leerlingen van het *bijzonder* lager onderwijs derhalve van die mededinging worden uitgesloten.

Door deze bepaling krijgt het doel, dat men zich van de kostelooze plaatsingen voorstelde, eene geheel andere beteekenis. Blijkbaar staat hier niet meer op den voorgrond, dat zij het middel moeten zijn om aan onvermogende jongelieden, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten, de gelegenheid te verschaffen, hunne gaven door voortgezet onderwijs verder te ontwikkelen, maar zij zullen nu voornamelijk strekken tot premiën, uitgeloofd voor 't bezoeken der openbare lagere school. Naar onze opvatting ligt dit niet in de bedoeling van de geachte onderteekenaars van het voorstel JÄGER c. s., en wij kunnen evenmin uit de discussiën, gevoerd in de Raadsvergaderingen van den 22sten November en van den 6den December jl. opmaken, dat de Raad deze meening was toegedaan. Te meer achten wij eene dergelijke uitsluiting van de leerlingen van het bijzonder lager onderwijs onbillijk, omdat de openbare lagere scholen, wegens plaatsgebrek, nog niet alle kinderen kunnen toelaten, die van het onderwijs aldaar wenschen gebruik te maken, en deze kinderen dus, zullen zij niet geheel van onderwijs verstoken blijven, wel genoodzaakt zijn eene bijzondere lagere school te bezoeken.

Het zou zeer moeilijk zijn een oordeel uit te spreken omtrent het aantal plaatsen, 'twelk voor de verschillende scholen wordt beschikbaar gesteld; doch het komt ons voor, dat men, bij 't bepalen der verhonding

van de voorgestelde cijfers, niet genoeg gelet heeft op het nut, dat men zich in de practijk van de kostelooze plaatsingen voorstelt, terwijl wij bovendien die verhouding in strijd met de billijkheid achten.

In de toelichting bij het reglement gevoegd, onder 4°, lezen wij: »Bij »het rapport van 25 Augustus 1871 was voorgesteld, 40 plaatsen open »te stellen op de Hoogere Burgerscholen: dus 20 op elke. Op de Hoogere »Burgerschool voor jongens, waar de cursus vijfjarig is, zullen dus jaar»lijks 4 leerlingen kunnen geplaatst worden. Indien men op die voor »meisjes, met driejarigen cursus, het geheele getal op 21 stelt, zullen »er jaarlijks 7 plaatsen beschikbaar zijn."

Wij vermeenen echter dat men bij deze berekening nog andere factoren had moeten gebruiken, welke op de uitkomst van belangrijken invloed moeten zijn.

Indien men in aanmerking neemt het nut, dat in de practijk door eene kostelooze plaatsing voor de daarmee begiftigden zal voortvloeien, dan staan jongens en meisjes in dit opzicht niet op gelijke lijn. Eerstgenoemden toch kunnen, als zij den geheelen cursus aan de Hoogere Burgerschool hebben afgeloopen, op kantoor of fabriek de gelegenheid vinden om verder vooruit te komen; of wel kunnen zij, na het diploma verkregen te hebben, aan de Militaire Academie te Breda eene kostelooze opleiding erlangen tot officier bij het Nederlandsch Indisch leger. Maar welke vooruitzichten bestaan er voor onvermogende meisjes, die den geheelen cursus aan de Hoogere Burgerschool zullen hebben doorloopen? Men verlieze toch niet uit het oog, dat die school geene normaalschool voor onderwijzeressen moet worden, maar dat algemeene beschaving en ontwikkeling daar in den ruimsten zin bij het onderwijs moet op den voorgrond komen. Bij het verlaten der school zullen deze meisjes dus, naar onze meening, geen ander vooruitzicht hebben, dan eene plaatsing als jufvrouw van gezelschap, lectrice of iets dergelijks. En om naar den onderwijzeressenrang te kunnen dingen, zullen zij hare studiën moeten voortzetten, 'tgeen in de eerste plaats reeds kosten na zich sleept en waartoe haar ten andere meestal de gelegenheid zal ontbreken, omdat die onvermogende meisjes, zoo spoedig mogelijk, in de eene of andere betrekking een bestaan zullen moeten vinden. Bovendien achten wij het niet wenschelijk, dat een groot gedeelte der bevolking van de op te richten school zou bestaan uit meisjes, die het bepaalde voornemen hebben, later bij het onderwijs eene betrekking te zoeken; want wij zouden vreezen, dat dit aanleiding gaf om aan het onderwijs op de school eene zekere richting te geven, ten eenemale in strijd met het doel der inrichting.

Maar al kon men de juistheid dezer beschouwingen niet toegeven, dan nog zoude, naar ons oordeel, de verhouding van het aantal kostelooze plaatsen op de beide Hoogere Burgerscholen anders moeten zijn dan door U wordt voorgesteld. Het gezamenlijk aantal leerlingen, dat

in de verschillende klassen op elk der scholen kosteloos onderwijs geniet, — of liever het bedrag der schoolgelden, welke de Gemeente op elk dier inrichtingen door kostelooze plaatsing zal derven, mag hier toch waarlijk niet als hoofdzaak worden aangemerkt, en evenwel schijnt dat bedrag de eenige maatstaf te zijn geweest, die bij de berekening van het aantal plaatsen is aangenomen. Het gevolg daarvan zal zijn, dat jaarlijks 7 meisjes en slechts 4 jongens in 't genot eener kostelooze plaatsing kunnen gesteld worden en 't zelfde aantal ook jaarlijks, na het doorloopen van den cursus, hunne intrede in de maatschappij zal doen. En zonder nu over de volstrekte waarde der cijfers een oordeel te willen vellen, zouden wij meenen dat de verhouding omgekeerd moest zijn.

Verder hebben wij eenige bedenking tegen de wijze, waarop eene kostelooze plaatsing zal verleend worden.

Art. 2 van het reglement leert ons, dat voor die plaatsing vereischt wordt, dat de candidaten door bekwaamheid en aanleg *uitmunten*. En hoe ontvangt men daarvan het bewijs? 1°. (Art. 3) door eene verklaring van den hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres, of van de hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen van de school of de scholen, welke de leerlingen gedurende de laatste drie jaren heeft bezocht, dat hij of zij door bekwaamheid uitmunt; en 2°. (Art. 4), door den candidaat te onderwerpen aan het gewone toelatings-examen.

Het spreekt van zelf, dat, indien aan onzen wensch werd voldaan, om ook de leerlingen van 't bijzonder lager onderwijs naar de kostelooze plaatsen te laten mededingen, de wijze waarop die plaatsingen zullen verleend worden, eenigsints anders moet zijn; want men zou zich in dat geval zeker niet tevreden mogen stellen met eene verklaring van de vorige onderwijzers dier leerlingen. Maar al wilde men alleen aan leerlingen van het openbaar lager onderwijs kostelooze plaatsing verleenen, dan nog zouden wij meenen, dat aan de voorgestelde wijze van toelating bezwaren verbonden zijn. Zoo zouden b. v. door den termijn van drie jaren verschillende leerlingen uitgesloten worden, die hetzij sints korter tijd de openbare lagere school bezochten, of wel zij, wier ouders zich binnen dien termijn alhier met der woon hadden gevestigd.

Door de candidaten aan het gewone toelatings-examen te onderwerpen, heeft men volstrekt geen waarborg, dat zij door aanleg en bekwaamheid *uitmunten*. Men zal toch niet meenen, dat b. v. *alle* leerlingen van de Hoogere Burgerscholen gaven bezitten, welke boven het middelmatige zijn.

Naar ons bescheiden oordeel moeten de candidaten voor kostelooze plaatsing aan een afzonderlijk examen onderworpen worden — een examen, niet uitsluitend bestemd om de positieve kennis der jongelieden te onderzoeken, maar waar ook gelet moet worden op de aanleg, dien zij toonen te bezitten, en welke aanleg, bij ernstig onderzoek, al zeer

spoedig in het oog zal springen. Daarom zouden wij het wenschelijk achten, dat de kostelooze plaatsingen ongeveer op de volgende wijze werden verleend: Burgemeester en Wethouders doen eene oproeping voor candidaten naar kostelooze plaatsing, stellen een onderzoek in naar het onvermogen der ouders om het schoolgeld te betalen en zenden vervolgens aan de Commissie van toezicht eene opgaaf van de jongelieden, die uit dien hoofde aan de mededinging mogen deelnemen. De Examen-commissie stelt een onderzoek in naar den aanleg en de bekwaamheid der candidaten, doet daarvan verslag aan onze Commissie, die aan Burgemeester en Wethouders den uitslag rapporteert, waarna deze laatsten eene beslissing nemen.

Eindelijk zou het naar onze meening ook noodig zijn, in het reglement te bepalen, onder welke omstandigheden eene kostelooze plaatsing kan worden ingetrokken. Het zou toch mogelijk zijn, dat een of eene der begiftigden, hetzij door slecht gedrag, hetzij door gebrek aan de noodige vlijt, zich eene kostelooze plaatsing onwaardig betoonde, en voor dit geval zou men de macht moeten hebben, die aan zulk een leerling te ontnemen. Het best ware daarvan wellicht te gemoet te komen, door te bepalen, dat de Directeur der school in zulke gevallen aan de Commissie voordraagt om de kostelooze plaatsing in te trekken en de Commissie deze voordracht, met haar advies, aan Burgemeester en Wethouwers toezendt, tot het nemen van een besluit.

Uit het bovenstaande zal U blijken, dat onze bedenkingen tegen de voordracht van vrij ingrijpende aard zijn, doch met het oog op het belang der zaak rekenden wij ons verplicht, U onze denkbeelden daaromtrent zoo volledig mogelijk mede te deelen.

De Plaatselijke Commissie van toezicht op de scholen van middelbaar onderwijs,

J. A. VAN EYK,
Voorzitter.

G. A. TINDAL,
Secretaris.

Advies der Schoolopzieners in de districten 1, 3, *en* 4, *van* 16 *April* 1872.

Post alia.

In art. 6, al. 2 zal de uitdrukking »*ten overstaan van*" dezelfde kracht moeten hebben als in art. 22, al. der wet van 23 Augustus 1857 (*Staatsblad* n^{0}. 103). Wij achten het nochtans niet ondienstig, dat minstens *twee* leden der Plaatselijke Schoolcommissie bij dit examen tegenwoordig zijn, gelijk dat, in den regel, alhier ook geschiedt bij de vergelijkende examens, volgens genoemd art. 22 gehouden; benevens

dat aan de Schoolcommissie kennis worde gegeven van de dagen, waarop bedoeld onderzoek zal plaats hebben, in navolging van het bepaalde voor ieder examen aan de openbare scholen voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Amsterdam, (Reglement Hoofdstuk I, II en III, art. 21, 20 en 18).

Advies van den Schoolopziener in district 2, *van* 28 *Maart* 1872.

Post alia.

Als tegen het Raadsbesluit van 6 December 1871 gestemd, omdat ik daarin onoverkomelijke bezwaren zie, onthoud ik mij liefst omtrent het door U voorgestelde reglement te dienen van berigt en raad, maar ik neem toch de vrijheid de vraag te opperen, of Burgemeester en Wethouders aan gezegd Raadsbesluit wel die uitbreiding kunnen geven, die bij het concept-reglement is aangegeven, namelijk »kosteloos plaatsen »open te stellen op de burgerscholen der 2e klasse voor meisjes" — en op te merken, dat het meer conform het rapport van 25 Augustus 1871 schijnt, jaarlijks 6 à 7 plaatsen voor meisjes open te stellen dan fix 7, omdat het getal plaatsen dan 21 wordt en dit op de andere wijze binnen de grenzen van het rapport kan blijven.

AMSTERDAM, 13 April 1872.

Aan Heeren Burgemeester en Wethouders van Amsterdam.

Wij ontvingen dd. 14 Maart ll. eene missive van Uw Collegie, begeleidende: 1°. een concept-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op de Hoogere Burgerscholen, de Lagere Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes en de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd, met daarbij behoorende toelichting; en 2°. twee daarmede in verband staande wijzigingen van de verordeningen op de heffing van schoolgeld op de middelbare en de lagere scholen.

Bij deze toezending wordt ons verzocht om bericht en raad betreffende de voorgestelde verordeningen, voor zoover het lager onderwijs betreft. Wij kunnen in ons rapport zeer kort zijn. Het komt ons voor dat noch in het leerplan der scholen 2e klasse voor meisjes, noch in eenige andere ons bekende omstandigheid, eenig bezwaar tegen de kostelooze toelating aan die scholen van *zeven* leerlingen der scholen 1e klasse voor meisjes bestaat. De volleerde leerlingen der laatste soort van scholen zullen zeer goed plaats kunnen nemen naast de leerlingen der scholen 2e klasse, die met de beginselen van het Engelsch en Duitsch aanvangen. De toelating van een zeker aantal uitstekende leerlingen der scholen voor minder betalenden, zal een goeden invloed hebben op het gehalte van het onderwijs.

Het *concept-reglement* ontmoet bij ons geen enkel bezwaar. Alleen heeft het ons getroffen, dat slechts één lid der Schoolcommissie bij het examen zal tegenwoordig zijn (art. 6 al. 2). Wij zouden wenschen te lezen, »van één of meer leden der Plaatselijke Schoolcommissie, door »deze aan te wijzen"

Over de vraag of het voorstel, oorspronkelijk gedaan door de heeren JÄGER c. s., ruimer had kunnen opgevat worden, meenen wij, na het besluit door den Gemeenteraad genomen in zijne Vergadering van 6 December 1871, niet meer gehouden te zijn eene meening uit te spreken.

De Plaatselijke Schoolcommissie te Amsterdam,

N. G. PIERSON,
Voorzitter.

W. W. VAN LENNEP,
Secretaris.

Aan de Edel-Achtbare Heeren Burgemeester en Wethouders der stad Amsterdam.

Het bestuur der der Industrieschool voor vrouwelijke jeugd, opgerigt door de beide Amsterdamsche departementen der Maatschappij »Tot Nut van 't Algemeen", kennis genomen hebbende van een concept-reglement van Burgemeester en Wethouders op de kostelooze plaatsing van leerlingen ook op de genoemde inrigting, neemt de vrijheid op de volgende punten Uwe aandacht te vestigen.

In art. 1 van bedoeld reglement wordt voorgesteld, op de Industrieschool te plaatsen *negen* leerlingen van andere maar ook van de *Armen*-scholen: hierop heeft het bestuur eene aanmerking en een bezwaar.

De aanmerking betreft het *getal*: bij de allereerste toekenning van eene Stedelijke subsidie aan de Industrieschool, bedongen Burgemeester en Wethouders kostelooze plaatsing van 25 à 30 leerlingen op de toen bestaande klasse van *f* 5.— schoolgeld; bij de latere reorganisatie der school, toen het schoolgeld op *f* 25.— bepaald werd, maar toen het onderwijs ook eene groote verbetering en uitbreiding ontving, werd van de zijde van Burgemeester en Wethouders zelf gevoeld en gevraagd, of thans geene verandering in de bepalingen tusschen de stad en de school noodzakelijk was geworden. Bestuurders lieten toen de beslissing daarvan over aan de billijkheid van Burgemeester en Wethouders, en in een gehouden bijeenkomst met den toenmaligen Wethouder van Onderwijs werden ook in dien zien beloften gedaan; *hiervan* dan ook is het gevolg geweest, dat van het regt van plaatsing op de school door Burgemeester en Wethouders sedert een zoo *karig gebruik is gemaakt.* Willen Burgemeester en Wethouders het getal leerlingen weder tot de oorspronkelijke overeenkomst opvoeren, het bestuur zal er zich niet

tegen verzetten, *mits* de subsidie door de stad verleend in gelijke verhouding worde verhoogd; op de noodzakelijkheid of wenschelijkheid dier verhooging heeft het bestuur reeds gewezen bij de laatst gedane aanvraag om subsidie, waarnaar het de vrijheid neemt te verwijzen, daarbij opmerkende, dat het gehalte van het onderwijs telkens verbeterd wordende, en de vakken van onderwijs telkens uitbreiding ontvangende, het aan bestuurders onmogelijk wordt de inrigting op dien voet staande te houden, zoo niet de geldelijke krachten, waarover zij beschikken kunnen, worden versterkt.

Het bezwaar, waarop boven gedoeld werd, bestaat tegen de voorgenomen plaatsing van ontslagen leerlingen van de Stads *Armen*scholen: zoo die maatregel op al de andere inrigtingen, in art. 1 van het concept-reglement genoemd werd toegepast, zou het bestuur zich daarbij misschien moeten nederleggen; nu het een uitzonderingsmaatregel is, kan het dat geenszins, en het zou bij de ouders der betalende leerlingen zeker tegenstand vinden, en de verwijdering hunner kinderen ten gevolge hebben, aan welk gevaar het bestuur de school niet mag blootstellen.

Eene vraag veroorlooft het bestuur zich met alle bescheidenheid aan Uw oordeel te onderwerpen: of het billijk is, de kostelooze plaatsing op al de scholen, in art. 1 genoemd, alleen te gunnen aan ontslagen leerlingen der *openbare*, met uitsluiting van die der *bijzondere* inrigtingen van onderwijs.

Een ander punt, waarop het bestuur Uwe aandacht wenscht te vestigen, betreft art. 4 van het reglement: daar wordt voorbijgezien, dat ook de Industrieschool van hare candidaten een toelatings-examen vordert, en het zal zeker geen bezwaar vinden, in dat artikel eene bepaling op te nemen, dat de leerlingen, door de stad te plaatsen, zich ook daaraan onderwerpen, gelijk dat voor de Hoogere Burgerscholen in het artikel staat uitgedrukt.

Het bovenstaande kortelijk zamenvattende, wenscht het bestuur der Industrieschool:

1°. *Verhooging der subsidie*, in billijke evenredigheid tot het aantal der te plaatsen leerlingen, en tot de veranderde inrigting der school, waar het schoolgeld van *f* 5.— tot *f* 25.—, is vermeerderd, maar waar ook het onderwijs in gehalte en omvang belangrijk is verbeterd.

2°. *Weglating der bepaling*, dat leerlingen der Armenschool op de Industrieschool zullen geplaatst worden.

3°. *Erkenning van het regt* der Industrieschool om ook van de leerlingen der stad het gebruikelijke toelatings-examen te vorderen.

Namens het bestuur voornoemd,

Amsterdam, 1 Mei 1872. P. van Limmik,

Secretaris.

In de Zitting van 28 Augustus 1872, welke de voorsteller verhinderd was bij te wonen, werd dit gewijzigd Reglement behandeld.

De vergadering gaat daarna over tot behandeling der voor heden aan de orde gestelde stukken, en wel:

1°. Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van den 26sten Julij 1872, geleidende een gewijzigd ontwerp-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere scholen (N°. 264 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 479.492) en zulks in verband met de vroegere voordragt, d.d. 7 Maart j.l. omtrent dit punt gedaan (N°. 98 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 147/150.)

De algemeene beschouwingen over het reglement worden geopend.

De heer MULLER zegt niet te kunnen ontkennen, dat hij het beperkte voorstel van Burgemeester en Wethouders met leedwezen heeft ontvangen. Uit den aanhef heeft hij gezien, dat de Wethouder voor het Onderwijs — immers deze zal hij wel voor den steller van het voorstel mogen houden — de meening is toegedaan, alsof de Raad bij stemming heeft uitgemaakt, dat leerlingen van *bijzondere* scholen van de kostelooze toelating zullen zijn uitgesloten. Door de Commissie van toezigt op het Middelbaar Onderwijs en den Inspecteur is echter teregt de opmerking gemaakt, dat van eene dergelijke bedoeling van den Raad niet gebleken is. Spreker heeft het verslag der vergadering van 6 December 1871 nog eens nagelezen, en is daardoor bevestigd in zijne overtuiging, dat de zienswijze van den Wethouder voor het Onderwijs in deze niet juist is. Door dien Wethouder is, toen het voorstel van den heer TINDAL was aangenomen, wel gevraagd, of de Raad al dan niet eene beperkte toepassing van het aangenomen beginsel wenschte; de Raad heeft toen in eerstgemelden zin beslist, maar nergens blijkt, dat daarmede zijne bedoeling was, de leerlingen van bijzondere scholen geheel uit te sluiten. De Plaatselijke Schoolcommissie echter deelt in de interpretatie van den Wethouder, en spreker verklaart het te betreuren, dat in haar rapport geen enkele uitdrukking van leedwezen over die door haar beweerde uitsluiting voorkomt. De tegenwoordige Wethouder voor het Onderwijs deelt, wat het thans behandelde onderwerp aangaat, niet in de zienswijze van zijn voorganger. Maar de vorige Wethouder wilde de kostelooze toegang tot de bedoelde scholen verleend zien als *belooning* voor betoonde vlijt aan hen, die op de openbare school hadden uitgemunt. Nu is het verre van spreker, dat hij dien geachten Wethouder zou verwijten een *illiberaal* voorstel gedaan te hebben; uit de notulen der vergadering van 6 December jl. blijkt, hoezeer de heer

DE KONING toen zelf op eene milde toepassing van het voorstel JÄGER heeft aangedrongen. Spreker hoopt dan ook op diens ondersteuning, wanneer hij voorstelt te bepalen, dat ook leerlingen van *bijzondere* scholen zullen worden toegelaten.

Spreker heeft nog een paar opmerkingen en vragen. Zoo heeft het hem ten eerste bevreemd, dat niet wordt voorgesteld de kostelooze toelating van leerlingen op de Handelschool, en zijne verwondering daarover is te grooter, omdat de Wethouder voor het Onderwijs vroeger zelf daar zeer vóór was. Nu echter wordt geheel van de Handelschool gezwegen. Spreker zou daarvan gaarne de reden vernemen.

In de tweede plaats vraagt hij waarom niet wordt voorgesteld de toelating van leerlingen op de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens, terwijl dit wel het geval is met de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes. Ook daarvan is hem de reden niet duidelijk.

Eene derde vraag is deze: Het voorstel strekt ook tot toelating van onvermogende leerlingen op de Hoogere Burgerschool voor jongens en op die voor meisjes; maar, moet daarbij niet tevens bepaald worden, dat de schoolbehoeften aan zoodanige leerlingen door de Gemeente kosteloos zullen worden verstrekt? Het genot der schoobehoeften op die inrigtingen toch is niet onder het schoolgeld begrepen; en nu wordt, als spreker wel is ingelicht, voor ieder leerling jaarlijks aan schoolbehoeften vereischt een bedrag dat afwisselt van *f* 20.— tot *f* 40.— Voor hem, die geen *f* 60.— 's jaars schoolgeld kan betalen, is het zeker ook moeijelijk jaarlijks *f* 40.— voor schoolbehoeften uit te geven. Spreker zal echter omtrent dit punt geen voorstel doen; hij deed alleen eene vraag, ten einde de aandacht van den Wethouder op dit onderwerp te vestigen. Wèl echter stelt hij voor de gunst van vrije toelating ook te verleenen aan leerlingen van bijzondere scholen, en hij herhaalt zijn wensch dat dit voorstel de ondersteuning van den Wethouder voor het Onderwijs moge verwerven.

De heer DE LEAÔ LAGUNA is, even als de vorige spreker, door deze voordragt teleurgesteld. Het komt hem voor, dat door Burgemeester en Wethouders aan het Raadsbesluit van 6 December 1871 eene beteekenis is toegekend, die er geenszins aan toekomt. Spreker deelt in de bezwaren van den heer MULLER. Wanneer hij toch de geschiedenis dezer zaak nagaat en zijn geheugen hem niet bedriegt, dan gelooft spreker dat de Raad, door het voorstel van den heer TINDAL aan te nemen, eene zeer ruime opvatting en toepassing van het beginsel bedoelde, en hij houdt zich overtuigd, dat dat ook het denkbeeld van den heer TINDAL was; men raadplege slechts de door dat lid aan zijn voorstel gegeven toelichting. Door de aanneming van dat voorstel heeft de Raad, naar sprekers gevoelen, getoond dat hij eene ruime toepassing wilde. De heer TINDAL deed het volgende voorstel: dat de Raad de vraag zou beantwoorden: »Zullen er op de openbare inrichtingen van onderwijs

»kostelooze plaatsen worden opengesteld voor onvermogende en min»vermogende jonge lieden, die door aanleg of studie uitmunten?" Op die vraag heeft de Vergadering positief, bevestigend geantwoord. De leden, die vóór dat voorstel stemden, waren, naar sprekers overtuiging, voorstanders van eene ruime toepassing van het aangenomen beginsel. 't Is zeker gewaagd, over de beteekenis eener *stemming* te oordeelen; maar toch gelooft spreker te mogen beweren, dat de omstandigheid, dat het voorstel van den Wethouder voor het Onderwijs, om tot Burgemeester en Wethouders de uitnoodiging te rigten een reglement te ontwerpen, waarin het aangenomen beginsel in ruimen zin wordt toegepast, door den Raad verworpen werd, niet bewijst, dat de Vergadering geen milde toepassing wenschte. 't Kan toch zijn, dat sommige leden tegen dien »ruimen zin" van den Wethouder stemden, omdat zij niet wilden stemmen over het »begrip van ruimte," dat zeer relatief is. 't Kan óók wezen, dat sommigen het voorstel van Burgemeester en Wethouders te eng en dat van den heer JÄGER te ruim vonden. Spreker acht het wenschelijk, dat de Vergadering zich thans niet bepale tot de aanneming van het voorstel van den heer MULLER, maar ook haar gevoelen uitspreke over het *beginsel* der zaak. En dit kan, naar spreker meent, geschieden bij amendement op art. 1 van het voorgestelde reglement. Daarbij kan tevens worden uitgemaakt of ook leerlingen zullen worden toegelaten op het Gymnasium, de Handelschool en de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens. Spreker ziet niet in waarom de kostelooze toelating wel tot de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes, maar niet tot die scholen voor jongens zou worden opengesteld. Hij herinnert zich wel de beraadslaging, vroeger daarover gevoerd; men meende dat in den leeftijd der jongens, die de Burgerscholen 2e klasse wenschen te bezoeken, een bezwaar gelegen was, om hun gunstigen aanleg te beoordeelen; maar spreker meent dat, als dit bezwaar niet weegt ten aanzien der meisjes en men den kosteloozen toegang tot de meisjesscholen 2e klasse toestaat, men dit ook tot de jongensscholen 2e klasse behoort te doen. Spreker is voornemens struks, als art. 1 aan de orde is, daarop een amendement voor te stellen, waardoor alle twijfel in deze kan worden weggenomen.

De heer DE KONING, Wethouder voor het Onderwijs, beantwoordt de bedenkingen, door de beide vorige sprekers tegen de voordragt ontwikkeld. In de eerste plaats herinnert hij, dat de heer MULLER reeds heeft doen uitkomen, dat spreker eene meer ruime toepassing van het aangenomen beginsel heeft gewenscht. Hij trekt zich dan ook het bezwaar, ontleend aan den *beperkten* geest van de voordragt van Burgemeester en Wethouders, niet aan. Men heeft die voordragt illiberaal genoemd. Spreker echter meent dat zij van liberaliteit getuigt; immers de steller heeft, door deze voordragt te ontwerpen, zijne eigene meening laten varen, om te bukken voor het Raadsbesluit; en dit is zeer zeker liberaal! Spreker is overigens

zeer genegen mede te gaan met de denkbeelden van de beide vorige sprekers. Indien deze bij de Vergadering bijval vinden, zal hij gaarne Burgemeester en Wethouders voorstellen de voordragt te wijzigen. Maar hij moet opkomen tegen de bewering, dat Burgemeester en Wethouders niet goed hebben begrepen het Raadsbesluit van 6 December 1871. Hoe was de loop der zaak? Tegenover het oorspronkelijke voorstel JÄGER, dat geene uitsluiting kende, hebben Burgemeester en Wethouders voorgesteld een 100tal plaatsen op de Burgeravondschool toegankelijk te stellen voor de meest verdienstelijke leerlingen de openbare Armen- en Tusschenscholen, alsmede een 40tal plaatsen op de Hoogere Burgerschool en op de opterigten meisjesschool, voor de leerlingen der Burgerscholen 1e klasse, die zich door ijver en studie onderscheiden, — en dat wel bij wijze van prijs of belooning. Voor zoover de Burgeravondschool betreft, is dit voorstel sedert overbodig geworden, tengevolge van de ruime bepalingen, die voor de toelating tot de Burgerdag- en avondschool in het leven zijn geroepen. Over die voorstellen is in den Raad veel gesproken. Vooral nam de vraag, of het schoolgeld al of niet belasting was, in het debat een ruime plaats in. Toen deed de heer TINDAL een voorstel, dat zeer onbepaald was; de voorsteller wilde namelijk dat de Raad zou beslissen het beginsel: »zullen er op de »openbare inrigtingen van onderwijs kostelooze plaatsen worden open»gesteld voor onvermogende en minvermogende jongelieden, die door »aanleg of studie uitmunten?" Spreker heeft toen gezegd, dat hij geen bezwaar had zich met dat voorstel te vereenigen, maar wel wenschte, dat, indien het aangenomen werd, de Raad tot Burgemeester en Wethouders de uitnoodiging zou rigten, een reglement te maken en aan het oordeel der Vergadering te onderwerpen, waarin het aangenomen beginsel in ruimen zin werd toegepast. En tot nadere toelichting van zijne bedoeling heeft hij toen meer dan eens herhaald, dat een *ruime* zin was: overeenkomstig het voorstel JÄGER; een *beperkte*, overeenkomstig het voorstel van Burgemeester en Wethouders. Toen de heer TINDAL verklaarde, dat hij eene toepassing in den geest van het oorspronkelijke voorstel bedoeld had, heeft spreker daarop gezegd dat die verklaring voor hem voldoende was. De heer BOAS nam echter met die verklaring geen genoegen. Spreker heeft toen eene stemming van de Vergadering uitgelokt. Zijn voorstel, dat de Raad zou verklaren eene toepassing in ruimen zin te verlangen, werd met groote meerderheid verworpen. En ofschoon het hem wel bevreemd heeft, dat de heer TINDAL, na het door hem gesprokene, er tegen stemde, komt het spreker niet twijfelachtig voor, dat de Raad daardoor te kennen gaf, dat hij eene toepassing in den geest van Burgemeester en Wethouders begeerde. De heer DE LEAÔ LAGUNA zegt wel, dat sommigen welligt het voorstel van Burgemeester en Wethouders te eng en dat van den heer JÄGER te ruim vonden, maar spreker doet opmerken, dat er in de vergadering van

6 December 1871 slechts twee voorstellen aan de orde waren, en dat die *sommigen* dan hunne meening in een voorstel hadden moeten formuleeren. Wil de Vergadering echter thans op dat besluit terugkomen, spreker zal zich daar niet tegen verzetten, al komt die bekeering wel wat laat. Daardoor zouden dan ook de bezwaren van den heer MULLER worden opgelost. Die heer vroeg, waarom de kostelooze toelating op de Handelschool niet is voorgesteld. Daarop antwoordt spreker weder: omdat die vroeger door Burgemeester en Wethouders was uitgesloten, met het oog op haar bijzonder karakter. Eene andere vraag was, waarom alleen leerlingen kosteloos zullen worden toegelaten op de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes en niet op die voor jongens. Het antwoord is, dat beiden waren uitgesloten in het oorspronkelijke voorstel van Burgemeester en Wethouders; dat echter de bestaande toestand het noodzakelijk maakte, dat hiervan, met betrekking tot de genoemde meisjesscholen, werd afgeweken. De Hoogere Burgerschool voor jongens sluit zich bij de Burgerscholen der eerste klasse aan, maar voor de toelating op de Hoogere Burgerschool voor meisjes wordt meer gevorderd; die sluit zich bij de Burgerscholen der *tweede* klasse aan. De heer MULLER heeft ten slotte iets nieuws opgeworpen, namelijk vrijdom van schoolbehoeften voor hen, die kosteloos worden toegelaten. Spreker erkent de wenschelijkheid daarvan; indien de heer MULLER van zijn denkbeeld een voorstel maakt, zal dit spreker zeer aangenaam zijn.

De heer VAN DER TOORN verklaart de rede van den geachten Wethouder voor het Onderwijs met veel genoegen te hebben gehoord. Ook op hem heeft de tegenwoordige voordragt denzelfden indruk als op de heeren MULLER en DE LEAÔ LAGUNA gemaakt; hij acht haar onvolledig en niet beantwoordende aan de primitieve bedoeling der voorstellers. Na de toelichting des Wethouders blijft voor spreker nog één punt onopgehelderd. Wáárom, namelijk, zullen geen plaatsen kosteloos worden opengesteld op de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens? Dit is spreker niet duidelijk. Men spreekt over de aansluiting aan de Hoogere Burgerschool, maar in deze groote Stad bestaat eene klasse van leerlingen, die er zeker grooten prijs op zouden stellen tot de Burgerscholen der 2e klasse te worden toegelaten, zonder dat zij plan hebben later de Hoogere Burgerschool of andere inrigtingen voor middelbaar onderwijs te bezoeken, dewijl voor hen het uitgebreid lager onderwijs voldoende wordt geacht en geen langere tijd voor studie beschikbaar is Voor de zóódanigen zou spreker wenschen, dat eenige plaatsen op de jongensscholen 2e klasse beschikbaar werden gesteld. In de tweede plaats mag hij niet zwijgen over de Handelschool. Deze verkeert thans in een' geheel exceptioneelen toestand. Het schoolgeld voor die inrigting is veel te hoog, met het oog op hen, die behoefte gevoelen aan betere opleiding en vorming voor den handel en niet beschikken kunnen over ruime middelen. Bij de behandeling der Begrooting van dit loopende jaar heeft spreker gezegd, dat

hij vooralsnog geen herhaald voorstel tot verlaging van dat schoolgeld zou indienen, omdat hij hoopte dat het initiatief daartoe zou uitgaan van den Wethouder voor het Onderwijs. De toelating tot de Handelschool is en blijft zeer kostbaar, vooral ook door de dure hulpmiddelen, die de leerlingen zich moeten aanschaffen. Spreker meent echter, dat de toelating tot de school ook het toestaan der hulpmiddelen moet insluiten. Het een zonder het ander is onmogelijk of doet het doel geheel missen. Geeft men het onderwijs kosteloos, dan moet men ook de hulpmiddelen geven of beschikbaar stellen. Spreker acht zich gelukkig, dat deze discussie hem de gelegenheid geeft zijne meening omtrent dit punt andermaal duidelijk uittespreken, en geeft in overweging de verordening aan Burgemeester en Wethouders terug te zenden, met uitnoodiging haar, in den zin door hem bedoeld, aan te vullen en, alzoo gewijzigd, nader bij den Raad in te dienen.

De Voorzitter zegt dat, als de Raad zich met den wensch van den heer van der Toorn vereenigt, Burgemeester en Wethouders bereid zijn daaraan gevolg te geven. Maar dan moet de Raad meer doen dan eenvoudig tot terugzending besluiten; dan moet de Vergadering duidelijk uitspreken wat zij verlangt. Na de beraadslaging op 6 December van het vorige jaar, hebben Burgemeester en Wethouders gevolg gegeven aan den wensch, dien de Raad toen heeft geuit. Zij hadden het mandaat, om het toen gevallen besluit te redigeren in den vorm eener Verordening, en hebben daaraan gevolg gegeven. Eenvoudige terugzending der voordragt, zonder meer, is dus niet voldoende. Wil de Raad wijziging, dan moet hij verklaren *welke* wijziging hij verlangt. Het Raadsbesluit van 6 December 1871 is uitgevoerd. Het beschikbaar stellen van 100 plaatsen op de Burgeravondschool is, wel is waar, thans niet meer noodig, maar het punt omtrent de kostelooze toelating op de Handelschool en het Gymnasium is nog niet uitgemaakt.

De heer Wildschut wenscht eene aanmerking op art. 1 te maken. Daarin wordt o. a. gesproken van het kosteloos plaatsen van leerlingen der Armen- en Tusschenscholen en van de Burgerscholen der 1e klasse voor meisjes, op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd. Nu kan het Raadsbesluit beperkt of ruim zijn; maar in ieder geval is het, naar sprekers meening, zóódanig, dat de Raad alleen plaatsing kan toestaan op inrigtingen van onderwijs, die aan de Gemeente behooren. Over particuliere inrigtingen kan hij echter niet beschikken, dan met volledige toestemming van hare eigenaars of bestuurders. Nu heeft spreker uit de stukken gezien, dat het bestuur der Industrieschool bezwaar heeft gemaakt tegen het toelaten van leerlingen der openbare Armenscholen, en dit punt kan dus niet zóó onderworpen worden aan de beraadslagingen van den Gemeenteraad. Nu het bestuur der Industrieschool niet wil, kan de Raad bezwaarlijk bevelen op die school 10 leerlingen van de Armen- en Tusschenscholen te plaatsen.

De VOORZITTER herinnert den heer WILDSCHUT, dat reeds vroeger door den Raad besloten is dat op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd 10 leerlingen van Gemeentewege zouden geplaatst worden. Dat was de voorwaarde, waaronder aan die inrigting subsidie uit de Gemeentekas werd verleend. Aan dit besluit is tot nog toe geen gevolg gegeven, maar het is nog altijd van kracht.

De heer WILDSCHUT hervat, dat het bedoelde besluit genomen is toen het schoolgeld aan de inrigting nog ƒ5.— en ƒ50.— was. Thans bedraagt dit ƒ25.— per jaar, zoodat de omstandigheden veranderd zijn.

De heer DE LEAÔ LAGUNA zegt dat hij, naar aanleiding van hetgeen de VOORZITTER straks heeft gezegd omtrent de noodzakelijkheid eener nadere, bepaalde verklaring van den Raad, een amendement zal voorstellen wanneer art. 1 aan de orde is.

De heer VENING MEINESZ zegt, dat reeds verscheidene leden het woord hebben gevoerd, die aan het Raadsbesluit, hetwelk aan de concept-verordening ten grondslag ligt, niet de kracht geven, die dat besluit toekomt. 't Is waar, de discussie, ten vorige jare over dit onderwerp gehouden, muntte niet in alle opzigten door duidelijkheid uit en werd, tengevolge der aanneming van eene ongelukkige motie, gesloten. Eene naauwkeurige nalezing evenwel van het Gemeenteblad toont, naar sprekers meening. aan, dat de verwerping van de toepassing »in ruimen zin", ten doel had de beginselen van het voorstel van Burgemeester en Wethouders aan te nemen. Dat is de kracht van het besluit van 6 December des vorigen jaars. Nu echter wil men kosteloöze toelating van leerlingen, onverschillig waar zij vroeger onderwijs hebben genoten. Spreker begrijpt dat dit denkbeeld verdedigers vindt, maar meent dat men door het aannemen daarvan, zoo als de heer MULLER reeds bij de vorige beraadslaging aantoonde, den eersten stap zou doen op den weg die tot kosteloos onderwijs leidt. Daarmede zou spreker zich echter *nu* niet kunnen vereenigen. Men zou dán toch te ver gaan, zoowel met het oog op de tegenwoordige financiën der Gemeente, als omdat dit beginsel nog niet geschikt is voor onze scholen, aan welke daardoor meer kwaad dan goed zou worden gedaan. Het beginsel van het voorstel van Burgemeester en Wethouders was kosteloos onderwijs *als belooning;* en daarmede kan spreker zeer wel instemmen. Hij heeft wel eenige aanmerking op hunne vôordragt, zoo als tegen het overgaan van meisjes uit de Burgerscholen der 2e klasse op de Hoogere Burgerschool, terwijl dit met de jongens niet het geval zoude zijn, maar deze aanmerking is van ondergeschikt belang. De hoofdzaak is, dat aan den geest van het Raadsbesluit van 6 December 1871, kosteloos onderwijs *als belooning*, is vastgehouden. Wijkt men daarvan af, dan stuit men op tal van bezwaren, die spreker vroeger heeft ontwikkeld, maar thans niet zal herhalen. Hij herinnert slechts dat dan niet een gewoon toelatings-examen, maar een vergelijkend noodig zal zijn, en dit tot onbillijkheden aanlei-

ding zal geven. Voor het overige heeft hij met genoegen gezien dat een zijner vroegere bezwaren thans is vervallen, namelijk zijn wettelijk bezwaar, doordien Burgemeester en Wethouders nu alleen de kostelooze toelating van *on*vermogenden voorstellen.

De heer DE KONING zegt, dat het blijkt, dat de heer VAN DER TOORN straks niet begrepen heeft wat spreker zeide over het verband tusschen de Hoogere Burgerscholen voor meisjes en jongens en de Burgerscholen der 1e en 2e klasse. Tot nadere verduidelijking van zijn gevoelen te dezer zake verwijst hij thans naar de toelichting tot de voordragt van Burgemeester en Wethouders, van 7 Maart j.l., waar men, op pag. 149 der 1e afdeeling van het *Gemeenteblad*, leest: »Er bleef dus, volgens »dat rapport (nam. dat van 25 Aug. 1871) slechts over te regelen de »wijze, waarop uitstekende leerlingen van de Burgerscholen der eerste »klasse kosteloos zouden geplaatst worden op de Hoogere Burgerscholen. »Ofschoon nu Burgemeester en Wethouders zich bij dit rapport, volgens »het Raadsbesluit van 6 December 1871, naauw moeten aansluiten, »zijn zij toch in één opzigt verder gegaan. Zij willen ook plaatsen »kosteloos openstellen op de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes. »De reden hiervan is deze. De Hoogere Burgerschool voor meisjes zal »voortzetten het onderwijs, dat op de lagere Burgerscholen der 2e klasse »wordt gegeven. Zij, die op de eerstgenoemde school worden toegela»ten, zullen dus ook reeds in de beginselen der stel- en meetkunde. »en van de Engelsche en Hoogduitsche talen niet onbedreven moeten »zijn. Daar nu die vakken niet op de Burgerscholen der eerste klasse »onderwezen worden, zullen de leerlingen van deze scholen niet onmid»delijk op de Hoogere Burgerschool voor meisjes kunnen overgaan, »maar eerst één of twee jaren op eene Burgerschool der tweede klasse »moeten doorbrengen." Wanneer nu de voordragt aan Burgemeester en Wethouders wordt teruggezonden, en zij niet meer gebonden zijn aan het rapport van 25 Augustus 1871, is er geen bezwaar meer tegen de kostelooze toelating op de Burgerscholen der tweede klasse voor jongens. De opmerking van den heer WILDSCHUT, zegt hij verder, is juist. Het beginsel was aanvankelijk kostelooze toegang alleen tot de openbare scholen. Maar daar de Gemeente ook kosteloos leerlingen kan plaatsen op de Industrieschool en op de Ambachtsschool, en de wijze van plaatsing nog niet geregeld is, meende spreker dat zij eene plaats behoorde te vinden in dit reglement. Dat kan natuurlijk niet geschieden tegen den wil der besturen van die scholen. Spreker herinnert echter, dat het bestuur der Ambachtsschool geen bezwaar heeft gemaakt; en dat het bestuur der Industrieschool drie bedenkingen in het midden heeft gebragt, waarvan reeds twee zijn opgeheven. Alleen bestaat nu nog deze, dat het bestuur dier school de kinderen der Armenscholen wil uitsluiten. Spreker heeft daarover met een paar leden van dat bestuur een onderhoud gehad. Die heeren hebben toen wel niet

bepaald verklaard dat zij hunne bedenking lieten varen, maar spreker gelooft toch wel, dat zij daartoe niet ongenegen zijn. Mogt het later blijken, dat, om den wil van kinderen der Armenscholen, andere kinderen zich terugtrekken, dan kan de zaak nader worden overwogen. Spreker herinnert hierbij aan de subsidie van *f* 1,500.— 's jaars, welke Burgemeester en Wethouders, bij aanneming dezer voordragt, met *f* 500.— per jaar willen verhoogen.

De heer MULLER komt terug op het niet kosteloos toelaten van leerlingen op de jongens-burgerscholen van de 2e klasse. Hij gelooft, dat het onbillijk is wèl kosteloos plaatsen open te stellen op de Burgerscholen 2e klasse voor meisjes, maar niet op die voor jongens. Naar zijne meening toch, is voor velen het onderwijs op de Burgerscholen der 2e klasse, *eind*-onderwijs. Dat uitgebreid lager onderwijs moet voor verscheidenen het eind-onderwijs ook kunnen blijven. En dat nu zou, volgens de voordragt van Burgemeester en Wethouders, niet zoo wezen. De twee eerste klassen der Hoogere Burgerschool strekken bijna alleen tot het onderwijzen van de vakken der hoogste klassen van de Burgerscholen 2e klasse, zoodat op de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus, eigenlijk maar gedurende drie jaren middelbaar onderwijs wordt gegeven. Voor velen is dit moeijelijk. Bovendien strekt het onderwijs gedurende de laatste 2 jaren aan de Hoogere Burgerschool meer om de leerlingen het diploma voor de Polytechnische school te Delft te doen verkrijgen, dan wel tot algemeene ontwikkeling en beschaving. Spreker wil dus ook de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens in het reglement opgenomen zien.

Verder blijft hij beweren, dat het voorstel van den heer JÄGER niet duidelijk is. Hij meent, dat aan dit voorstel de bedekte toeleg ten grondslag ligt, om tot kosteloos onderwijs voor onvermogenden op alle openbare inrigtingen van onderwijs te geraken. Is dit werkelijk de bedoeling, dan wenscht spreker, dat men die duidelijk doe blijken.

Naar aanleiding der bewering van den heer VAN DER TOORN, dat de Handelschool eene dure inrigting is, óók ten gevolge van de dure schoolbehoeften, voor die inrigting vereischt, zoo wenscht spreker dat men ook wijze op het dure Gymnasium, waarvoor het schoolgeld eerst *f* 100.— bedroeg en toen tot *f* 125.— 's jaars verhoogd is. Eindelijk heeft spreker nog een antwoord aan den heer VENING MEINESZ. Hij geeft niet toe dat het Raadsbesluit van 6 December 1871 gevallen is in den beperkten zin, dien dat lid en de Wethouder van het Onderwijs meenden. De heer DE KONING vond het vreemd, dat de heer TINDAL stemde tegen eene uitwerking van het aangenomen beginsel »in ruimen zin." Spreker heeft daar óók tegen gestemd, want ook hij vond het voorstel TINDAL duidelijk, maar dat van den heer DE KONING *on*duidelijk. Dáárom stemde hij tegen!

De heer VAN DER TOORN stemt in met de toelichting door den heer

MULLER gegeven, en meent dat de Wethouder voor het Onderwijs zich daarbij zou kunnen nederleggen. Wat het schoolgeld aan de Handelschool aangaat, daarover zou hij, indien het wekelijks ter sprake kwam, wekelijks hetzelfde zeggen wat hij er reeds vroeger over in het midden heeft gebragt: 't is véél te hoog! De inrigting voldoet daardoor niet aan de behoeften van hen die te Amsterdam door handel en industrie een middel van bestaan zoeken, en is daardoor gesloten voor velen, die er gaarne gebruik van zouden *willen* of *moeten* maken. — Spreker heeft met leedwezen kennis genomen van den brief van het bestuur der Industrieschool voor vrouwelijke jeugd — eene instelling, die teregt uit de Gemeentekas gesubsidiëerd wordt, en, gelijk spreker bekend is, zeer goede resultaten geeft. Hij beweert, op grond van eigen ervaring, en beroep doende op het geheugen zijner geachte medeleden, die soortgelijke omstandigheden kennen, dat ijverige en leergrage jongelieden uit den minderen stand, die zich bewegen mogten in den kring van meergegoeden, zich die gunst steeds waardig hebben betoond, en hij deelt een voorbeeld mede om de gegrondheid zijner bewering te staven. Hij verwacht, dat het even zoo gunstig zal gaan met de leerlingen, die kosteloos zullen worden geplaatst op de Industrieschool, waar aan de meisjes wordt geleerd zelve te voorzien in hare behoeften, en herhaalt dat hij het zeer betreurt, dat het bestuur der Industrieschool heeft geschreven zóó als het gedaan heeft!

De heer DE KONING wenscht nog te doen, wat hij daar even vergeten heeft: den heer VENING MEINESZ te beantwoorden aangaande een punt, dat nu ook door den heer MULLER besproken is. De heer VENING MEINESZ namelijk heeft zich niet ingenomen betoond met het voorstel van den heer JÄGER, omdat hij vreest, dat dit in de toepassing leiden zal tot kosteloos onderwijs aan alle onvermogenden op *alle* scholen der Gemeente. Die vrees is ongegrond; dit voorstel betreft nu enkel zoodanige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten. Uitbreiding tot *alle* onvermogenden kan niet buiten medewerking van den Raad geschieden. De heer MULLER, die het met den heer VENING MEINESZ eens was, was minder gracieus tegenover de voorstellers, toen hij sprak van een »bedekten toeleg," die bij hen zou bestaan, om langs dezen weg tot kosteloos onderwijs voor onvermogenden te geraken. Spreker verklaart dat hier niets bedekt is. De voorstellers wilden aan *uitstekende* onvermogenden kosteloos onderwijs doen geven. Dit was de meening; een andere toeleg is er niet. Maar hij wil nu wèl verklaren dat, als eenmaal de tijd om kosteloos onderwijs te verstrekken aan *alle* onvermogenden op *alle* scholen der Gemeente, gekomen is, spreker daar stellig vóór zal zijn. Hij zal dan gaarne medewerken om dat denkbeeld te verwezenlijken; hij vindt er niets afschrikkends in, om aan onvermogenden kosteloos het onderwijs te geven dat zij verlangen. — De heer VENING MEINESZ zeide ook, dat door de

tegenwoordige voordragt van Burgemeester en Wethouders zijn wettelijk bezwaar is opgeheven. In antwoord daarop doet spreker opmerken, dat in deze voordragt omtrent dat punt toch niets veranderd is. In het voorstel JÄGER werd ook gesproken van onvermogenden om het schoolgeld te betalen. Overigens is het beginsel, dat aan laatstgenoemden vrijstelling van de betaling van schoolgeld op de openbare scholen mag verleend worden, door de Regering bekrachtigd. Bij Koninklijk besluit toch is goedgekeurd de verordening tot heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool voor meisjes, waarin datzelfde beginsel is opgenomen.

De heer VENING MEINESZ hervat, dat in de toelichting tot het voorstel JÄGER niet enkel van *on-*, maar ook van *min*vermogenden sprake was. *On*vermogenden nu kan men van de betaling van belasting vrijstellen, *min*vermogenden echter niet, en dit juist was sprekers bezwaar tegen het voorstel. De heer DE KONING zeide dat hij, hoewel vóór het geven van kosteloos onderwijs op alle scholen der Gemeente, echter de tijd tot toepassing van dat beginsel nu nog niet gekomen achtte. Spreker herinnert zich zelf in dien geest te hebben uitgelaten. Ook hij neemt de mogelijkheid aan, dat dit beginsel eenmaal zal worden toegepast, maar acht den tijd er nu nog niet voor aangebroken. Thans zou het strekken ten nadeele der Gemeente-financiën en tot gevaar voor de scholen zelve. Men moet den tijd daartoe afwachten. De heer DE KONING wil nu alleen aan de »uitstekenden" toegang verleenen. Maar wie zijn die *uitstekenden?* De heer JÄGER en Burgemeester en Wethouders zeiden hetzelfde wat de heer DE KONING heeft gezegd; en nu zouden alleen zij worden toegelaten, die aan de eischen van een af te nemen examen voldoen. Maar een examen is de vereischte maatstaf niet om te beoordeelen of iemand »uitstekend" is. Sommigen kunnen in een of meer vakken zóózeer uitmunten, dat zij de onderscheiding waardig zijn, doch in andere vakken zeer zwak wezen, en het gevolg daarvan zou kunnen zijn, dat de zoodanigen niet aan *alle* eischen van het toelatingsexamen voldeden en dus afgewezen werden. Spreker voorziet daaruit dat het moeijelijk zal zijn billijk te blijven.

De heer DE KONING zegt, dat de woorden: »zij, die aan de gestelde »eischen voldaan hebben enz," in art. 5, zóó moeten worden opgevat, dat de candidaten moeten uitmunten.

De algemeene beschouwingen worden gesloten en de Vergadering gaat over tot behandeling der artikelen.

Aan de orde is art 1.

De heer DE LEAÔ LAGUNA stelt daarop een amendement voor, dat de strekking heeft het artikel eensdeels uit te breiden en anderdeels te bekorten. De strekking namelijk wordt er door uitgebreid, de redactie bekort. Het strekt om kosteloos plaatsen open te stellen op de Hoogere Burgerschool met 5jarigen cursus; op de Hoogere Burgerschool voor

meisjes; op de Burgerscholen de 2e klasse voor jongens en meisjes; op het Gymnasium; op de Industrieschool en op de Ambachtsschool. Spreker geeft tevens den VOORZITTER in overweging het amendement bij gedeelten, namelijk iedere school afzonderlijk, in stemming brengen, daar het kan zijn dat eenige leden wel voor kostelooze toelating op de eene, maar niet voor die op de andere inrigting zijn.

De VOORZITTER doet opmerken dat de wijziging, door den heer LAGUNA voorgesteld, geen amendement, maar een geheel nieuw voorstel uitmaakt, dat strijdt tegen het Raadsbesluit van 6 December. Hij heeft er bezwaar tegen, dit zoo raauwelijks in behandeling en stemming te brengen.

De heer DE LEAÔ LAGUNA zegt, dat het moeijelijk is te twisten over de vraag wat een amendement en wat geen amendement is. Dit is zeker, dat het *beginsel* van kostelooze toelating in zijn voorstel behouden blijft; het strekt om de toepassing van dat beginsel uit te breiden, en spreker heeft het thans ingediend, juist omdat de VOORZITTER straks over het beginsel geene beslissing wenschte te doen plaats hebben, maar zelfs in overweging gaf om daartoe een amendement voor te stellen op art. 1.

De heer DE KONING wenscht het denkbeeld van den heer DE LEAÔ LAGUNA met een ander te verbinden. Spreker geeft in overweging dat de Raad eerst in het algemeen uitspreke, of hij wil een nieuw ontwerpreglement, waarin het beginsel van kostelooze plaatsing *in ruimen zin* wordt toegepast; en wanneer die vraag bevestigend wordt beantwoord, dan het ontwerp-reglement ter omwerking aan Burgemeester en Wethouders terugzende.

De heer VENING MEINESZ oppert het denkbeeld dat de Wethouder voor het Onderwijs op den voorgrond stelle het beginsel: „kostelooze »plaatsing van onvermogende, uitstekende leerlingen op *alle* openbare »scholen dezer Gemeente".

De heer DE KONING zegt dat hij dit niet doen kan, tenzij de Raad vooraf op zijn vroeger genomen besluit zij teruggekomen.

De heer HEYNSIUS verwacht dat dàn de vroegere, vage, algemeene discussie op nieuw een aanvang zal nemen. Hij begrijpt het bezwaar van den VOORZITTER tegen het amendement van den heer LAGUNA niet. Wanneer men *niet* bepaalt, van welke scholen de kinderen, die kosteloos geplaatst zullen worden, moeten komen, dan heeft men het beginsel beslist. De discussie over het begrip van »ruimte" geeft verwarring en is geheel doelloos; maar de zaak komt op zuiver terrein wanneer de Raad deze vragen beantwoordt: 1°. »Zal men onvermogende, uitste»kende leerlingen, op openbare scholen dezer Gemeente kosteloos toela»ten, onverschillig wáár zij onderwijs hebben genoten?" en 2°. »Op welke »scholen zullen zij toegelaten worden?" Wanneer deze beide punten zijn beslist, kan de Raad voortgaan met de behandeling der artikelen.

De heer MULLER zegt de uitdrukking »in ruimen zin" niet te begrijpen en daar bepaald *tegen* te zullen stemmen. Hij wenscht dat het voorstel van den heer DE LEAÔ LAGUNA in omvraag worde gebragt.

De VOORZITTER herinnert dat de heer JÄGER ten vorigen jare voorstelde 5 plaatsen kosteloos open te stellen op het Gymnasium. De Raad heeft dat voorstel verworpen, en Burgemeester en Wethouders hebben het Gymnasium dus niet in het ontwerp-reglement gebragt. De heer DE LEAÔ LAGUNA echter doet nu een voorstel, dat o. a. de strekking heeft om het Gymnasium weder in het reglement op te nemen; maar brengt alzoo thans eene geheel nieuwe zaak in het debat. De Raad moet niet vergeten waar hij staat: hij heeft thans bepalingen vast te stellen tot uitvoering van een vroeger besluit, waarbij kostelooze toelating tot het Gymnasium is uitgesloten.

De heer VAN SONSBEECK ondersteunt het voorstel van den heer DE LEAÔ LAGUNA. Hij meent dat men dit kan beschouwen als eene motie van orde, en dat nergens nog bepaald is hoeveel en wáár, leerlingen kosteloos zullen geplaatst worden.

De heer HOLTZMAN vraagt, waarom men thans aan eene quæstie van vorm zal blijven hangen, nu de Raad heden weder zooveel kostbaren tijd aan de discussie over dit onderwerp besteed heeft. Als de Vergadering met het voorstel van den heer LAGUNA in beginsel instemt, waarom zal zij het dan nu niet aannemen?

De VOORZITTER zegt, dat het dan beter is dat een voorstel worde gedaan om op het besluit van 6 December terug te komen.

De heer JITTA is het eens met den VOORZITTER, dat het voorstel van den heer LAGUNA niet is een amendement.. Hij begrijpt niet hoe men zoude kunnen terugkomen op een genomen besluit omtrent een beginsel, zonder een bepaald voorstel tot dat einde, in behoorlijken vorm ingediend. Hij kan het bezwaar niet inzien, de stemming over de voordragt tot eene volgende vergadering uit te stellen.

De heer HEYNSIUS vraagt of de Raad reeds heeft uitgemaakt dat geene kinderen van bijzondere scholen zullen worden toegelaten. Hij betwijfelt dit.

De heer DE KONING zegt dat de quaestie alleen deze is. De Raad heeft een ander beginsel aangenomen, dan hij nu schijnt te willen toepassen. Eerst wilde hij den »ruimen zin" niet; thans wilde hij dien wèl; hij moet dus op zijn vorig besluit terugkomen. Dan is de zaak in het reine. Dat de heer LAGUNA dit voorstelle, maar niet als amendement doe gelden wat een geheel nieuw voorstel is.

De heer MENDES meent, dat de quaestie omtrent den kosteloozen toegang tot het Gymnasium beslist is; er is uitgemaakt dat op die inrigting geene kostelooze plaatsen zullen worden opengesteld. De herkomst der leerlingen, die tot andere openbare inrigtingen van onderwijs kosteloos zullen worden toegelaten, is echter nog niet uitgemaakt, maar moet, volgens spreker, onverschillig zijn.

De VOORZITTER zegt, dat hetgeen laatste spreker heeft gezegd, geheel iets anders is dan het voorstel LAGUNA. Hij kan zich met het denkbeeld van den heer MENDES wel vereenigen. Maar als de Raad nu bepaalt dat er kosteloos zullen geplaatst worden 5 leerlingen op de Handelschool en 5 op het Gymnasium, komt hij *terug* op zijn vroeger besluit. Spreker kan het voorstel van den heer DE LEAÔ LAGUNA, dat meer is dan een amendement op de voordragt van Burgemeester en Wethouders, niet in omvraag brengen.

De heer MULLER wil dat de voordragt van Burgemeester en Wethouders in haar geheel in omvraag worde gebragt. Wordt deze verworpen, dan heeft men weder een' zuiveren toestand.

De heer HEYNSIUS doet opmerken dat dan nog eerst omtrent de herkomst der kosteloos te plaatsen leerlingen beslist moet worden.

De VOORZITTER is bereid, wanneer zulks verlangd wordt, het ontwerp-reglement in zijn geheel in omvraag te brengen, doch meent dat toch vóóraf eene beslissing moet vallen omtrent het amendement van den heer HEYNSIUS.

De heer CROMMELIN verklaart zich tegen het denkbeeld van den heer MULLER, waarin hij, indien het gevolgd wordt, eene gevaarlijke en ongewone wijze van handelen ziet. De heer MULLER gaat zeker uit van de onderstelling, dat het reglement, door Burgemeester en Wethouders voorgedragen, verworpen zal worden. Is die onderstelling juist, dan is het goed. Maar, wordt het reglement aangenomen, dan is de weg tot verbetering en aanvulling afgesneden, en dit zou in strijd zijn met het reglement van orde, hetwelk voorschrijft dat eene verordening eerst artikelsgewijze behandeld en daarna in haar geheel in stemming gebragt moet worden. Behoudens alle respect voor de zienswijze van den heer MULLER, meent spreker toch dat aan diens wensch ten deze, niet mag voldaan worden.

Het voorstel van den heer MULLER, strekkende om het ontwerp-reglement in zijn geheel in omvraag te brengen, wordt voldoende ondersteund.

Bij hoofdelijke omvraag, volgens loting aanvangende bij n° 22 der presentielijst, zijnde de heer BERG, wordt het echter verworpen met 22 tegen 2 stemmen.

Tegen hebben gestemd: de heeren BERG, DE KONING, HEYNSIUS, CROMMELIN, HOLTZMAN, TETTERODE, VAN SONSBEECK, WILDSCHUT, DE LEAÔ LAGUNA, KUIPER, KOENEN, CORVER HOOFT, VENING MEINESZ, CONINCK WESTENBERG, PENN, VAN DER TOORN, VAN KEMPEN, DAVID J. C. VAN LENNEP, JITTA, DRIESSEN, BOISSEVAIN en de VOORZITTER.

Vóór de heeren MULLER en MENDES.

Art. 1 is thans weder aan de orde.

De heer HEYNSIUS stelt thans als amendement voor uit dit artikel alles weg te laten hetgeen betrekking heeft op de scholen, van waar de toe te laten leerlingen afkomstig zijn, en dus te lezen als volgt:

»Er kunnen jaarlijks kosteloos geplaatst worden:
»op de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus: *vijf* leerlingen;
»op de Hoogere Burgerschool voor meisjes: *vijf* leerlingen;"
»op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: *vijf* leerlingen;"
»op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd: *tien* leerlingen;"
»op de Ambachtschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand: *tien* leerlingen."

Daardoor vervalt tevens het bezwaar van Bestuurderen der Industrieschool voor vrouwelijke jeugd tegen de toelating van kinderen van »openbare Armenscholen."

Dit amendement wordt voldoende ondersteund.

De heer VAN SONSBEECK vraagt of, bij aanneming van het amendement, de andere artikelen van het reglement heden nog in behandeling komen.

De VOORZITTER antwoordt bevestigend.

De heer DE LEAÔ LAGUNA stelt voor, ook plaatsen kosteloos open te stellen op de Burgerscholen der 2e klasse, voor jongens.

De VOORZITTER zegt dat dit een nieuw amendement is, waarover afzonderlijk moet worden beslist.

Het amendement van den heer HEYNSIUS wordt, bij hoofdelijke omvraag, met 18 tegen 6 stemmen aangenomen.

Vóór hebben gestemd: de heeren DE KONING, HEYNSIUS, CROMMELIN, HOLTZMAN, TETTERODE, VAN SONSBEECK, WILDSCHUT, DE LEAÔ LAGUNA, KUIPER, CORVER HOOFT, PENN, MULLER, VAN DER TOORN, VAN KEMPEN, DAVID J. C. VAN LENNEP, JITTA, MENDES en BOISSEVAIN.

Tegen: de heeren BERG, KOENEN, VENING MEINESZ, CONINCK WESTENBERG, DRIESSEN en de VOORZITTER.

De heer VENING MEINESZ meent, dat door de zoo even gehouden stemming een beginsel is beslist, dat het geheele concept-reglement van Burgemeester en Wethouders omverwerpt. Een toelatings-examen is nu niet meer voldoende. Waarom bovendien zullen nu vijf leerlingen kosteloos worden geplaatst op de Hoogere Burgerschool en evenzeer slechts vijf op alle gewone Burgerscholen? Die bepaling stond in verband met het vroegere systeem, dat door de nu gehouden stemming vervallen is... Spreker geeft in overweging, thans de voordragt aan Burgemeester en Wethouders terug te zenden.

De heer DE KONING voelt ook wel het bezwaar van den heer MEINESZ, maar meent toch, dat het nu voor eene terugzending aan Burgemeester en Wethouders nog te vroeg is. Hij wenscht eerst het gevoelen van den Raad over art. 1 in zijn geheel te kennen; is hem dit gebleken, dan kan hij het reglement wijzigen.

De heer DE LEAÔ LAGUNA stelt voor ook voor onvermogende uitstekende leerlingen den kosteloozen toegang tot de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens open te stellen.

Dit amendement wordt ondersteund en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer VENING MEINESZ zegt, dat hij tegen het voorstel JÄGER is geweest. Neemt men echter het beginsel, daarin nedergelegd, aan, dan moet men consequent zijn. Spreker ziet niet in waarom men, als er gelegenheid tot plaatsing bestaat, het aantal leerlingen zóó zal beperken, als, volgens het voorstel van den heer LAGUNA, het geval zoude zijn. Hij blijft bij zijn gevoelen, dat de voordragt aan het Dagelijksch Bestuur moet worden teruggezonden, en begrijpt niet waarom men 5 leerlingen zal plaatsen op de enkele Hoogere Burgerschool en evenzeer slechts 5 op 12 Burgerscholen der 2e klasse. Waarom niet op iedere Burgerschool één leerling?

De VOORZITTER antwoordt, dat het Raadsbesluit van 6 December jl. slechts 40 plaatsen beschikbaar stelt, en Burgemeester en Wethouders die bij hun voorstel over verschillende scholen hebben verdeeld.

De heer DE KONING zegt, dat het getal plaatsen, voor de uitstekenden beschikbaar te stellen, niets met het aantal scholen te maken heeft. Ware dit wèl zoo, dan zou men, bij vermeerdering van het aantal scholen, ook het aantal beschikbare plaatsen moeten uitbreiden. Men behoort hier te vragen, hoever men met de kostelooze openstelling moet gaan; hoe groot de behoefte is; niet hoeveel scholen er zijn. 't Zou toch kunnen zijn, dat al de leerlingen van hetzelfde jaar, die kosteloos op de lagere school van zekere soort worden toegelaten, niet op verschillende scholen, maar op eene en dezelfde school worden geplaatst.

De heer VENING MEINESZ blijft bij zijne meening dat, na de nu gevallen beslissing, tusschen de verschillende deelen der voordragt geen verband meer bestaat en deze aan Burgemeester en Wethouders behoort teruggezonden te worden.

De heer DE KONING geeft Burgemeester en Wethouders in overweging de voordragt terug te nemen, en drukt den wensch uit, dat thans een voorstel worde gedaan om ook het Gymnasium en de Handelschool in het reglement op te nemen, dewijl daartoe, naar hij meent, nu het oogenblik gekomen is.

De heer VAN DER TOORN zegt, dat hetgeen de heer DE KONING nu wenscht, reeds ongeveer een uur geleden zijne bedoeling was. De discussiën hebben, na een' langen omweg, den Raad weder op hetzelfde terrein gebragt. Ook spreker wenscht, dat thans een voorstel worde gedaan om het reglement, ter omwerking. aan Burgemeester en Wethouders terug te zenden.

De VOORZITTER verklaart geen bezwaar te hebben tegen de terugzending, maar wel tegen het in behandeling nemen, op dit oogenblik, van een onbeschreven voorstel, om óók kostelooze plaatsen open te stellen op het Gymnasium en de Handelschool.

De heer DE KONING wenscht echter zoodanig voorstel *nu* behandeld te zien, daar uitstel tot eene volgende Vergadering onnoodig oponthoud medebrengt. Nu is de Vergadering geheel in de kwestie.

De heer DE LEAÔ LAGUNA verklaart zich bereid het voorstel te doen, dat de Raad besluite tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool, van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten.

De VOORZITTER zegt zoodanig voorstel gaarne tegemoet te zien, maar het *nu* niet in behandeling te kunnen brengen.

De heer DE LEAÔ LAGUNA acht het wenschelijk dat *nu* eene beslissing over zijn voorstel worde genomen.

De VOORZITTER doet opmerken, dat dit zou strijden tegen het reglement van orde, en meent, dat het ook niet raadzaam is zulk een belangrijk beginsel als in het voorstel is nedergelegd, te beslissen in eene Vergadering, waarin slechts 24 van de 39 leden tegenwoordig zijn.

Daarop wordt, zonder hoofdelijke stemming, besloten het ontwerpreglement aan Burgemeester en Wethouders terug te zenden, met uitnoodiging dit, volgens de aangenomen amendementen van de heeren HEYNSIUS en DE LEAÔ LAGUNA, te wijzigen. Zullende verder de heer LAGUNA een schriftelijk voorstel indienen tot het kosteloos openstellen van plaatsen op het Gymnasium en de Handelschool voor eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten; welk voorstel alsdan ter visie gelegd en in eene volgende vergadering behandeld zal worden.

Het voorstel, aan het slot dezer zitting aangekondigd, luidde als volgt:

Voorstel van de heeren Mr. J. L. DE LEAÔ LAGUNA c. s., d.d. 28 Augustus 1872, van den volgenden inhoud:

Aan den Gemeenteraad.

De ondergeteekenden stellen voor, dat de Gemeenteraad besluite tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool, van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten.

28 Augustus 1872.

J. L. DE LEAÔ LAGUNA.
A. J. H. VAN DER TOORN.
DAVID J. C. VAN LENNEP.
P. W. H. VAN SONSBEECK.
G. H. KUIPER.
N. TETTERODE.
P. N. MULLER.

Het daarover uitgebragt rapport van Burgemeester en Wethouders luidde als volgt:

Rapport van Burgemeester en Wethouders, van den 20sten November 1872, op het voorstel, dd. 28 Augustus 1872, van de heeren Mr. J. L. DE LEAÔ LAGUNA c. s., daartoe strekkende, dat de Raad besluite tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten. Dit rapport luidt als volgt:

AMSTERDAM, 20 November 1872.

Aan den Gemeenteraad.

Bij besluit Uwer Vergadering van 2 October jl. is, ten fine van praeadvies, in onze handen gesteld het voorstel, door de heeren Mr. J L. DE LEAÔ LAGUNA c. s gedaan, daartoe strekkende, dat de Raad besluite tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten.

Dat voorstel is een gevolg van de discussiën in Uwe Vergadering van 28 Augustus jl., bij de behandeling van het door ons ingediende gewijzigde ontwerp-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere scholen, ter uitvoering van het door U genomen besluit naar aanleiding van het bekende voorstel der heeren JÄGER c. s.

Omtrent het thans door de heeren LAGUNA c. s. gedane voorstel is het gevoelen van de leden van ons Collegie uiteenloopend.

De meederheid is van oordeel, dat de Handelschool en het Gymnasium, als inrigtingen tot opleiding met eene bepaalde bestemming, niet behooren gelijk gesteld te worden met de Hoogere Burgerscholen, die algemeene ontwikkeling en beschaving ten doel hebben, en dat daarom ten opzigte van eerstgenoemde niet behoort teruggekomen te worden op het Raadsbesluit van 6 December 1871, waarbij is bepaald, dat het beginsel, in het voorstel der heeren JÄGER c. s. uitgedrukt, in *beperkten* zin, dat is in den geest van het oorpronkelijke voorstel van Burgemeester en Wethouders, zou worden toegepast.

De meerderheid daarentegen is van meening, dat, al moge ook het onderwijs, gegeven aan de Handelschool en het Gymnasium, een meer bepaald doel hebben dan dat op de Burgerscholen, dit geen reden is om daar geen leerlingen kosteloos toe te laten, wijl het beginsel van het voorstel JÄGER c. s. — dat het in het algemeen belang is, dat min- of onvermogenden, die een gelukkigen aanleg hebben, in de gelegenheid gesteld worden dien te ontwikkelen — zoowel in het eene als in het andere geval geldt. Zij zou het daarom wenschelijk achten, dat de

Raad, die in de Vergadering van 28 Augustus jl. op zijn besluit van 6 December jl. gedeeltelijk is teruggekomen, of, wil men liever, zich tegen eene te beperkte opvatting van zijn vroeger besluit heeft verklaard, in dien zin voortga.

Na deze toelichting hebben wij de eer aan den Raad voor te stellen, zich niet met het voorstel van de heeren Mr. J. L. DE LEAÔ LAGUNA c. s. te vereenigen.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,
DEN TEX.

de Secretaris,
DE NEUFVILLE.

Dit rapport werd door den Raad behandeld in zijne zitting van 18 December 1872.

Rapport van Burgemeester en Wethouders, van den 20sten November 1872, op het voorstel dd. 28 Augustus 1872, van de heeren Mr. J. L. DE LEAÔ LAGUNA c. s., daartoe strekkende, dat de Raad besluite tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten. (N°. 417 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 1014.)

De heer DE LEAÔ LAGUNA zegt uit het rapport te hebben ontwaard, dat de meerderheid van het Collegie van Dagelijksch Bestuur tegen zijn voorstel gestemd is. Met een kort woord wenscht hij het ongunstig advies van Burgemeester en Wethouders te bestrijden. In de vergadering, waarin de zaak betreffende het kosteloos openstellen van plaatsen op eenige Gemeentescholen, ten behoeve van onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten, behandeld werd, bespeurde spreker dat zijn voorstel, hetwelk hij toen als amendement beschouwde, bij vele leden sympathie vond. Alleen om eene quaestie van vorm is het toen niet in behandeling gekomen. En dit doet spreker genoegen, omdat daardoor thans gelegenheid is gegeven om over het beginsel te beraadslagen. Hij meent dat het beginsel van het voorstel volkomen past in het systeem, door den Raad voor andere inrigtingen van onderwijs aangenomen, en daarvan het zuivere uitvloeisel is; en, naar zijne meening, zou er eene leemte bstaan in de toepassing van het aangegomen systeem, als de Raad zijn voorstel niet aannam. Wat toch was het beginsel, waarop het Raadsbesluit tot het kosteloos openstellen van plaatsen op andere inrigtingen steunde? 't Was dit, dat de Raad zich plaatste op het egöistisch standpunt, dat het in het belang der Gemeente is, nuttige burgers aan te kweeken. Dáárom besloot hij op

eenige Gemeentelijke inrigtingen van onderwijs, kosteloos plaatsen open te stellen voor de zoodanigen, die uitmunten door aanleg en bekwaamheid, maar geen middelen bezitten om zich voor geld den toegang tot die inrigtingen te verschaffen. Geldt dit beginsel voor andere inrigtingen, dan geldt het nog meer voor het Gymnasium en de Handelschool: de inrigtingen, waar de gelegenheid wordt gegeven tot het bereiken van een hooger peil van ontwikkeling, of het opdoen van de noodige kennis, om later in de industriëele of handelswereld eene voorname plaats in te nemen; het bijzonder karakter dier inrigtingen, dat den voorstellers wordt tegengeworpen, beveelt de voorgestelde maatregel integendeel in nog sterker mate aan. Spreker meent, dat deze weinige woorden voldoende zijn om het verkeerde aan te wijzen van het standpunt, waarop de meerderheid van Burgemeester en Wethouders zich bij de beoordeeling van deze zaak geplaatst heeft. Toen het rapport van het Dagelijksch Bestuur over het primitieve voorstel van den heer JÄGER hier behandeld werd, is de vraag geëcarteerd of het wenschelijk was ook plaatsen kosteloos open te stellen op de Handelschool en het Gymnasium. Over die vraag heeft de Raad dus nog geen oordeel uitgesproken. Men kan dus niet zeggen dat men ten deze staat voor een *fait accompli*, maar de Raad heeft hieromtrent nog geen besluit genomen. Spreker hoopt dat de Vergadering thans aanleiding moge vinden het door haar aangenomen beginsel consequent toe te passen: aankweeking van nuttige burgers, door kostelooze openstelling der Gemeentelijke inrigtingen van onderwijs voor hen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten, maar wien de stoffelijke middelen ontbreken om hun aanleg te ontwikkelen.

De heer DE KONING deelt mede dat hij, wat deze zaak betreft, in het Collegie van Dagelijksch Bestuur in de minderheid was. De gronden, door zijne collega's tegen het voorstel van den heer LAGUNA ontwikkeld, hebben hem volstrekt niet overtuigd. Hij ziet niet in dat men scholen, al zijn zij dan ook bestemd voor het onderwijs in meer bepaalde vakken, niet even als andere scholen kosteloos zal openstellen voor bekwame, minvermogende jongelieden; en acht het ongerijmd, dat men in eene handelstad de hand niet zou reiken aan de jongelui, die aanleg hebben om knappe handelslieden te worden, maar door geldelijke omstandigheden niet in staat zijn om de Handelschool te bezoeken; en dat men in eene Gemeente, die een eigen inrigting van Hooger Onderwijs heeft, de uitstekende jongelieden niet zou voorthelpen, die aan die inrigting tot eer en sieraad zouden verstrekken!

Wat verder nog het Gymnasium aangaat, herinnert spreker dat de aanleiding tot het voorstel JÄGER gevonden wordt in het bestaan van beurzen aan de Academiën. Hij zou het vreemd vinden, dat nu juist het Gymnasium, de voorbereidingsplaats voor de Academie, van de toepassing van dat stelsel werd uitgesloten.

De heer WILDSCHUT is in het algemeen niet tegen de openstelling

van het Gymnasium voor jongelieden, als thans worden bedoeld. Maar hij moet toch doen opmerken dat achter het Gymnasium de Universiteit ligt. De heer DE KONING sprak van beurzen voor hooger onderwijs, maar deze zijn alleen of bijna alleen bestemd voor theologanten, en bedragen in den regel niet meer dan *f* 200.— 's jaars. En nu stelle men zich voor een knap, maar arm jong mensch, kosteloos onderwezen aan het Gymnasium, met zijne kennis in talen, enz., en een beurs van slechts *f* 200.— in 't jaar, staande voor de deuren van het Athenaeum of de Hoogeschool. De poort van den tempel van Minerva is dan immers voor hem gesloten! Waarom zal men de zoodanigen kosteloos onderwijs geven op het Gymnasium, als zij later toch zijn uitgesloten van de Universiteit? En al werden zij ook dáár kosteloos geplaatst, zullen dan de Hoogleeraren bereid zijn ten hunnen behoeve afstand te doen van de collegiegelden? Spreker acht dus de aanneming van het voorstel LAGUNA, vooral wat het Gymnasium betreft, niet wenschelijk, en meent dat die aanneming, wel verre van tot nut, integendeel zou strekken ten verderve der jongelieden, die men er mede wenscht te helpen.

De heer DRIESSEN verklaart te behooren tot de meerderheid in het collegie van Burgemeester en Wethouders, en niet te deelen in de zienswijze van de heeren DE LEAÔ LAGUNA en DE KONING. Met den heer WILDSCHUT vereenigt ook hij zich met de bezwaren van Curatoren van het Gymnasium. De grootste kosten komen eerst wanneer de jongelieden het Gymnasium verlaten om op de Academie over te gaan. Zij hebben dan o. a. behoefte aan eene kostbare bibliotheek; maar hoe zullen zij komen aan het geld, dat daartoe vereischt wordt?

De heer CONINCK WESTENBERG wenscht ook een enkel woord over de zaak in het midden te brengen, doch zal, daar er heden reeds zooveel gesproken is, de discussiën niet rekken. Hij doet opmerken, dat men het van de zijde der voorstellers steeds doet voorkomen, alsof men geen goed koopman worden kan, als men de Handelschool niet heeft bezocht. Maar daarmede is spreker het in het geheel niet eens. Er zijn bij den handel vele geschikte menschen werkzaam, voor wie het onderwijs, op de Armen- Tusschen- en Burgerscholen der 1e klasse genoten, het eindonderwijs is geweest. Zou men minder bruikbaar zijn voor handelszaken als men de Handelschool niet heeft bezocht? En zullen eminente jongelieden uit den minderen stand zich wel op de Handelschool op hun plaats gevoelen? Spreker betwijfelt of het onderwijs bij hen de resultaten leveren zal, welke men met het onderwijs op die school bedoelt. Hij acht het beter dat een of meer personen een knap jongmensch, dat onvermogend is, in de gelegenheid stellen op de Handelschool te gaan door voor hem geheel of ten deele het schoolgeld te voldoen, dan dat de zoodanige, door hem kosteloos toegang van wege de Gemeente te verschaffen, daar bekend staat als gratis onderwijs te genieten. Hij wijst op de Ambachtschool, waar menig leerling zijn protectors heeft,

die hem voorthelpen zonder dat iemand er iets van weet, en gelooft dat men geen vergeefsch beroep op de hulp van welgestelden zal doen, ten behoeve van een knap, maar arm jongmensch, die behoefte heeft aan opleiding aan eene école de perfectionnement voor den handel. De weg, door het voorstel LAGUNA gewezen, zal echter niet ten bate, maar ten verderve voor de bedoelde jongelieden uitloopen.

De heer MULLER zegt, dat juist het laatste woord van den laatsten spreker hem heeft genoopt, het voorstel van heer DE LEAÔ LAGUNA te ondersteunen. De heer WESTENBERG sprak van protectors, maar spreker vindt het natuurlijk, dat hij, die de school sticht, zelf protector zij, en dus in dit geval het Gemeentebestuur als zoodanig optrede. Men moet dan niet elders een beschermer zoeken. Spreker is het eens met den heer WESTENBERG, dat men een goed koopman kan zijn zonder de Handelschool te hebben bezocht. Ware dit toch niet geval, dan zoude in deze Stad de Handelschool niet voor 100 maar voor 1000 jongelui moeten zijn ingerigt. Waarom zou men nu evenwel niet dankbaar gebruik maken van hetgeen hier bestaat, en zoowel de gelegenheid voor het opdoen van algemeene kundigheden als voor bepaalde vakstudie, zooveel mogelijk voor de bekwamen toegankelijk maken op alle Gemeente-inrigtingen van onderwijs?

De VOORZITTER doet, naar aanleiding der laatste woorden van den heer MULLER, opmerken dat het beginsel, door dezen verkondigd, door den Raad nog niet is uitgemaakt. Toen over het beginsel van het voorstel JÄGER werd beslist, stelde de heer DE KONING voor, Burgemeester en Wethouders uit te noodigen, eene verordening te ontwerpen, waarbij het aangenomen beginsel *in ruimen zin* werd toegepast. Dit voorstel werd verworpen en er werd derhalve tot toepassing *in beperkten zin* besloten. Burgemeester en Wethouders hebben daarop in dien geest eene voordragt gedaan. De heer LAGUNA diende toen zijn voorstel in als amendement op die voordragt, maar spreker meende toen de opmerking te moeten maken, dat dit niet een amendement, maar een nieuw voorstel was. Spreker is tegen het voorstel LAGUNA. Het onderwijs aan het Gymnasium is slechts voorbereidend onderrigt voor de Hoogeschool; maar dit is anders aan de scholen voor uitgebreid lager onderwijs 2e klasse, en bij de Hoogere Burgerschool. Dáár is het onderwijs ingerigt op het verkrijgen van algemeene ontwikkeling en beschaving, en wie dus dáár zijne opleiding met vrucht genoten heeft, is daardoor dadelijk in staat in de maatschappij zijn brood te verdienen.

De heer KUIPER zegt het voorstel LAGUNA te ondersteunen, omdat hij meent, dat er een gezonde zin aan ten grondslag ligt, en het, naar zijne overtuiging, werkelijk in eene bestaande behoefte kan voorzien. Wie toch zullen, volgens de voorstellers, op de Handelschool en het Gymnasium toegelaten worden? Alleen de zoodanigen, die werkelijk bekwaam zijn en die lust en geschiktheid bezitten om het onderwijs te

volgen. De heer WESTENBERG sprak van protectoren, en wees daarbij aan de gemakkelijke wijze, waarop een leerling voor de plaatsing op de Ambachtsschool een protector kan vinden, maar 't is niet zoo gemakkelijk die te vinden voor de Handelschool. Spreker weet dat er één leerling door protectie aan de Handelschool is geplaatst, maar de bijdragen voor het schoolgeld voor dien jongeling zijn over vele personen verdeeld. Hij meent dat tegen de aanneming van het voorstel geen bezwaar kan staan en ziet er althans geen gevaar in. Het aantal van hen, op wie het zal worden toegepast, zal niet groot zijn. Men moet bij de beoordeeling der zaak zich op het juiste standpunt plaatsen en niet vergeten dat het niet allen toekomstige handelaars zijn, die de lessen aan de Handeschool volgen. Voor jongelieden, die lust en bekwaamheid aan den dag hebben gelegd om bij den handel werkzaam te zijn, wordt de toegang gevraagd onder protectoraat van de Gemeente.

De heer TINDAL zegt ook tot de meerderheid van het Collegie van Dagelijksch Bestuur te behooren, en wel omdat hij het Gymnasium en de Handelschool niet beschouwt als scholen, waar — zooals aan de Hoogere Burgerschool — het onderwijs uitsluitend is ingerigt op het verkrijgen van algemeene ontwikkeling en beschaving, maar waar het onderwijs de voorbereiding tot een bepaalde loopbaan is. Maar ook om eene andere reden stelt hij de beide eerstgenoemde inrigtingen van onderwijs niet met de laatstgemelde gelijk. In den regel namelijk komt men ouder op de Handelschool dan op de Hoogere Burgerschool, en de luxe, zoo als de heer MULLER vroeger reeds opgemerkt heeft, zit ten deze derhalve minder in het schoolgeld, dan in den leeftijd. Wil men dus bekwame jongelieden, die onvermogend zijn, op de Handelschool of op het Gymnasium plaatsen, dan moet men daarbij niet enkel letten op het schoolgeld, maar ook op den ouderen leeftijd, en dientengevolge ook op het gemis van geldelijke verdiensten; en bij kostelooze plaatsing zou dan nog een beurs behooren. Even als den heer KUIPER, kent ook spreker den jongeling, die door protectie op de Handelschool is geplaatst, maar hij kan, in tegenstelling met de bewering van dat geachte lid, mededeelen, dat het weinig moeite heeft gekost om het schoolgeld voor dien jongen bij elkander te krijgen. In slechts 2 of 3 dagen, naar hij meent, was de zaak in orde.

De heer DE KONING wenscht nog een paar argumenten van tegenstanders van het voorstel van den heer LAGUNA te beantwoorden. De heer TINDAL zeide o. a. dat de luxe, wat de Handelschool aangaat, niet enkel in het schoolgeld, maar ook in den leeftijd zit. Spreker antwoordt daarop, dat dat minder ter zake doet. De Gemeente stelt hare scholen open; zij doet wat zij kan, en moet de zaak verder overlaten. Men zegt wel, dat knappe jonge menschen toch wel voortgeholpen zullen worden. Dit is misschien waar voor een enkele, die in 't oog valt. Het voorstel bedoelt echter eene algemeene, een stelsel-

matige hulp, waarbij natuurlijk de kundigsten vóórgaan. De heer WILDSCHUT deed opmerken dat op het Gymnasium, het Athenaeum of de Hoogeschool volgt, en dat voor de studiën aan laatstgemelde inrigtingen de kosten toch voor den onbemiddelde te groot zijn. Maar spreker zegt, dat de Gemeente met die kosten niet te maken heeft; zij stelt *hare* inrigtingen open en daarmede is *hare* taak vervuld. Het Athenaeum wordt in het oorspronkelijke voorstel niet genoemd. En waarom niet? dit is geen omissie; dit punt is wel degelijk door de voorstellers overwogen. De reden is deze. Het Athenaeum verkeert nog steeds in een staat van overgang. Men kan niet vóór, en niet achteruit, in afwachting dat er eene wet op het Hooger Onderwijs tot stand komt. Men wenschte dus daaraan met dit voorstel ook niet te raken. Die wet is lang uitgebleven, maar spreker vertrouwt dat zij nu toch weldra zal komen, en dan hoopt hij dat de jongelui, die nu kosteloos op het Gymnasium worden toegelaten, ook kosteloos op het Athenaeum zullen kunnen komen. Eenige Profesoren hebben zich reeds bereid verklaard, afstand te doen van hun aandeel in de collegiegelden voor die jongelieden, die, overeenkomstig het beginsel van het voorstel JÄGER, kosteloos op het Athenaeum mogten worden toegelaten. — Het spijt spreker, dat een lid van het Dagelijksch bestuur de Handelschool gedeclineerd heeft, bij de bestrijding van het voorstel LAGUNA. Dit bevreemdde hem te meer, omdat dat lid zijn zoon op de Handelschool heeft. Het is waar, dat men een goed koopman kan worden zonder die school bezocht te hebben, maar de beste en zekerste weg zal toch wel zijn, dat men de praktijk op een goeden theoretischen grondslag doe steunen. De Handelschool is niet alleen bestemd voor het vormen van chefs van groote handelshuizen; zij is dit ook voor de vorming van knappe eerste bedienden en procuratiehouders, die voor den handel onmisbaar zijn. Spreker is verwonderd over den tegenstand, dien het voorstel LAGUNA van de zijde van zijne ambtgenooten CONINCK WESTENBERG en TINDAL ondervindt, terwijl de eene zich vroeger voor de toepassing van het voorstel JÄGER in ruimen zin en de andere zich voor den geest van dat voorstel verklaard had. Spreker moet die verandering van inzigt toeschrijven aan den onwillekeurigen invloed, dien eene verandering van zetel dikwijls uitoefent. Hij betreurt het, dat hij, als Wethouder voor het Onderwijs, in deze quaestie in het Dagelijksch Bestuur alleen staat.

De heer RAHUSEN stelt als motie van orde voor, de beraadslagingen te sluiten, zoowel omdat zij thans van persoonlijken aard worden, als omdat, naar zijne meening, de Vergadering over de quaestie zelve voldoende is ingelicht om tot stemming over te gaan.

Deze motie wordt voldoende onderstend en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De conclusie van het rapport van Burgemeester Wethouders, strek-

kende dat de Raad zich met het voorstel van de heeren DE LEAO LAGUNA c. s. niet vereenige, wordt daarop in omvraag gebragt en met 18 tegen 10 stemmen verworpen.

De heer HEYNSIUS heeft de Vergadering verlaten.

Tegen hebben gestemd de heeren: HOLTZMAN, VAN SONSBEECK, CORVER HOOFT, DE KONING, VAN VLOTEN, VAN NIEROP, VAN KEMPEN, VAN WENSEN, DIJKERS, MULLER, MENDES, CROMMELIN, VENING MEINESZ, TETTERODE, DE LEAÔ LAGUNA, KUIPER, DAVID J. C. VAN LENNEP en EVERWIJN LANGE.

Vóór de heeren: HERMAN J. VAN LENNEP, LUDEN, TINDAL, BERG, WILDSCHUT, KOENEN, DRIESSEN, CONINCK WESTENBERG, RAHUSEN en de VOORZITTER.

De heer RAHUSEN geeft thans in overweging om het voorstel LAGUNA te splitsen, in dien zin, dat afzonderlijk worde gestemd over de kostelooze toelating op de Handelschool en over die op het Gymnasium, daar het niet onwaarschijnlijk is, dat sommige leden vóór de ééne en tegen het andere zijn, en omgekeerd.

De heer DE LEAÔ LAGUNA meent dat, nu het rapport van Burgemeester en Wethouders is verworpen, zijn voorstel moet beschouwd worden als te zijn aangenomen. Wenscht de Vergadering echter ook over dit laatste te stemmen, dan heeft hij daartegen, en ook tegen de splitsing door den heer RAHUSEN verlangd, geen bezwaar.

De VOORZITTER vraagt *hoeveel* leerlingen de heer LAGUNA op het Gymnasium en Handelschool kosteloos wenscht te zien geplaatst. Van dat aantal is in het voorstel geen sprake. Is dit onbepaald? of wenscht de voorsteller het te beperken?

De heer DE LEAÔ LAGUNA antwoordt, dat hij met zijn voorstel alleen bedoelde het beginsel uit te maken, maar de uitvoering wenscht geregeld te zien op dezelfde wijze als bij de andere Gemeentescholen, voor welke het beginsel van kostelooze plaatsing van bekwame, doch onvermogende leerlingen reeds vroeger is aangenomen. Voor de nadere regeling ziet hij een voorstel van Burgemeester en Wethouders te gemoet.

De heer DE KONING heeft tegen de opvatting van den heer LAGUNA geen bezwaar.

De VOORZITTER zegt, dat de voordragt, eenigen tijd geleden omtrent deze zaak door Burgemeester en Wethouders ingediend, is aangehouden en dus nu zal aangevuld moeten worden.

De heer DE KONING hervat, dat het aantal plaatsen, op andere inrigtingen van Onderwijs, voor minvermogenden kosteloos open te stellen, reeds is bepaald bij Raadsbesluit van 28 Augustus jl.

De heer VENING MEINESZ meent dat bedoeld aantal plaatsen nog niet juist bepaald is. Er is wel besloten tot toepassing van het aangenomen *beginsel*, in ruimeren zin dan Burgemeester en Wethouders hebben voorgesteld, maar de beslissing is, meent hij, aangehouden tot na het voorstel LAGUNA.

De heer DE KONING herinnert dat, in de zitting van 28 Augustus jl. toen het door Burgemeester en Wethouders ontworpen reglement op de kostelooze toelating van uitstekende, doch onvermogende leerlingen aan de orde was, de heer HEYNSIUS voorstelde te bepalen, dat jaarlijks kosteloos kunnen geplaatst worden: »op de Hoogere Burgerschool met »vijfjarigen curcus 5 — op de Hoogere Burgerschool voor meisjes 5 — »op de Burgerschool der 2e klasse voor meisjes 5 — op de Industrie»school voor vrouwelijke jeugd 10 — en op de Ambachtschool van de »Maatschappij voor den Werkenden Stand 10 leerlingen". Dat amendement werd aangenomen. Daarop stelde de heer DE LEAÔ LAGUNA voor, ook voor onvermogende uitstekende leerlingen, den toegang tot de Burgerschool der 2e klasse voor jongens kosteloos open te stellen. Nadat ook dit amendement aangenomen was, besloot de Raad het ontwerp-reglement aan Burgemeester en Wethouders terug te zenden, met uitnoodiging om dit, volgens de aangenomen amendementen van de heeren HEYNSIUS en DE LEAÔ LAGUNA, te wijzigen. Burgemeester en Wethouders moeten dus te dezer zake nog eene nadere voordragt aan den Raad doen; bij die gelegenheid kan dan ook eene regeling worden voorgesteld omtrent het aantal onvermogende leerlingen, kosteloos op de Handelschool en het Gymnasium te plaatsen.

De VOORZITTER geeft in overweging dat aantal te bepalen op *vijf*.

De heer RAHUSEN vraagt of de VOORZITTER bedoelt 5 's jaars of 5 op het geheele Gymnasium?

De heer VAN SONSBEECK wenscht dat de beslissing omtrent het aantal toe te laten aangehouden worde tot de nadere voordragt van Burgemeester en Wethouders, omdat hij het niet raadzaam acht dit punt nu incidenteel te beslissen.

De VOORZITTER vraagt welke voordragt de heer VAN SONSBEECK bedoelt.

De heer VAN SONSBEECK antwoordt, dat hij het oog heeft op de nadere voordragt, van welke de heer DE KONING zoo even sprak.

De heer CONINCK WESTENBERG zegt dat het hem onverschillig is, welk cijfer de Raad ten deze zal vaststellen; hij trekt in die quaestie volstrekt geen partij; maar hij meent toch de vraag te moeten opperen, of, als het aantal van 5 wordt aangenomen, dit dan zóó moet worden opgevat, dat er op het Gymnasium en de Handelschool elk, nimmer meer dan 5 plaatsen kosteloos zullen worden begeven, dan wel of de bedoeling is dat er *jaarlijks* 5 leerlingen kosteloos zullen worden geplaatst. Is het laatste het geval, dan moet hij doen opmerken, dat er in 3 jaren tijds 15 leerlingen en dus 10 pCt. der geheele schoolbevolking kosteloos op de Handelschool onderwijs zullen genieten en op het Gymnasium in 5 jaren 25.

De heer DE LEAÔ LAGUNA wenscht het denkbeeld van den heer VAN SONSBEECK te volgen, en de beslissing omtrent het aantal toe te

latenen aan te houden tot de nadere voordragt van Burgemeester en Wethouders.

De heer DE KONING vereenigt zich met dien wensch, en de Vergadering besluit dienovereenkomstig zonder hoofdelijke stemming.

Mitsdien is het voorstel van de heeren DE LEAÔ LAGUNA, c. s., tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool, van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten, in beginsel aangenomen, met bepaling dat Burgemeester en Wethouders nader eene voordragt omtrent de toepassing van dat beginsel aan den Raad zullen indienen.

Den 13den Maart 1873 werd het navolgend Ontwerp-Reglement door Burgemeester en Wethouders ingediend.

Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van den 13den Maart 1873, luidende als volgt:

AMSTERDAM, 13 Maart 1873.

Aan den Gemeenteraad.

Hiernevens hebben wij de eer, U te doen toekomen een nader gewijzigd concept-reglement voor de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere gesubsidiëerde scholen, met een daarbij behoorende memorie van toelichting. Tevens voegen wij hierbij drie concept-besluiten tot wijziging van verordeningen op de heffing van schoolgelden, welke voor de regeling van deze zaak gevorderd worden. Hierbij zij opgemerkt, dat in de verordening op de heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool voor meisjes (*Gemeenteblad* 1872, afd. 3, volgn°. 38) reeds eene bepaling omtrent de kostelooze plaatsing is opgenomen, zoodat die verordening nu niet behoeft gewijzigd te worden.

Het zal welligt niet overbodig zijn, hier te doen volgen eene aanwijzing der plaatsen in de Gemeente-verordening, waar de vroegere voorstellen, rapporten, adviezen en beraadslagingen over deze zaak te vinden zijn. Men vindt:

het voorstel van den heer J. G. JÄGER, in *Gemeenteblad* 1871, afd. 1, bladz. 257 v.v.;

het rapport van Burgemeester en Wethouders met adviezen, in *Gemeenteblad* 1871, afd. 1, bladz. 677 v.v.;

de beraadslagingen in *Gemeenteblad* 1871, afd. 2, blad 773 v. v. en t. a. p. bladz. 787 v.v.;

het Reglement op de plaatsing enz. in *Gemeenteblad* 1872, afd. 1, bladz. 147 v.v.;

het gewijzigd ontwerp-reglement op de plaatsing, met adviezen, in *Gemeenteblad* 1872, afd. 1, bladz. 479 v.v.;

de beraadslagingen in *Gemeenteblad* 1872, afd. 2, bladz. 636 v.v,;
het voorstel van de heeren J. L DE LEAÔ DE LAGUNA c. s. in *Gemeenteblad* 1872, afd. 1, bladz. 752;
het rapport van Burgemeester en Wethouders, t. a. p. bladz. 1014;
de beraadslagingen in *Gemeenteblad* 1872, afd. 2, blad. 1126 v.v.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,
DEN TEX.
de Secretaris,
DE NEUFVILLE.

NADER GEWIJZIGD ONTWERP-REGLEMENT op de KOSTELOOZE PLAATSING *van leerlingen op eenige* OPENBARE en BIJZONDERE GESUBSIDIËERDE SCHOLEN.

ART. 1.

Er kunnen jaarlijks kosteloos geplaatst worden;
op het Gymnasium: *drie* leerlingen;
op de Handelschool: *drie* leerlingen;
op de Hoogere Burgerschool voor jongens: *vijf* leerlingen;
op de Hoogere Burgerschool voor meisjes: *vijf* leerlingen;
op de Burgerscholen der tweede klasse voor jongens: *tien* leerlingen;
op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: *tien* leerlingen;
op de Ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand: *tien* leerlingen; en
op de Industrie-school voor vrouwelijke jeugd: *tien* leerlingen.

ART. 2.

Er kunnen meer leerlingen geplaatst worden dan het getal, in het vorige artikel genoemd, indien de in het vorig jaar kosteloos opengestelde plaatsen niet meer bezet zijn.

ART. 3.

Tot de plaatsing wordt vereischt, dat de ouders of voogden der candidaten onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen en dat de candidaten door bekwaamheid en aanleg uitmunten.

Zij, die op de Burgerscholen der tweede klasse wenschen geplaatst te worden, moeten den leeftijd van *tien* jaren bereikt hebben.

ART. 4.

Bij de aanvrage tot plaatsing worden overgelegd:
a. een geboorte-akte of ander geboortebewijs van den candidaat; en
b. een of meer verklaringen van zijne onderwijzers omtrent zijn gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid.

ART. 5.

Zij die op het Gymnasium, de Handelschool, de Hoogere Burgerscholen, de Ambachtsschool of de Industrieschool wenschen geplaatst te worden, zullen deelnemen aan het gewone toelatings-examen.

Met betrekking tot het Gymnasium zullen Curatoren hen, die aan de in art. 3, 1e zinsnede, gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan opene plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen ter plaatsing aanwijzen.

Omtrent den uitslag van de examens voor de overige in de eerste zinsnede genoemde scholen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die daarop hen, die aan de in art. 3, 1e zinsnede, gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan open plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen, ter plaatsing aanwijzen.

ART. 6.

Zij, die op de Burgerscholen der tweede klasse wenschen geplaatst te worden, zullen een examen moeten ondergaan.

Het wordt afgenomen door drie hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen van die scholen. Ter bijwoning daarvan worden uitgenoodigd: een der Schoolopzieners en een of meer leden der Plaatselijke Schoolcommissie.

Omtrent den uitslag van dit examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die daarop hen, die aan de in artikel 3 gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan open plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen, ter plaatsing aanwijzen.

ART. 7.

Aan hen, die kosteloos op het Gymnasium, de Handelschool of een der Hoogere Burgerscholen geplaatst zijn, zal het gebruik der schoolbehoeften kosteloos worden verstrekt.

ART. 8.

Jaarlijks, na afloop van den cursus, zal aan Burgemeester en Wethouders verslag worden gedaan omtrent gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid der leerlingen.

ART. 9.

De vergunning om de school kosteloos te bezoeken, zal door Burgemeester en Wethouders worden ingetrokken, indien het in het voorgaande artikel genoemde verslag daartoe aanleiding geeft; wegens wangedrag der leerlingen; of indien de ouders of voogden ophouden onvermogend te zijn, om het schoolgeld te betalen.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Na al de beschouwingen, die reeds over dit onderwerp gehouden zijn, en de toelichting, bij ons vorig concept-reglement gegeven, meenen wij hier zeer kort te kunnen zijn en ons tot een enkele opmerking omtrent een enkel artikel te mogen bepalen.

Art. 1. Bij Raadsbesluit van 21 Augustus 1872 (*Gemeenteblad* afd. II, bladz. 649), is het aantal leerlingen, dat jaarlijks kosteloos op elke Hoogere Burgerschool kan geplaatst worden, op *vijf* bepaald. Wij hebben dat cijfer als grondslag aangenomen en het voor de andere scholen verlaagd of verhoogd naar mate van het meer bijzondere of het meer algemeene doel van het onderwijs op die scholen. Was bij het vorig concept voorgedragen, dat cijfer voor de Burgerscholen der *tweede* klasse voor meisjes, op *vijf* vast te stellen, de reden daarvan was, dat wij meenden dat de Raad niet gunstig gezind was voor de toepassing van het stelsel van kostelooze plaatsing op de *lagere* scholen; wij beperkten ons dus toen tot het getal, dat, met het oog op de voorbereiding voor de Hoogere Burgerschool voor meisjes, noodzakelijk was.

Art. 3, 2e zinsnede. De bepaling van den *tien*jarigen leeftijd is wenschelijk, daar vroeger over het vereischte van bekwaamheid en aanleg moeijelijk te oordeelen valt, Daarenboven zullen de kinderen vóór dien leeftijd op de Tusschen- of Armenscholen kunnen gaan.

Art. 5, 2e zinsnede. De plaatsing van deze leerlingen op het Gymnasium, is aan Curatoren dier inrigting overgelaten, in overeenstemming met den geest der verordening op het Gymnasium, d.d. 26 Junij 1860 (Men zie artt. 3 en 12 tot en met 14.)

Art. 7. Deze bepaling is in het reglement opgenomen, naar aanleiding eener opmerking van den heer P. N. Muller (zie: *Gemeenteblad* 1872, afd. II, bladz. 637). Wenscht men bekwame jongelieden, door het kosteloos openstellen der Gemeentescholen, in de gelegenheid te stellen om hun aanleg te ontwikkelen, dan dient men hun ook het kosteloos gebruik van boeken en verdere schoolbehoeften, die bij het onderwijs onmisbaar zijn, toe te staan.

CONCEPT-BESLUIT I, houdende wijziging der verordening op de heffing van SCHOOLGELD *op het* GYMNASIUM.

De Gemeenteraad van Amsterdam,

Gezien de voordragt van Burgemeester en Wethouders, van 13 Maart 1873;

Gelet op de artt. 232—236 en 238 der Gemeentewet, van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* no. 85);

Heeft vastgesteld de volgende

VERORDENING, houdende wijziging der verordening op de heffing van het SCHOOLGELD *op het* STEDELIJK GYMNASIUM *te* Amsterdam, *vastgesteld op* 26 *Mei* 1869, (Gemeenteblad 1869, *afd.* III, *volgn.* 10).

Aan het slot van het eenig artikel wordt gelezen:

»Geen schoolgeld wordt gevorderd voor eenige leerlingen, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onvermogend zijn om het te betalen."

Aldus vastgesteld door den Raad van Amsterdam, in zijne Vergadering van

de Burgemeester,

de Secretaris,

CONCEPT-BESLUIT II, houdende wijziging der verordening op de heffing van SCHOOLGELD *op de* HOOGERE BURGERSCHOOL, *de* HANDELSCHOOL *en de* BURGER DAG- *en* AVONDSCHOOL *te* Amsterdam.

DE GEMEENTERAAD VAN AMSTERDAM,

Gezien de voordragt van Burgemeester en Wethouders, van 13 Maart 1873.

Gelet op de artt, 232—236 en 238 der Gemeentewet, van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* n°. 85), en art. 37 der wet op het middelbaar onderwijs, van den 2den Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 50).

Heeft vastgesteld de volgende

VERORDENING, houdende wijziging der verordening tot heffing van SCHOOLGELD *op de* HOOGERE BURGERSCHOOL, *de* HANDELSCHOOL *en de* BURGER DAG- EN AVONDSCHOOL *te* Amsterdam, *vastgesteld op* 31 *Julij en* 23 *Augustus* 1867 (Gemeenteblad 1867, *afd. III, volgn.* 25), *gewijzigd den* 17/19den *Mei* 1871 (Gemeenteblad 1871, *afd.* 3, *volgn.* 26) *en den* 27sten *Julij* 1872 (Gemeenteblad 1872, *afd.* 3, *volgn.* 60).

In art. 1 wordt gelezen, aan het slot van letter *a*:

»Geene bijdrage wordt gevorderd voor eenige leerlingen, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen".

Aan het slot van letter *b*:

„Geene bijdrage wordt gevorderd voor eenige leerlingen, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen".

Aldus vastgesteld door den Raad van Amsterdam, in zijne Vergadering van

de Burgemeester,

de Secretaris,

CONCEPT-BESLUIT III, houdende wijziging der verordening op de heffing van SCHOOLGELD *op de* OPENBARE LAGERE SCHOLEN.

DE GEMEENTERAAD VAN AMSTERDAM,

Gezien de voordragt van Burgemeester en Wethouders, van 13 Maart 1873.

Gelet op de artt. 232—236 en 238 der Gemeentewet, van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* n°. 85), en art. 33 der wet op het lager onderwijs, van den 13den Augustus 1857 (*Staatsblad* n° 103);

Heeft vastgesteld de volgende

VERORDENING, houdende wijziging der verordening op de heffing van SCHOOLGELD *op de* OPENBARE TUSSCHENSCHOLEN *en op de* OPENAARE SCHOLEN VAN GEWOON EN MEER UITGEBREID LAGER ONDERWIJS, *vastgesteld op* 31 *Julij* 1867 (Gemeenteblad 1867, *afd.* 3, *volgn.* 24). *gewijzigd den* 27sten *Julij* 1872 (Gemeenteblad 1872, *afd.* 3, *volgn.* 67).

Aan het slot van art. 1 wordt de volgende zinsnede bijgevoegd:

»Geene bijdrage wordt gevorderd voor eenige leerlingen van de scholen van gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs der tweede klasse, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg, en wier ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen.

Aldus vastgesteld door den Raad van Amsterdam, in zijne Vergadering van

de Burgemeester,

de Secretaris,

Woensdag 2 April 1873 werd door den Raad het reglement vastgesteld.

a. Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van den 13den Maart 1873, geleidende, ter vaststelling, een nader gewijzigd concept-reglement voor de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere gesubsidiëerde scholen, met memorie van toelichting, benevens drie concept-Raadsbesluiten, als:

concept-besluit I tot wijziging der Verordening op de heffing van schoolgeld op het Gymnasium;

» II tot wijziging der Verordening op de heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool, de Handelschool en de Burgerdag- en avondschool;

» III tot wijziging der Verordening op de heffing van schoolgeld op de openbare lagere scholen.

(N°. 118 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 171/176.

b. Amendement van den heer Mr. E. Boas op die voordragt, strekkende om in art. 1 van het gemelde nader gewijzigd concept-reglement te doen vervallen de woorden:

»op de Burgerscholen der tweede klasse voor jongens: tien »leerlingen, op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: »tien leerlingen;"

met intrekking, voor zooveel noodig, der Raadsbesluiten van 6 December 1871 en 28 Augustus 1872, voor zoover dit amendement daarmede strijdt. (N°. 143 van de lijst der stukken. Zie afd. 1, pag. 195).

De heer Boas vraagt het woord over de voordragt van Burgemeester en Wethouders.

De Voorzitter doet opmerken dat het amendement niet ondersteund is en vraagt of het alsnog ondersteuning vindt.

Verscheidene leden antwoorden bevestigend. Het amendement maakt derhalve een punt van beraadslaging uit. De Voorzitter geeft thans aan den heer Boas het woord.

De heer Boas zegt, dat hij verwacht had dat eerst gelegenheid zoude gegeven worden tot algemeene beschouwingen over het voorstel van Burgemeester en Wethouders, en daarna gevraagd of het amendement ondersteund wordt. Hij wenscht thans over de voordragt van Burgemeester en Wethouders in algemeene beschouwingen te treden, en daarna zijn amendement met enkele woorden toe te lichten. Spreker brengt gaarne hulde aan het denkbeeld van den oorspronkelijken voorsteller, den heer Jäger, om voor onvermogenden ook die takken van onderwijs open te stellen, welke nu niet voor hen bereikbaar zijn; maar hij was en is nog er tegen dat de zoodanigen worden toegelaten op de scholen

van meer uitgebreid lager onderwijs, en heeft daarom tegen het voorstel van den heer TINDAL gestemd. Naar sprekers overtuiging is de beteekenis van de voordragt van Burgemeester en Wethouders, voor zoover de kostelooze toelating van leerlingen op de Burgerscholen der 2e klasse betreft, niets anders dan eene critiek, eene afkeuring van de overige openbare lagere scholen. Onlangs heeft men, voor zooveel de degelijkheid van het onderwijs betreft, verbetering in den toestand gebragt door vermeerdering van het onderwijzend personeel aan de Armen- en Tusschenscholen, maar de omvang van het onderwijs is dezelfde gebleven, en nu wil men in het ontbrekende voorzien door bekwame, maar onvermogende kinderen in de gelegenheid te stellen het meer uitgebreid lager onderwijs te genieten op de Burgerscholen der 2e klasse. Dit acht spreker een verkeerden maatregel, die niet beantwoorden zal aan het doel dat men er mede beoogt. Wil men het onderwijs verbeteren, dan moet men dit dáár doen, waar het gebrek ligt; dan moet men de verbetering aanbrengen aan die scholen, welke thans onvoldoende blijken te zijn om te voorzien in de behoefte, en derhalve aan het onderwijs op de overige lagere scholen gelijken omvang als op de Burgerscholen geven. Nu versta men spreker wèl. Hij beweert volstrekt niet dat aan alle Armenscholen het onderwijs zóó ver moet worden uitgebreid. Men zou des noods met ééne Armenschool kunnen beginnen en deze met dat meer uitgebreid onderwijs begiftigen, en naar de omstandigheden dien maatregel tot meer scholen uitstrekken. Wordt daarentegen de voordragt aangenomen, dan vreest hij daarvan eene ongunstige werking. De verschillende klassen, waarin de ingezetenen goedvinden zich te rangschikken, verkeeren niet gemakkelijk met elkander; de ouders uit de meer gegoede klassen zien niet gaarne dat naast hunne kinderen, leerlingen uit den min gegoeden of behoeftigen stand op de schoolbanken plaats nemen. Men noeme dit verschijnsel het gevolg van vooroordeel, van een wanbegrip, — spreker wil dit niet tegenspreken — het blijft er niet minder waar om, dat het *bestaat!* Bij de middelbare school weegt dit bezwaar in mindere mate, omdat de leerlingen dáár reeds zekeren leeftijd hebben bereikt en de keuze van middelbare scholen niet zoo ruim is, maar bij het lager onderwijs geldt het in al zijne kracht. Spreker brengt in herinnering de regeling van dat onderwijs van 1862, waarbij men is uitgegaan van het, naar zijn inzien, juiste beginsel, om de lagere school voor alle klassen van ingezetenen toegankelijk te maken, zóódat niemand zijne kinderen van de openbare school behoefde terug te houden, hetzij omdat het schoolgeld zijn krachten te boven ging, of omdat hij aanraking met andere klassen schuwde. Men zegge niet dat die regeling de concurrentie der bijzondere scholen onmogelijk maakt; zij zijn onder die regeling vooruitgegaan, en voorzeker worden er meer klagten aangeheven over de moeijelijkheid om met de openbare Armenscholen te concurreren. Bij de regeling van het lager onderwijs van 1867 werden de vier klassen

van Burgerscholen vervangen door twee; het schoolgeld van *f* 150.— werd tot op *f* 70.— 's jaars verminderd. Toen het *f* 150.— bedroeg, waren de scholen geheel bezet èn de candidaten talrijk. Maar toen het op *f* 70.— werd gebragt, werden onderscheidene kinderen van de scholen afgenomen, en een grooter aantal namen van de lijst der candidaten geschrapt. Wordt nu het voorstel van Burgemeester en Wethouders onveranderd aangenomen, dan vreest spreker dat vele ouders hunne kinderen van de Burgerscholen der 2e klasse zullen afnemen, en het gevolg ten slotte zal zijn, dat openbaar lager onderwijs hoofdzakelijk nog slechts aan armen en minvermogenden wordt gegeven. Op deze gronden heeft hij gemeend zijn amendement aan de overweging der Vergadering te moeten aanbevelen.

De heer DE KONING, Wethouder belast met de zaken van het Onderwijs, doet opmerken dat de heer BOAS, die begon met te zeggen dat hij niet eerst zijn amendement bespreken, maar vooraf in algemeene beschouwingen over de voordragt van Burgemeester en Wethouders treden wilde, toch, onder den naam van algemeene beschouwingen, slechts over zijn amendement gesproken heeft. Spreker betreurt dat het thans is ingediend. Het oorspronkelijk voorstel omtrent de kostelooze plaatsing van leerlingen, van den heer JÄGER, is gedaan in Mei 1871, en 't is dus reeds nagenoeg twee jaren geleden, dat deze zaak bij den Raad is ter sprake gekomen. Zij is bij herhaling en uitvoerig behandeld; alle beginselen, daarbij betrokken, zijn met naauwgezetheid overwogen. 't Is zeker overbodig thans alles wat hierover voorgevallen is, aan de Vergadering te herinneren. Genoeg zij het te vermelden, dat, na aanneming van het hoofdbeginsel, de Raad dit eerst in minder ruimen zin wenschte te zien toegepast; dat hij echter later op dat besluit terugkwam en zich voor eene ruimere toepassing verklaarde en, in overeenstemming daarmede, eenige beginselen vaststelde. 't Was nu de taak van Burgemeester en Wethouders, ter toepassing van die beginselen een reglement te zamen te stellen en dat aan de goedkeuring van den Raad te onderwerpen. Van daar hunne voordragt, die nu aan de orde is. En gaat het nu, na dit alles, aan, vraagt spreker, andermaal een aangenomen beginsel ter sprake te brengen? En daarbij in het voorbijgaan de regelingen van het lager onderwijs van 1862 en 1867 te beoordeelen en de laatste te veroordeelen? Is dat eene behoorlijke behandeling van zaken? Spreker zou kunnen begrijpen, dat men voorstelde, terug te komen op een besluit, bij welks vaststelling een blijkbaar verzuim was begaan; maar daarvan is hier geen sprake. Hij heeft dus bezwaar, om den heer BOAS in zijne beschouwingen te volgen; hij ziet in zulk eene beraadslaging volstrekt geen heil. Hij wenscht dat de Raad over het amendement van dien heer niet in discussie trede. Hij schroomt wel dien wensch uit te spreken, omdat hij steeds gestemd is voor vrije en onbelemmerde beraadslaging; maar in

dit geval meent hij te moeten aandringen op sluiting van het debat, daar anders aan deze zaak waarlijk geen einde komt. Hij onderwerpt zijn wensch aan het oordeel der Vergadering.

De VOORZITTER betreurt het mede, dat het amendement thans is ingediend. De heer BOAS doet nu wat vroeger de heer DE LEAÔ LAGUNA deed en deed, met succes. Of ook de heer BOAS succes zal hebben, weet spreker niet; hij constateert thans alleen dat men, tot zijn leedwezen, hier op vroeger genomen besluiten telkens terugkomt.

De heer JÄGER is het eens met de beide vorige sprekers, en meent den Raad te moeten waarschuwen tegen deze manier van handelen van den heer BOAS. De zaak is reeds lang hangende en in beginsel beslist. Men moet dus nu niet daarop terugkomen bij de vaststelling van een reglement, dat de uitvoering inhoudt van vroeger genomen besluiten. Spreker zal het amendement zelf niet beoordeelen, maar zich bepalen tot de verklaring, dat hij het niet wenschelijk acht dat de daad van den heer BOAS als beginsel gesanctioneerd worde.

De heer BOAS zegt, dat hetgeen door de heeren DE KONING en JÄGER in het midden is gebragt, eigenlijk is eene exceptie van niet-ontvankelijkheid tegen zijn amendement. Het verwondert hem echter die exceptie hier te vinden. Is er dan, vraagt hij, reeds een besluit genomen, vatbaar voor uitvoering en in de 3de afdeeling van het *Gemeenteblad* opgenomen, en is de Raad enkel een bureau van redactie geworden, die vroegere besluiten slechts in den vorm eener verordening heeft te gieten? Kan dus het regt van amendement zijn verloren gegaan? De heer DE KONING beweerde, dat de zaak reeds bijna twee jaren in behandeling was. Maar daarin vergist hij zich; zij is den 22sten November 1871 voor het eerst in dezen Raad behandeld, en den 6den December daaraanvolgende werd die behandeling voortgezet. Toen reeds wilde spreker een amendement voorstellen, doch werd hij daarin door de sluiting der discussie verhinderd. En toen in latere vergaderingen het concept-reglement in behandeling kwam, kon hij niet in den Raad tegenwoordig zijn. Thans is een gewijzigd reglement aan de orde, dat onderworpen wordt aan de goedkeuring dezer Vergadering. Kan hier dan nu quaestie zijn van niet-ontvankelijkheid van sprekers amendement? Hij wijst op hetgeen dezer dagen geschiedt in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Daar is in behandeling een nieuw ontwerp van wet op de regterlijke inrigting, terwijl reeds eene wet sedert 1861 bestaat, in het *Staatsblad* afgekondigd, die echter tot heden niet in werking gebragt is. Nu wordt aan het slot van het nieuwe ontwerp eenvoudig de intrekking der wet van 1861 voorgesteld, en geen der leden heeft het gewaagd op het bestaan dier wet een' exeptie van niet-ontvankelijkheid tegen het ontwerp te gronden. Spreker behoeft echter de voorbeelden niet zoo ver te zoeken; hij vindt ze hier, ja zelfs in deze zaak. Eerst toch besloot de Raad dat het aangenomen beginsel van het voorstel JÄGER in *niet*-ruimen zin zou worden toegepast, en het

tegenwoordig concept-reglement doet zien hoe ver men van dat besluit is afgeweken. Aanvankelijk was bepaald de herkomst van de te plaatsen leerlingen voor de kostelooze toelating in aanmerking te nemen, maar die bepaling is weggelaten. En nu spreker een amendement indient, oppert men daartegen bezwaar! Hij meent volkomen bevoegd te zijn tot het voorstellen van een amendement, dat strekt om eene bepaling weg te laten, die niet het gevolg is van een verbindend, voor uitvoering vatbaar Raadsbesluit, maar veeleer van een' wensch, van eenen wenk aan Burgemeester en Wethouders gegeven, om bij het doen hunner voordragt in aanmerking genomen te worden. Door de aanneming van zijn amendement wenscht hij dat voor hem, welligt ook voor andere Raadsleden, het voorgestelde reglement meer aannemelijk worde.

De heer DE LEAÔ LAGUNA herinnert dat de VOORZITTER, toen deze straks zijn leedwezen over de indiening van het amendement van den heer BOAS betuigde, ook sprekers naam heeft genoemd; hij zeide namelijk dat de heer BOAS nu iets deed, wat vroeger door spreker, en met succes, is gedaan. Spreker wenscht echter met een enkel woord te releveren, dat de vergelijking, door den VOORZITTER gemaakt, niet juist is. Toen hij namelijk voorstelde om ook op het Gymnasium en de Handelschool kosteloos plaatsen open te stellen voor onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten, was *dit* beginsel nog niet beslist; die quaestie was toen nog open, en de Raad had daaromtrent nog geen besluit genomen. Met het amendement van den heer BOAS echter is dit een ander geval: dit strekt om terug te komen op een beginsel dat reeds aangenomen is en waarvan alleen de toepassing nog bij reglement moet worden geregeld. Ofschoon spreker zich met het amendement niet vereenigen kan, wenscht hij echter dat den voorsteller het woord worde gelaten, ten einde het toe te lichten en te verdedigen, en wil hij niet dat het begroet worde met eene exceptie van niet-ontvankelijkheid. Men late den heer BOAS vrij uitspreken, zelfs al dringt hij daarbij ook tot het beginsel door. Spreker meent dat het amendement minder gerigt is tegen het concept-reglement, thans in behandeling, dan wel tegen de organisatie van het lager onderwijs alhier. Dit bleek duidelijk uit de toelichting, straks door den voorsteller gegeven. Maar, wat daarvan ook zij, spreker blijft overtuigd dat ook op de Burgerscholen der 2e klasse voor onvermogende, uitstekende leerlingen, kostelooze plaatsen moeten worden opengesteld, omdat, wat de meisjesscholen betreft, de kennis van vreemde talen onmisbaar is om later op de Hoogere Burgerschool voor meisjes over te gaan, en wat de jongensscholen aangaat, diezelfde kennis voor verschillende ambachten en bedrijven onmisbaar moet worden geacht. Men verlieze echter niet uit het oog, dat het hier slechts 10 plaatsen geldt in het jaar. Bij dat luttele getal gaat veel van de kracht van het argument van den heer BOAS verloren. Spreker gelooft niet dat de maatregel nadeelig op de bevolking der Burgerscholen zal

werken, gelijk de heer BOAS vreest. Voor het geringe aantal der open te stellen plaatsen wijkt in ieder geval het bezwaar van den heer BOAS, en spreker gelooft daarom dat de voordragt van Burgemeester en Wethouders veilig kan worden aangenomen.

De heer DE KONING hervat dat de heer BOAS in de meening schijnt te verkeeren, dat hem de bevoegdheid tot het voorstellen van amendementen wordt betwist. Maar dit is geenszins het geval. Spreker althans kent hem niet enkel de bevoegheid toe dat te doen, maar ook zelfs het hoofdbeginsel, dat der kostelooze toelating, te bespreken. Ook wanneer dit concept-reglement is aangenomen, heeft de heer BOAS nog het regt daarvan in eene volgende Vergadering de intrekking voor te stellen, als hij meent dat het verkeerd is. Maar de vraag is niet of de heer BOAS bevoegd is dit te doen, maar deze, of het wenschelijk is dat hij van die bevoegdheid gebruik make. En op die vraag geeft spreker een ontkennend antwoord. — Spreker handhaaft zijne bewering, door den heer BOAS tegengesproken, dat de zaak reeds nagenoeg twee jaren hangende is; de heer JÄGER toch heeft zijn oorspronkelijk voorstel ingediend den 5den Mei 1871. — De heer BOAS beweerde ook, dat te dezer zake nog slechts wenken gegeven, maar geene besluiten genomen zijn. Maar dit ontkent spreker. Tot staving van zijn gevoelen, dat de Raad wel degelijk beginselen vastgesteld heeft, herinnert hij aan het voorstel, in de Vergadering van 28 Augustus 1872, door den heer HEYNSIUS gedaan, waarin de kostelooze plaatsing op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes is opgenomen, welk voorstel met 18 tegen 6 stemmen werd aangenomen. De heer DE LEAÔ LAGUNA stelde in diezelfde zitting voor, kosteloos plaatsen open te stellen op de Burgerscholen der 2eklasse voor jongens, welk amendement ondersteund en zonder hoofdelijke stemming aangenomen werd. Zijn dit nu geen besluiten? De heer BOAS was, helaas! in die vergadering niet tegenwoordig, en daarin vindt spreker de aanleiding tot het voorstellen van het amendement. Wil nu dat Raadslid later afzonderlijk de vraag in discussie brengen, of de regeling van het lager onderwijs alhier, van 1862, te verkiezen is boven die van 1867, dan zal spreker zich daarin gaarne begeven, maar hij acht die nu onvruchtbaar, en blijft bij zijn wensch dat de Raad over het amendement van den heer BOAS nu niet verder beraadslage!

De VOORZITTER wederlegt het door den heer DE LEAÔ LAGUNA gezegde en beweert dat in de Vergadering van 28 Augustus 1872, toen aan de orde was het voorstel van Burgemeester en Wethouders, waarbij het reglement tot kostelooze plaatsing van eenige leerlingen aangeboden werd, de heer LAGUNA een voorstel deed tot wijziging van het Raadsbesluit van 6 December 1871. Hij geeft den Raad in overweging zich te bepalen tot de behandeling van het concept-reglement, door Burgemeester en Wethouders voorgesteld.

160019

De heer BOAS hervat dat de Wethouder voor het Onderwijs het voorstelt, alsof hij, spreker, in beschouwingen wil treden over de regeling van het lager onderwijs van 1867, en eene betuiging van voorkeur voor die van 1862 wil uitlokken. Sprekers bedoeling is geene andere, dan die hij heeft nedergelegd in zijn amendement, om uit art. 1 van het concept-reglement weg te laten de beide regels, die betrekking hebben op de Burgerscholen der 2e klasse; maar over de regelingen van het lager onderwijs van 1862 en 1867 heeft hij alleen in zóóverre gesproken, als hij daaraan ontleende het motief voor zijne stelling, dat men het onderwijs moet veranderen dáár, waar het gebrek ligt en niet ééne klasse van scholen bederven, omdat eene andere voor de behoeften van het onderwijs niet voldoende is. En als nu de Wethouder beweert, dat tot de kostelooze openstelling van plaatsen op de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens, reeds *besloten* is, dan herinnert spreker hem, dat in de Raadszitting van 6 December 1871 is bepaald, dat het toen aangenomen beginsel van kostelooze plaatsing zou worden toegepast in *niet*-ruimen zin; dat nu echter aan de orde is een concept-reglement, aan hetwelk een zeer *ruime* zin ten grondslag ligt. Om deze reden blijft spreker beweren, dat hij volkomen bevoegd is zijn amendement in te dienen, om de bepaling omtrent de Burgerscholen der 2e klasse uit het reglement weg te laten.

De VOORZITTER zegt dat die bevoegdheid aan den heer BOAS niet betwist wordt, maar dat het niet wenschelijk is dat deze daarvan gebruik make.

De beraadslaging over het amendement wordt gesloten. Bij hoofdelijke omvraag wordt het verworpen met 32 tegen 2 stemmen (die van de heeren BEELOO en BOAS). De heeren VAN KEMPEN, VAN DER TOORN, EVERWIJN LANGE, DIJKERS, WILDSCHUT en VAN WENSEN zijn gedurende de discussie ter Vergadering verschenen.

Aan de orde is thans art. 1 van het concept-reglement, door Burgemeester en Wethouders voorgesteld. Het wordt zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen.

Volgt art. 2.

De heer RAHUSEN verklaart zich met dit artikel, zooals het daar ligt, niet te kunnen vereenigen. Naar zijne meening ligt daaraan een gevaarlijk beginsel ten grondslag, en heeft men zich, bij het ontwerpen er van, niet genoeg rekenschap gegeven van den practischen gang der zaak. Er staat: »Er kunnen meer leerlingen geplaatst worden dan het »getal, in het vorige artikel genoemd, indien de in het vorig jaar kos»teloos opengestelde plaatsen niet of niet meer bezet zijn." Maar wat zal het geval wezen? Al blijven er plaatsen open, dan zal men toch elk jaar, bij de aanvulling, met de onderste klasse moeten beginnen, en zóó zou het kunnen gebeuren dat er op de Burgerscholen 2e klasse niet tien, maar veertig kosteloos geplaatste leerlingen waren. Dit zou

echter absurd wezen. De meeste plaatsen toch zullen openvallen in de hoogere klassen, maar die, welke in de 2e, 3e en 4e klasse openkomen, moeten toch alle in de laagste klasse worden aangevuld. Daarom heeft spreker tegen dit artikel bezwaar en geeft hij in overweging het weg te laten.

De heer DE KONING gelooft dat de heer RAHUSEN zich den loop der zaak niet juist voorstelt. Dat lid schijnt namelijk te meenen dat elk, die toegelaten wordt, in de onderste klasse wordt geplaatst. Maar dat behoeft niet te geschieden. Bij het examen wordt bepaald tot welke klasse iedere leerling zal behooren. Maar al ware de zaak zoo als de heer RAHUSEN haar schetst, dan ziet spreker daar nog geen kwaad in. Op elk der Hoogere Burgerscholen zal, met toepassing van artikel 2, het hoogste aantal der leerlingen, die in één jaar kosteloos geplaatst worden, niet meer dan 10 kunnen bedragen. En als men let op de Burgerscholen der 2e klasse, voor jongens en die voor meisjes, waar het getal der kosteloos toegelatenen het grootst is, moet men niet vergeten dat er negen zulke scholen zijn, zoodat alle die kosteloos geplaatsten over vele scholen zullen verspreid wezen. Het doel van Burgemeester en Wethouders met artikel 2 is ruim te zijn in de toepassing van een goed beginsel. Zijn er van de in het vorige jaar beschikbaar gestelde plaatsen open, dan wenschen zij die het volgend jaar te vervullen; maar er zullen in één jaar nooit meer kunnen geplaatst worden dan het dubbel van het getal dat in art. 1 bepaald is.

De heer JÄGER vraagt, wat de voornemens van Burgemeester en Wethouders zijn ten aanzien der begeving van de beschikbare plaatsen. Zullen zij ééns in het jaar eene oproeping van candidaten doen, of doorloopend gelegenheid geven om geplaatst te worden? Wat is ten deze de bedoeling? Deze zaak is thans aan Burgemeester en Wethouders overgelaten, en spreker zou gaarne willen vernemen welke hunne denkbeelden over de toepassing van dit artikel zijn. Moet het initiatief genomen worden door de aanvragen van belanghebbenden, of zullen Burgemeester en Wethouders candidaten uitlokken, bij openbare oproeping?

De heer RAHUSEN is door de verdediging van den Wethouder voor het Onderwijs niet voldaan. De Wethouder toch heeft zich verdedigd met eene uitzondering. Hij zeide namelijk, dat er ook open plaatsen zullen worden aangevuld in de hoogere klassen; indien dit al geschiedt, zal het echter bij exceptie wezen, maar men moet zich hier schikken naar den regel. De Wethouder zeide ook, dat het aantal niet zoo groot zal wezen. Maar spreker meent dat het zeer groot zal kunnen zijn. Men lette b. v. op de bepaling omtrent het Gymnasium. Het Gymnasium heeft 5 klassen, en nu is het geval denkbaar, dat in een jaar er in elke klasse 2 vacaturen zijn, die niet worden vervuld; dan zouden er, volgens *dit* artikel, in het volgende jaar 11 plaatsen beschikbaar wezen. Spreker zou tegen het artikel geen bezwaar hebben, als er bij

bepaald werd dat het alleen geldt de open plaatsen van het vorige jaar, d. i. wat het Gymnasium aangaat, niet meer dan drie; maar dit staat er niet in te lezen, en daarom kan hij er zich niet mede vereenigen.

De heer DE KONING hervat dat de heer RAHUSEN het artikel niet juist opvat. Er staat: »Er kunnen meer leerlingen geplaatst worden dan »het getal, in het vorige artikel genoemd, indien *de in het vorig jaar* »*kosteloos opengestelde* plaatsen niet of niet meer bezet zijn." Ten hoogste zullen er dus op het Gymnasium in één jaar *zes* leerlingen kosteloos geplaatst kunnen worden; wanneer namelijk de 3 plaatsen van het vorige jaar open zijn gebleven of geraakt. — In antwoord aan den heer JÄGER zegt spreker, dat het de bedoeling van Burgemeester en Wethouders is, telkens vóór den aanvang van den cursus, eene oproeping van candidaten te doen. Het is niet wenschelijk, dat de plaatsing geschiede midden in een cursus. Spreker althans acht het zeer onraadzaam in den loop daarvan open plaatsen aan te vullen.

De heer BOAS ondersteunt het gevoelen van den heer RAHUSEN. Er worden jaarlijks kosteloos geplaatst op het Gymnasium, drie leerlingen. De Wethouder voor het Onderwijs zegt, dat voor het Gymnasium 6 kostelooze plaatsen het maximum is, maar dit is volgens het artikel niet juist. Er kunnen te gelijk open zijn 3 van het vorige en 3 van dit jaar, terwijl de 3 van het volgende jaar óók moeten vervuld worden; dit zijn dan reeds 9 open plaatsen, en zoo zoude men inderdaad kunnen komen tot het getal, straks door den RAHUSEN genoemd. Spreker wenscht daarom, dat een vast cijfer als maximum van in één jaar te begeven plaatsen worde bepaald.

De heer DE KONING doet opmerken, dat de heer BOAS zoo even een woord noemde, dat niet in het concept-reglement staat, namelijk het woord »opengevallen." Er staat: »opengesteld." Daardoor wordt de zin duidelijk. Wil de heer BOAS het artikel nog verduidelijkt zien, dan wil spreker gaarne beproeven de redactie te wijzigen.

De heer JÄGER stelt voor den aanvang van art. 2 te doen luiden: »Eene maand vóór den aanvang van den jaarlijkschen cursus, worden »door Burgemeester en Wethouders openbare oproepingen gedaan, »waarbij aan candidaten de gelegenheid tot kostelooze plaatsing wordt »aangeboden."

De VOORZITTER doet opmerken, dat dit voorstel geen betrekking heeft op de quaestie, door den heer RAHUSEN besproken.

De heer RAHUSEN zegt, dat, na de laatste verdediging des Wethouders, zijn grootste bezwaar tegen het artikel vervallen is. Hij wenscht echter dat de redactie, die hij nu niet duidelijk acht, meer met de juiste bedoeling in overeenstemming worde gebragt.

De VOORZITTER geeft in overweging, den klemtoon te leggen op het woordje »het," zoodat men leze: »in het vorig jaar."

De heer WILDSCHUT, instemmende met de toelichting door den heer

DE KONING gegeven, gelooft dat de bedoeling het best wordt uitgedrukt, wanneer in art. 2 wordt bepaald, dat in één jaar nimmer meer leerlingen geplaatst kunnen worden dan het dubbele van het getal, in art. 1 genoemd.

De heer DE KONING stelt nu voor om alle bezwaar weg te nemen, door aan art. 2 eene tweede alinea toe te voegen, luidende: »Er mogen in »één jaar nimmer meer leerlingen geplaatst worden, dan het dubbel »van het in art. 1 genoemde maximum."

De heer RAHUSEN verklaart zich met die redactie te kunnen vereenigen. Zonder hoofdelijke stemming wordt dienovereenkomstig besloten.

Thans is aan de orde het zoo even genoemde amendement van den heer JÄGER, dat voldoende ondersteund wordt.

De heer DE KONING vreest, dat zoodanige bepaling moeijelijkheid zal opleveren in de toepassing, en zag liever, dat de Raad genoegen nam met de verklaring van Burgemeester en Wethouders, dat zij telkens, vóór den aanvang van den cursus, eene oproeping zullen doen. De tijdsbepaling van eene maand, in het amendement opgenomen, kan te kort, maar in sommige gevallen ook te lang zijn. Daarbij komt dat enkele der in art. 1 genoemde scholen een *halfjarigen* cursus hebben, terwijl het amendement van den *jaarlijkschen* cursus spreekt.

De heer JÄGER hervat dat hij enkel het denkbeeld wil aangeven van openbare oproeping der candidaten. Strijdt de redactie van zijn amendement, dat hij staande de Vergadering, en derhalve vlugtig, ontworpen heeft, met eene goede practische uitvoering, dan hecht hij niet aan de woorden. Hij wenscht alleen dat hier of elders in het reglement worde bepaald, dat de candidaten in het openbaar zullen worden opgeroepen. En wat het bezwaar betreft, aan een' *half*jaarlijkschen cursus ontleend, daaraan wordt tegemoetgekomen, als het woord »*jaarlijkschen*" uit zijn amendement wegvalt, zoodat men enkel »cursus" leest.

De heer DE KONING stelt, ter tegemoetkoming aan den wensch van »den laatsten spreker voor, te bepalen als volgt: Tot dat einde worden »candidaten door Burgemeester en Wethouders bij openbare kennis»geving opgeroepen".

De heer JÄGER verklaart, dat elke redactie hem goed is, indien maar blijkt, dat het initiatief tot relatie met de candidaten regelmatig en in het openbaar uitgaat van Burgemeester en Wethouders.

De bepaling, door den heer DE KONING voorgesteld, wordt daarop zonder hoofdelijke stemming aangenomen, en geplaatst aan het slot van art. 1.

Art. 2, gewijzigd volgens het aangenomen amendement van den heer DE KONING, wordt daarna zonder stemming goedgekeurd.

De artt. 3, 4, 5 en 6 worden achtereenvolgens aangenomen zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming

Volgt art. 7.

De heer DRIESSEN vraagt, of hier, ter voorkoming van misverstand, niet moet worden gelezen: »boeken en verdere schoolbehoeften", even als in de toelichting.

De heer DE KONING zegt daartegen geen bezwaar te hebben.

De VOORZITTER evenmin, mits de beteekenis deze zij, dat de boeken en verdere schoolbehoeften eigendom blijven der school en niet van de gebruikers.

De heer DE LEAÔ LAGUNA wenscht omtrent dit artikel eene andere opmerking te maken. Er is hier namelijk geene melding gemaakt van het kosteloos gebruik der schoolbehoeften aan de Burgerscholen der 2e klasse, en daaromtrent dient toch z. i. eene bepaling te worden opgenomen. Men zal hem misschien tegenwerpen, dat bij de verordening op de heffing der schoolgelden is bepaald, dat onder die gelden het genot der schoolbehoeften begrepen is. Maar daarop antwoordt hij, dat thans sprake is van *kostelooze* toelating, en dus, naar zijne meening, de bepaling dat ook de kosteloos geplaatsten het kosteloos gebruik der boeken enz. zullen hebben, niet overbodig kan worden geacht. Verklaart het Dagelijksch Bestuur echter, dat zoodanig kosteloos gebruik in de bedoeling ligt, dan zal spreker daarin berusten en niet verder op het opnemen eener uitdrukkelijke bepaling daaromtrent aandringen.

De heer VENING MEINESZ meent, dat aan het bezwaar van den heer LAGUNA wordt tegemoet gekomen, door eenvoudig de vermelding der scholen uit het artikel weg te laten en dus te lezen: »Aan hen die »kosteloos geplaatst zijn, zal het gebruik der boeken en verdere school»behoeften kosteloos worden verstrekt."

De heer DE KONING acht de opmerking van den heer DE LEAÔ LAGUNA wel fijn, maar juist. Onder het schoolgeld aan de Burgerscholen is het vrij genot der schoolbehoeften begrepen; wordt dus geen schoolgeld geheven, dan zou ook dat vrij genot vervallen. Eene uitdrukkelijke vrijstelling ook voor deze soort van scholen is dus niet overbodig. Spreker meent, dat dit gevoegelijk zou kunnen geschieden door overneming van het denkbeeld, zooeven door den heer VENING MEINESZ aan de hand gedaan, om de vermelding der scholen uit dit artikel weg te laten.

De VOORZITTER is echter van oordeel dat dit niet opgaat, omdat in het reglement óók sprake is van kostelooze plaatsing op de Ambachtsschool en de Industrieschool, die geene Gemeentelijke instellingen zijn.

De heer DE KONING, de juistheid van die opmerking erkennende, stelt alsnu voor te lezen: »Aan hen, die *kosteloos* op *openbare* scholen ge»plaatst zijn, zal enz."

Met die wijziging neemt de Vergadering zonder hoofdelijke stemming genoegen, en art. 7 wordt daarna, mede zonder hoofdelijke omvraag, vastgesteld als volgt: »Aan hen, die kosteloos op openbare scholen

»geplaatst zijn, zal het gebruik der boeken en verdere schoolbehoeften »kosteloos worden verstrekt."

Art. 8 wordt goedgekeurd, zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming.

Aan de orde is art. 9

De heer DE KONING geeft in overweging uit dit artikel de woorden: »door »Burgemeester en Wethouders" weg te laten; en wel bepaald met het oog op het Gymnasium, welke instelling wordt beheerd door Curatoren, die over de toelating beslissen en dus ook het regt hebben de jonge lieden te ontslaan.

De VOORZITTER heeft tegen die weglating bezwaar, en wil, met het oog op het Gymnasium, lezen: »door Burgemeester en Wethouders of »door Curatoren van het Gymnasium, voor zoover deze inrigting »aangaat."

De heer DE KONING acht zulk eene bijvoeging eigenlijk overbodig, daar het van zelf spreekt, dat van de Handelschool, de Hoogere Burgerscholen en de Burgerscholen, door niemand anders dan door Burgemeester en Wethouders leerlingen kunnen worden ontslagen.

De heer VAN NIEROP wenscht het artikel onveranderd te behouden. Voor het Gymnasium heeft de voorgestelde wijziging weinig belang. Wenschen Curatoren een der kosteloos geplaatste leerlingen te verwijderen, dan hebben zij daarvan eenvoudig berigt te geven aan Burgemeester en Wethouders, die zonder twijfel in deze de voordragt van Curatoren wel zullen volgen. Aanneming der wijziging, waarvan thans sprake is en waardoor een privilegie aan Curatoren van het Gymnasium zou worden geschonken, zou echter den naijver der Commissie van toezigt op het Middelbaar Onderwijs en van de Bestuurders van andere inrigtingen kunnen opwekken. Daarom is spreker tegen de wijziging van dit artikel.

De heer RAHUSEN vereenigt zich met het denkbeeld van den VOORZITTER, niet met de zienswijze van den heer VAN NIEROP. Ging deze laatste op, dan zou de Verordening op het Gymnasium gewijzigd moeten worden. Men vergete toch niet dat, volgens de bestaande regeling, het Gymnasium is eene inrigting van Hooger-, niet van Middelbaar Onderwijs.

De heer KUIPER wenscht, even als de heer VAN NIEROP, het artikel onveranderd te behouden. Hebben Curatoren van het Gymnasium, of de besturen der industrie- of ambachtsschool over een of meer kosteloos toegelatenen redenen van klagen, dan kunnen zij Burgemeester en Wethouders verzoeken de vergunning tot kosteloos bezoek in te trekken.

De heer JÄGER ondersteunt het denkbeeld des VOORZITTERS.

De heer DE KONING sluit zich bij den heer RAHUSEN aan. De verhouding van Burgemeester en Wethouders tot het Gymnasium is geheel anders, dan die tot de openbare scholen van Lager- en van Middelbaar

Onderwijs. Het beheer van laatstgenoemde scholen is in handen van Burgemeester en Wethouders; dat van het Gymnasium, krachtens het Koninklijk besluit tot organisatie van het Hooger Onderwijs, in handen van het collegie van Curatoren. In dien geest is dan ook de Gemeentelijke verordening op het Gymnasium ingerigt. Bij art. 12 tot 19 van die verordening wordt de plaatsing op het Gymnasium aan Curatoren overgelaten. De Commissiën van *toezigt* op het Lager en Middelbaar Onderwijs zullen dus hieromtrent niet naijverig kunnen zijn. — Dit punt was bij de redactie van art. 9 van dit concept-reglement, aan sprekers aandacht ontsnapt. Even als nu bij art. 5, 2e alinea, van dit reglement is bepaald dat de aanwijzing ter plaatsing door Curatoren geschiedt, moet ook het ontslag van hen uitgaan.

De heer VAN NIEROP zegt zeer wel te weten dat het Gymnasium onderscheiden is van anderé inrigtingen van onderwijs, waarvan hier sprake is, doch doet tevens opmerken dat dit evenzeer met de ambachtsschool en de industrieschool het geval is. Alinea 2 van art. 5 vindt welligt hare regtvaardiging in de wet op het Hooger Onderwijs.

De heer VENING MEINESZ is van gevoelen dat men thans tot het bestuur der school eene zaak wil brengen, die er niet toe behoort. Wat doet in deze de Gemeente? Zij betaalt voor enkele leerlingen het schoolgeld. En zij kan daarmede ophouden als zij wil. Dat gaat het bestuur der scholen niet aan.

De heer RAHUSEN zegt, dat de heeren VAN NIEROP en VENING MEINESZ, naar zijne meening, eene juridieke ketterij verkondigen. De regel is deze: dat hij, die toelaat, ook ontslaat. En zouden dan Curatoren van het Gymnasium beslissen over de toelating, maar Burgemeester en Wethouders over de intrekking der vergunning tot plaatsing? Incidenteel kan dit punt nu niet behandeld worden. Het reglement op het Gymnasium bestaat; 't moet, 't moge goed of slecht zijn, worden gehandhaafd, en men mag nu niet, incidenteel, een der grondvesten van het Gymnasium gaan schudden.

De VOORZITTER stelt voor achter: »Burgemeester en Wethouders" te laten volgen de woorden: »of, voor zooverre het Gymnasium aan»gaat, door Curatoren van die inrigting."

De heer BOAS is het eens met den heer VENING MEINESZ. 't Geldt hier niet de verwijdering van leerlingen als zoodanig; maar er is alleen sprake van het intrekken eener vergunning, die, door Burgemeester en Wethouders verleend, ook alleen door hen ontnomen kan worden. Willen nu, ondanks die intrekking, de besturen van de Ambachts- of Industrieschool de leerlingen behouden, dan mogen zij dit doen, maar Burgemeester en Wethouders zullen het regt hebben over de plaatsen, door de intrekking van vergunningen opengevallen, ten behoeve van andere leerlingen te beschikken.

De heer VAN NIEROP merkt op, dat Burgemeester en Wethouders ook

admitteren voor het Gymnasium; men zie slechts de laatste zinsnede van art. 5; zij moeten dus ook bevoegd zijn, de verleende admissie in te trekken.

Het amendement des VOORZITTERS wordt thans in omvraag gebragt en met 20 tegen 13 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd: de heeren MULLER, DE LEAÔ LAGUNA, CORVER HOOFT, TINDAL, CONINCK WESTENBERG, DRIESSEN, BERG, BOISSEVAIN, RAHUSEN, JÄGER, CROMMELIN, MENDES, DE KONING, HERMAN J. VAN LENNEP, VAN KEMPEN, EVERWIJN LANGE, VAN DER TOORN, RAS, DAVID J. C. VAN LENNEP en de VOORZITTER.

Tegen: de heeren ASSER, VAN SONSBEECK, HEINEKEN, VENING MEINESZ, SMIDT VAN GELDER, BEELOO, VAN NIEROP, KUIPER, BOAS, DIJKERS, VAN WENSEN, HEYNSIUS en VAN VLOTEN.

De heer WILDSCHUT heeft de Vergadering verlaten.

Het gewijzigde art. 9 wordt thans zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd. Het geheele concept-reglement wordt daarna, zooals het tengevolge der goedgekeurde amendementen gewijzigd is, bij hoofdelijke omvraag met 31 tegen 2 stemmen (die van de heeren BEELOO en BOAS) aangenomen.

Aan de orde is daarop het concept-besluit n^0, 1, strekkende tot wijziging der Verordening op de heffing van schoolgeld op het Stedelijk Gymnasium, vastgesteld 26 Mei 1869 (*Gemeenteblad* 1869, afd. III, volgn. 10).

De heer MENDES heeft eene kleine aanmerking betreffende de voorgestelde redactie. De bedoeling is, dat geen schoolgeld wordt geheven van die leerlingen, welke men kosteloos admitteert. Maar dit kan men zóó niet zeggen. Nu echter staat er: „Geen schoolgeld wordt geheven »van eenige leerlingen, die uitmunten door bekwaamheid en aanleg en „wier ouders of voogden onvermogend zijn om het te betalen." Maar als nu iemand komt, die zegt: »ik ben bekwaam en heb aanleg, maar »ik ben onvermogend," dan moet men hem, indien de voorgestelde redactie behouden blijft, kosteloos toelaten.

De heer DE KONING doet opmerken, dat de voorgestelde bijvoeging moet beschouwd en uitgelegd worden in verband met het concept-reglement op de kostelooze plaatsing en dat dan de bedoeling duidelijk is. 't Verwondert spreker overigens, dat de geopperde aanmerking *nu* wordt gemaakt. Eene bepaling als de voorgestelde is, met dezelfde bewoordingen, opgenomen in de verordening op de heffing van schoolgelden op de Hoogere Burgerschool voor meisjes; bij de vaststelling daarvan is die aanmerking niet in het midden gebragt.

De heer RAHUSEN meent, dat in de aanmerking van den heer MENDES veel waarheid gelegen is. Eigenlijk zou er moeten staan: »Er wordt »geen schoolgeld gevorderd voor eenige leerlingen, die door Burgemees»ter en Wethouders kosteloos worden geplaatst, ingevolge de verorde-

»ning, dit onderwerp regelende," of iets dergelijks. Blijft de redactie, zoo als die nu luidt, behouden, dan zouden velen kunnen beweren, dat zij vallen in de termen van kostelooze plaatsing.

De heer BOAS vindt de aanmerking van den heer MENDES óók niet ongegrond, doch meent dat het bezwaar, daaruit voortvloeijende, gemakkelijk op te heffen is. Men heeft hier te doen met het onvermogen der leerlingen; het onvermogen der voogden doet er niet toe. Spreker geeft in overweging te lezen: »Geen schoolgeld wordt gevorderd van de leer»lingen, welke, krachtens het reglement van heden (of van 2 April »1873) zijn toegelaten."

De heer CORVER HOOFT meent dat van de redactie, door den heer BOAS aan de hand gedaan, het gevolg zal zijn, dat, wanneer het reglement wordt gewijzigd, ook de Verordening op de heffing van schoolgeld moet veranderd worden. Ten einde dit te voorkomen, geeft spreker in overweging te lezen: »Geen schoolgeld wordt gevorderd voor »eenige leerlingen, die volgens bestaande bepalingen daarvan zijn vrij»gesteld."

De heer DE KONING stemt de juistheid toe van de opmerking van den heer CORVER HOOFT en wenscht aan het bezwaar tegemoet te komen door de wijziging te doen luiden: „Geen schoolgeld wordt gevorderd »voor eenige leerlingen, toegelaten krachtens het reglement op de koste»looze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere, ge»subsidieërde, scholen."

Dienovereenkomstig wordt, bij hoofdelijke omvraag, met algemeene (31) stemmen besloten.

De heeren HEYNSIUS en ASSER zijn bij deze stemming niet tegenwoordig, doch keeren later ter Vergadering terug.

Volgt concept-besluit II, strekkende tot wijziging der Verordening op de heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool, de Handelschool en de Burgerdag- en avondschool, vastgesteld op 31 Julij en 23 Augustus 1867 (*Gemeenteblad* 1867, afd. III, volgn. 25), gewijzigd den 17/19den Mei 1871 (*Gemeenteblad* 1871, afd. III, volgn. 26) en 27 Julij 1872 (*Gemeenteblad* 1872, afd. III, volgn. 60.)

De heer DE KONING stelt, naar aanleiding van het zooeven genomen besluit, voor, om ook hier te lezen: »Geene bijdrage wordt gevorderd »voor eenige leerlingen, toegelaten krachtens het reglement op de koste»looze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere, ge»subsidieërde scholen."

Dienovereenkomstig wordt besloten en concept-besluit II, alzoo gewijzigd, zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Aan de orde is concept-besluit III, strekkende tot wijziging der verordening op de heffing van schoolgeld op de openbare Tusschenscholen en op de openbare scholen van gewoon en meer uitgebreid Lager Onderwijs, vastgeld op 31 Januarij 1867 (*Gemeenteblad* 1867, afd. III,

volgn. 24), gewijzigd den 27sten Julij 1872, (*Gemeenteblad* 1872, afd. III, volgn. 67).

Ook hier wordt, op voorstel van den heer DE KONING. dezelfde wijziging in de redactie gebragt als in die der beide vorige besluiten, en dus besloten dat aan het slot van art. 1 der genoemde Verordening zal worden bijgevoegd de volgende zinsnede: »Geene bijdrage wordt „gevorderd voor eenige leerlingen van de scholen van gewoon en meer „uitgebreid lager onderwijs der 2e klasse, toegelaten krachtens het regle»ment op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare „en bijzondere, gesubsidiëerde, scholen."

Met die wijziging wordt concept-besluit III goedgekeurd, zonder hoofdelijke stemming.

Daarop stelt de heer DE KONING voor, de redactie der laatste alinea van de Verordening op de heffing van schoolgeld op de Hoogere Burgerschool voor meisjes, van 20 Maart 1872 (*Gemeenteblad* 1872, afd. III, volgn. 38) met die van de zoo even genomen besluiten in overeenstemming te brengen, en dus mede te doen luiden: »Geene bijdrage »zal worden gevorderd voor eenige meisjes, toegelaten krachtens het »reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige open»bare en bijzondere, gesubsidiëerde, scholen."

Dienovereenkomstig wordt besloten, zonder hoofdelijke stemming.

Het Reglement luidt nu als volgt:

REGLEMENT op de KOSTELOOZE PLAATSING *van leerlingen op eenige* OPENBARE *en* BIJZONDERE GESUBSIDIËERDE SCHOLEN.

ART. 1.

Er kunnen jaarlijks kosteloos geplaatst worden:
op het Gymnasium: *drie* leerlingen;
op de Handelsschool: *drie* leerlingen;
op de Hoogere Burgerschool voor jongens: *vijf* leerlingen;
op de Hoogere Burgerschool voor meisjes: *vijf* leerlingen;
op de Burgerscholen der tweede klasse voor jongens: *tien* leerlingen;
op de Burgerscholen der tweede klasse voor meisjes: *tien* leerlingen;
op de Ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand: *tien* leerlingen; en
op de Industrie-school voor vrouwelijke jeugd: *tien* leerlingen.

Tot dat einde worden candidaten door Burgemeester en Wethouders bij openbare kennisgeving opgeroepen.

ART. 2.

Er kunnen meer leerlingen geplaatst worden dan het getal, in het

vorige artikel genoemd, indien de in het vorig jaar kosteloos opengestelde plaatsen niet of niet meer bezet zijn.

Er mogen in één jaar nimmer meer leerlingen geplaatst worden dan het dubbel van het in art. 1 genoemde maximum.

ART. 3.

Tot de plaatsing wordt vereischt, dat de ouders of voogden der candidaten onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen en dat de candidaten door bekwaamheid en aanleg uitmunten.

Zij, die op de Burgerscholen der tweede klasse wenschen geplaatst te worden, moeten den leeftijd van *tien* jaren bereikt hebben.

ART. 4.

Bij de aanvrage tot plaatsing worden overgelegd:

a. een geboorte-acte of ander geboortebewijs van den candidaat; en

b. een of meer verklaringen van zijne onderwijzers omtrent zijn gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid.

ART. 5.

Zij die op het Gymnasium, de Handelsschool, de Hoogere Burgerscholen, de Ambachtsschool of de Industrieschool wenschen geplaatst te worden, zullen deel nemen aan het gewone toelatings-examen.

Met betrekking tot het Gymnasium zullen Curatoren hen, die aan de in art. 3, 1e zinsnede, gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan open plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen ter plaatsing aanwijzen.

Omtrent den uitslag van de examens voor de overige in de eerste zinsnede genoemde scholen, wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die daarop hen, die aan de in art. 3, 1e zinsnede, gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan open plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen ter plaatsing aanwijzen.

ART. 6.

Zij, die op de Burgerscholen der tweede klasse wenschen geplaatst te worden, zullen een examen moeten ondergaan.

Het wordt afgenomen door drie hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen van die scholen. Ter bijwoning daarvan worden uitgenoodigd: een der Schoolopzieners en een of meer leden der Plaatselijke Schoolcommissie.

Omtrent den uitslag van dit examen wordt aan Burgemeester en Wethouders verslag gedaan, die daarop hen, die aan de in artikel 3 gestelde eischen voldoen, of, indien er meer zoodanige dan open plaatsen zijn, de meest uitmuntende van hen ter plaatsing aanwijzen.

ART. 7.

Aan hen, die kosteloos op openbare scholen geplaatst zijn, zal het gebruik der boeken en verdere schoolbehoeften kosteloos worden verstrekt.

ART. 8.

Jaarlijks, na afloop van den cursus, zal aan Burgemeester en Wethouders verslag worden gedaan omtrent gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid der leerlingen.

ART. 9.

De vergunning om de school kosteloos te bezoeken, zal door Burgemeester en Wethouders of, voor zooverre het Gymnasium aangaat, door Curatoren van die inrigting, worden ingetrokken, indien het in het voorgaande artikel genoemde verslag daartoe aanleiding geeft; wegens wangedrag der leerlingen; of indien de ouders of voogden ophouden onvermogend te zijn, om het schoolgeld te betalen.

Aldus vastgesteld door den Gemeenteraad van Amsterdam, in zijne Vergadering van den 2den *April* 1873.

de Burgemeester,
DEN TEX.

de Secretaris,
DE NEUFVILLE.

Krachtens de laatste zinsnede van Art. 1 van bovenstaand Reglement werden door Burgemeester en Wethouders de beide volgende Kennisgevingen uitgevaardigd:

I. Burgemeester en Wethouders van Amsterdam brengen ter kennis van belanghebbenden, dat door den Raad dezer Gemeente, in zijne Vergadering van den 2den April 1873, is besloten, dat er jaarlijks *kosteloos kunnen worden geplaatst:*

op het Stedelijk Gymnasium *drie leerlingen;*
op de Openbare Handelsschool *drie leerlingen;*
op de Hoogere Burgerschool voor jongens *vijf leerlingen;*
op de Hoogere Burgerschool voor meisjes *vijf leerlingen;*
op de Burgerscholen der 2e klasse voor jongens *tien leerlingen;*
op de Burgerscholen der 2e klasse voor meisjes *tien leerlingen;*
op de Ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand *tien leerlingen.*

Voorts deelen zij mede:

dat het gebruik van boeken en verdere schoolbehoeften aan hen, die kosteloos op de openbare scholen worden geplaatst, gratis zal worden verstrekt;

dat tot de plaatsing wordt vereischt dat zij, die daarvoor wenschen in aanmerking te komen, door bekwaamheid en aanleg uitmunten en dat hunne ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen;

dat zij, die op de Burgerscholen der 2e klasse wenschen geplaatst te worden, den leeftijd van *tien jaar* moeten hebben bereikt;

dat bij de aanvrage tot plaatsing moeten worden overgelegd:

a. een geboorte-acte of ander geboorte-bewijs;

b. een of meer verklaringen der onderwijzers van hen, die wenschen in aanmerking te komen, omtrent gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid; en

dat de eerste plaatsing zal geschieden op de Ambachtsschool in den loop der maand Junij en op de overige scholen in het midden der maand Augustus.

De ouders of voogden, die wenschen dat hunne kinderen of pupillen naar de genoemde plaatsen mededingen, behooren eene aanvrage daartoe, onder overlegging van de hiervoren vermelde stukken, in te zenden der Gemeente-Secretarie, afdeeling onderwijs (aan het Raadhuis), alwaar nadere inlichtingen zijn te verkrijgen vóór den 31sten Mei 1873.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

AMSTERDAM, den 10den Mei 1873.

DEN TEX,
de Secretaris,
F. H. VAN NOTTEN, *l. s.*

II. Burgemeester en Wethouders van Amsterdam brengen ter kennis van belanghebbenden, dat van Gemeentewege jaarlijks *kosteloos kunnen worden geplaatst:*

op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd *tien leerlingen;* en
op de Ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand *tien leerlingen.*

Voorts deelen zij mede:

dat tot de plaatsing wordt vereischt dat zij, die daarvoor wenschen in aanmerking te komen, door bekwaamheid en aanleg uitmunten, en dat hunne ouders of voogden onvermogend zijn om het schoolgeld te betalen;

dat bij de aanvrage tot plaatsing moeten worden overgelegd:

a. eene geboorte-acte of een ander geboorte-bewijs; en

b. een of meer verklaringen van de onderwijzers omtrent gedrag, aanleg, ijver en bekwaamheid; en

dat de voor de plaatsing vereischte leeftijd is: op de Industrieschool (in den regel) van 12 tot en met 15 jaar, en op de Ambachtsschool van ten minste 13 jaar.

De ouders of voogden, die wenschen dat hunne kinderen of pupillen voor genoemde plaatsing mededingen, behooren eene aanvrage daartoe, onder overlegging van de hiervoren vermelde stukken, in te zenden ter Gemeente-Secretarie, afdeeling Onderwijs (aan het Raadhuis), vóór den vierden Augustus 1873.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

AMSTERDAM, den 19den Julij 1873. DEN TEX.

de Secretaris,
DE NEUFVILLE.

Het gevolg dier oproepingen was, dat zich verscheidene candidaten tot kostelooze plaatsing aanmeldden. Bij het ter perse leggen dezer brochure verzocht de heer JÄGER den Wethouder voor het Onderwijs, hem eene opgave van het aantal toegelatenen op elke school te verschaffen, aan welk verzoek de Wethouder welwillend gehoor gaf, bij het schrijven dat hieronder wordt medegedeeld:

Den Heer J. G. JÄGER, Lid van den Gemeenteraad.

Ter voldoening aan Uw geëerd verzoek heb ik het genoegen U te melden, dat nu, krachtens het Reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere gesubsidiëerde scholen, zijn toegelaten:

	leerlingen.	
op het Gymnasium	3	
» de Hoogere Burgerschool voor jongens	4	
» » Burgerscholen der 2e klasse . . .	8	3 meisjes 5 jongens
» » Ambachtsschool	1	
	16	

Voor de kostelooze plaatsing op de Industrieschool voor vrouwelijke jeugd hebben zich 13 candidaten aangemeld. Het onderzoek naar hare bekwaamheid en aanleg is nog niet afgeloopen.

AMSTERDAM,
3 October 1873.

De Wethouder voor het Onderwijs,
DE KONING.

INHOUD.

		Bladz.
I.	Inleiding.	1
II.	Voorstel van de heeren J. G. Jäger c. s., dd. 5 Mei 1871, tot het kosteloos openstellen van eenige plaatsen op de Gemeentescholen van gewcon en meer uitgebreid Lager en van Middelbaar Onderwijs en op het Gymnasium, voor hen, die zich op een te houden examen gunstig onderscheiden en overigens voldoen aan de eischen door Burgemeester en Wethouders bij reglement vasttestellen. .	3
III.	Toelichting tot dat voorstel.	4
IV.	Rapport van Burgemeester en Wethouders, dd. 25 Augustus 1871, op dat voorstel, met de daarbij behoorende adviezen van Curatoren van het Stedelijk Gymnasium, de Plaatselijke Commissie van toezigt op het Middelbaar Onderwijs en de Plaatselijke School commissie.	6—13
V.	Brief van adhaesie, aan het beginsel van het voorstel Jäger, ook voor kosteloos *Hooger* onderwijs, van de gecombineerde faculteiten van de natuur- en geneeskundige school aan het Athenaeum Illustre alhier.	15 (*noot*).
VI.	Verslagen der behandeling van het rapport, sub. IV vermeld, in de Vergaderingen van den Gemeenteraad van 22 November en 6 December 1871.	15—42
VII.	Voordragt van Burgemeester en Wethouders, dd. 7 Maart 1872, waarbij, naar aanleiding van het besluit, in de Raadszitting van 6 December 1871 genomen, den Raad ter vaststelling worden aangeboden een concept-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige daarbij vermelde Gemeente en bijzondere scholen, met toelichting, benevens ontwerpen tot wijziging der Verordeningen op de heffing van schoolgelden op de Middelbare- en Lagere Scholen.	42—46
VIII.	Nadere voordragt van Burgemeester en Wethouders, d.d. 26 Julij 1872, geleidende een gewijzigd ontwerp-reglement, met toelichting, benevens de adviezen, daaromtrent uitgebragt door den Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs, de Plaatselijke Commissie van toezigt op de scholen van Middelbaar Onderwijs, de Schoolopzieners, de Plaatselijke Schoolcommissie en het bestuur der Industrieschool voor vrouwelijke jeugd, opgerigt door de beide Amsterdamsche departementen der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*	46—61

		Bladz.
IX.	Verslag van de behandeling der stukken, sub VIII vermeld, in de Raadsvergadering van 28 Augustus 1872	62—78
X.	Voorstel van de heeren Mr. J. L. DE LEAÔ LAGUNA c. s. tot kostelooze plaatsing op het Gymnasium en de Handelschool, van eenige onvermogende leerlingen, die door aanleg en bekwaamheid uitmunten	78
XI.	Rapport van Burgemeester en Wethouders, van 20 November 1872, op het voorstel sub X vermeld	79
XII.	Verslag van de behandeling van dit rapport, in de Raadsvergadering van 18 December 1872.	80—88
XIII	Voordragt van Burgemeester en Wethouders, van 13 Maart 1873, waarbij, ter voldoening aan de verschillende te dezer zake genomen Raadsbesluiten, ter bekrachtiging worden aangeboden een nader gewijzigd ontwerp-reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige bijzondere en gesubsidiëerde bijzondere scholen, met memorie van toelichting, benevens 3 concept-besluiten tot wijziging der Verordeningen op de heffing van schoolgeld op het Gymnasium, op de Hoogere Burgerschool, de Handelschool en de Burgerdag- en avondschool en op de openbare Tusschenscholen en de openbare Scholen voor gewoon en meer uitgebreid Lager Onderwijs	88—93
XIV.	Verslag der behandeling van de voordragt en de daarbij behoorende stukken, sub XIII vermeld, in de Raadsvergadering van 2 April 1873.	94—109
XV.	Vastgesteld Reglement op de kostelooze plaatsing van leerlingen op eenige openbare en bijzondere, gesubsidiëerde scholen, van 2 April 1873.	109—111
XVI en XVII.	Eerste oproepingen, d.d. 10 Mei en 19 Julij 1873 door Burgemeester en Wethouders, van candidaten tot kostelooze plaatsing, overeenkomstig het Reglement sub XV genoemd	111—113
XVIII.	Opgave van den Wethouder voor het Onderwijs, dd. 3 October 1873, van het getal der op verschillende scholen kosteloos geplaatste leerlingen	113
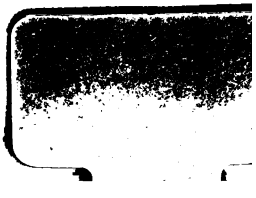
APR 2 3 1942